

Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης
Σχολή Επαγγελματών Υγείας & Πρόνοιας
Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας

Πτυχιακή εργασία

Τίτλος:

“Οι ρόλοι των δύο φύλων στην εργασία και την οικογένεια. Απόψεις νέων ενηλίκων στον
Δήμο Ηρακλείου.”

Φοιτήτριες:

Κοκκάλη Γεωργία

Καρατζά Νίκη

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Κουκούλη Σοφία

Ηράκλειο 2019

Δήλωση Πνευματικής Ιδιοκτησίας:

Copyright@ 2019 Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, ΣΕΥΠ, ΤΕΙ Κρήτης.
<http://www.teicrete.gr/koinerg/koinwnikis.html>

Το περιεχόμενο της συγκεκριμένης Π.Ε. αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία των συγγραφέων Καρατζά Νίκη και της Κοκκάλη Γεωργία, της επιβλέπουσας καθηγήτριας, κυρία Κουκούλη Σοφίας, και του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας και προστατεύονται από τους νόμους περί πνευματικής ιδιοκτησίας (Νόμος 212/1993 και κανόνες Διεθνούς Δικαίου που ισχύουν στην Ελλάδα).

Ευχαριστίες

Με την εκπόνηση της παρούσας πτυχιακής εργασίας ολοκληρώνονται οι σπουδές μας στο Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του Τ.Ε.Ι Κρήτης. Έχουμε την ανάγκη να ευχαριστήσουμε όλους εκείνους που συνέβαλαν με το δικό τους μοναδικό τρόπο. Καταρχήν, ευχαριστούμε την υπεύθυνη καθηγήτρια της πτυχιακής μας εργασίας, Δρ. Κουκούλη Σοφία, επίκουρη καθηγήτρια και προϊσταμένη του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του ΤΕΙ Κρήτης, για την εμπιστοσύνη που μας έδειξε και την αποδοχή στο αίτημά μας για συνεργασία, καθώς επίσης και για την υπομονή, την αμέριστη βοήθεια, την επιστημονική και πνευματική υποστήριξη που παρείχε στην ολοκλήρωση της παρούσας πτυχιακής εργασίας.

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε, τους εθελοντές συμμετέχοντες της έρευνας μας, για την κατανόηση και τη πολύτιμη συνεισφορά τους στην πραγματοποίηση της έρευνας καθώς χωρίς αυτούς δεν θα είχε πραγματοποιηθεί το ερευνητικό - εμπειρικό μέρος της εργασίας μας.

Τέλος, κρίνουμε αναγκαίο να ευχαριστήσουμε, τις οικογένειές μας για την υπομονή και την απεριόριστη βοήθεια τους καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μας καθώς και για την ενθάρρυνση και ανατροφοδότηση που μας παρείχαν κατά τη διάρκεια της πτυχιακής μας εργασίας.

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας ήταν να καταγραφούν οι απόψεις των νέων ηλικίας 18-30 ετών του Δήμου Ηρακλείου Κρήτης για τους ρόλους που αναλαμβάνουν τα δυο φύλα στην οικογένεια και στον επαγγελματικό χώρο και να διερευνηθούν παράγοντες που επηρεάζουν αυτές τις απόψεις. Ο πληθυσμός της μελέτης ήταν οι νέοι ενήλικες του Δήμου Ηρακλείου ηλικίας 18-30 ετών. Το συνολικό δείγμα ήταν 216 άτομα και των δύο φύλων. Για την έρευνα χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο με κλίμακες που μετρούν τους έμφυλους ρόλους και τις στερεοτυπικές αντιλήψεις για τους ρόλους των δύο φύλων στην εργασία και στην οικογένεια.

Όσον αφορά τα αποτελέσματα αποδείχθηκε πως οι συμμετέχοντες υποστηρίζουν σε μεγάλο βαθμό πως υπάρχει ισότητα ανάμεσα στα φύλα, αλλά όχι σε όλα τα θέματα. Το επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτώμενων είναι καθοριστικός παράγοντας για τη διαμόρφωση των αντιλήψεών τους για την ισότητα. Ακόμη, οι ερωτώμενοι υποστηρίζουν σε μεγάλο βαθμό πως υπάρχουν μόνο ορισμένα επαγγέλματα τα οποία είναι κατάλληλα και για τα δυο φύλα. Επίσης, οι συμμετέχοντες της έρευνας έχουν σε προτεραιότητα την επαγγελματική σταδιοδρομία του και την φροντίδα των παιδιών. Όσον αφορά την ισότητα των φύλων, οι απαντήσεις των ερωτώμενων δείχνουν μία αντικρουόμενη στάση καθώς, θεωρητικά υποστηρίζουν πως πρέπει να μοιράζονται οι ευθύνες του σπιτιού και των παιδιών, στην επιλογή σεναρίου εναρμόνισης οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, έχουν δηλώσει πλειοψηφικά ένα σενάριο το οποίο έχει πιο συντηρητικό χαρακτήρα.

Συμπερασματικά διαπιστώθηκε πως οι συμμετέχοντες της έρευνας πιστεύουν πως υπάρχει ισότητα ανάμεσα στα φύλα, αλλά όχι σε όλα τα θέματα, κι πιστεύουν πως πρέπει να υπάρχει ισότιμος καταμερισμός στην οικιακή εργασία και στη φροντίδα των παιδιών και οι δραστηριότητες εκείνες να πραγματοποιούνται και από τους δύο γονείς. Επιπλέον, η ηλικία τους, η οικογενειακή τους κατάσταση, η ύπαρξη αδελφών στην οικογένεια όπως και το επίπεδο εκπαίδευσης της μητέρας, δεν σχετιζόταν με τη διαμόρφωση απόψεων και την έκφραση στερεοτυπικών αντιλήψεων. Από την άλλη, το επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτώμενων, η εργασιακή τους κατάσταση και το επίπεδο εκπαίδευσης του πατέρα φαίνεται να αποτελούν

παράγοντες επίδρασης στη διαμόρφωση αντιλήψεων για την ύπαρξη ισότητας ανάμεσα στα δύο φύλα. Τέλος ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός πως οι συμμετέχοντες ανεξαρτήτως φύλου θέτουν σε προτεραιότητα την επαγγελματική τους σταδιοδρομία και τη φροντίδα των παιδιών.

Abstract

The purpose of the present study was to examine the views of the young people 18-30 years old of the Municipality of Heraklion, Crete, about the roles which have the two genders in the family and in the professional life and to explore factors that influence these views. The total sample was 216 male and female. For the survey a questionnaire was used with scales that measure gender roles and stereotypical perceptions about gender roles in work and family.

As to the results of the survey, it was found it that the participants strongly support gender equality but not all issues. The level of education of respondents is a determining factor in shaping their perceptions of equality. In addition, respondents strongly support that there are only a few professions that are suitable for both of **the sexes**. Also, the participants have in priority their professional careers and **childcare**. As far as gender equality is concerned, the respondents' answers show a contradictory attitude as, theoretically support that should be shared the responsibilities of home and **children, in** choosing a scenario of reconciling family and professional life, they have declared a majority of a more conservative scenario character.

In conclusion, the participants of the survey believe that there is equality between the sexes, but not on all issues, and they believe that there should be an equal sharing in domestic work and childcare and that these activities are carried out by both parents. Moreover, their age, marital status, family siblings as well as mother's education level were not related to opinion formation and expression of stereotypical perceptions. On the other hand, the level of education of respondents, their working situation and the level of education of the father seems to be factors in influencing the perception of gender equality. In the end, it is interesting to note that irrespective of sex, both have in priority their professional careers and childcare.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
Α' ΜΕΡΟΣ – ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1Ο: Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ.....	11
1.1 Έννοια φύλου. Βιολογικό, κοινωνικό φύλο.....	11
1.2 Κοινωνικοποίηση και φύλο	12
1.3 Φορείς κοινωνικοποίησης	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2Ο: ΟΙ ΡΟΛΟΙ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	17
2.1 Έννοια και λειτουργίες της οικογένειας.....	17
2.2 Μορφές οικογένειας.....	19
2.3 Οι διαχρονικές μεταβολές των ρόλων των δυο φύλων	22
2.4 Στερεοτυπικές αντιλήψεις για τους ρόλους των δυο φύλων στην οικογένεια	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3Ο: ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	27
3.1 Φύλο και εκπαίδευση	27
3.2 Φύλο και επαγγελματικός προσανατολισμός.....	29
3.3 Φύλο και απασχόληση	31
3.4 Οικογένεια και απασχόληση. Συμφιλίωση ή σύγκρουση;.....	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ.....	37

4.1 Νομοθεσία σε Ευρωπαϊκό επίπεδο για την ισότητα των δυο φύλων	38
4.2 Εθνική Νομοθεσία στην Ελλάδα για την αρχή της ισότητας των φύλων	39
4.3 Μέτρα συμφιλίωσης της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής.....	41
4.4 Παραβιάσεις της αρχής της ισότητας των δυο φύλων	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο : ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ	
ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ	49
Β' ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	55
6.1. Σκοπός της μελέτης	55
6.2 Διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων	56
6.3. Πληθυσμός – Δείγμα εμπειρικής έρευνας	56
6.4 Διαδικασία συλλογής δεδομένων	57
6.5 Ερευνητικό εργαλείο	58
6.6 Στατιστική ανάλυση.....	59
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο : ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	59
7.1 Κοινωνικοδημογραφικά στοιχεία ερωτώμενων	59
7.2 ΑΠΟΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΡΟΛΟΥΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ	
ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ	64
7.2.1 Μέσες τιμές των κλιμάκων	64
7.2.2 Συσχετίσεις της Β1 ερώτησης με τις κοινωνικο-δημογραφικές μεταβλητές και τις κλίμακες	73
7.2.3 Συσχέτιση του φύλου με τις κλίμακες	76
7.2.4 Συσχέτιση της οικογενειακής κατάστασης και της ηλικίας με τις κλίμακες	77
7.2.5 Συσχέτιση των μορφών συμβίωσης με τις κλίμακες.....	78

7.2.6	Συσχέτιση του αριθμού των αδελφών των ερωτώμενων με τις κλίμακες	79
7.2.7	Συσχέτιση του επιπέδου εκπαίδευσης των ερωτώμενων με τις κλίμακες	79
7.2.8	Συσχέτιση της εργασιακής κατάστασης των ερωτώμενων με τις κλίμακες	80
7.2.9	Συσχέτιση του επιπέδου εκπαίδευσης της μητέρας και του εισοδήματος των ερωτώμενων με τις κλίμακες	80
7.2.10	Συσχέτιση του επιπέδου εκπαίδευσης του πατέρα των ερωτώμενων με τις κλίμακες	81
7.2.11	Η συσχέτιση των σεναρίων με τις κοινωνικο-δημογραφικές μεταβλητές.....	82
7.3	Συνοπτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων σε σχέση με τα ερευνητικά ερωτήματα	84
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8:	ΣΥΖΗΤΗΣΗ	87
8.1	Προφίλ συμμετεχόντων	87
8.2	Συζήτηση των αποτελεσμάτων της έρευνας	88
8.2.1	Οι απαντήσεις στις κλίμακες των απόψεων για την ισότητα και τους ρόλους των δύο φύλων	88
8.2.2	Μεταβλητές που επηρεάζουν τις απόψεις για την ισότητα και τους έμφυλους ρόλους	91
8.3	Συμπεράσματα	96
8.4	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	99
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....		100

Εισαγωγή

Το θέμα της παρούσας πτυχιακής αφορά τις απόψεις των νέων του Δήμου Ηρακλείου για τους ρόλους ανδρών και γυναικών στον χώρο της εργασίας αλλά και της οικογένειας. Στόχος είναι να αναδειχθούν οι διαφοροποιήσεις των στάσεων των νέων με την πάροδο των χρόνων καθώς και να μελετηθεί ο βαθμός στον οποίο διατηρούνται οι προκαταλήψεις και οι στερεοτυπικές αντιλήψεις για τους ρόλους των δύο φύλων στην σύγχρονη κοινωνία του Ηρακλείου.

Την σημερινή εποχή τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες βιώνουν άνισες καταστάσεις σε όλους τους τομείς της ζωής τους εξαιτίας των έμφυλων διαχωρισμών που συναντώνται στον τομέα της εργασίας, στο πλαίσιο της οικογένειας, στην πολιτική και την οικονομία, διαχωρισμοί οι οποίοι παραμένουν και διαιωνίζονται. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στην αποδοχή των ρόλων που λειτουργούν σαν πρότυπα και εμφανίζονται κεκαλυμμένα ή απροκάλυπτα, συνειδητά ή υποσυνείδητα στις σύγχρονες κοινωνίες, σε κάθε τομέα ξεχωριστά (Στρατηγάκη , 2010-2013).

Η οικογένεια αποτελεί θεμελιώδη κοινωνικό θεσμό λόγω των βασικών λειτουργιών της, όπως η αναπαραγωγική, η εκπαιδευτική, η οικονομική, η ψυχολογική λειτουργία, καθώς και η λειτουργία μέριμνας και πρόνοιας. Ο καθορισμός αυτών των λειτουργιών συνδέεται με τη διάκριση ανάμεσα στην ιδιωτική και τη δημόσια σφαίρα, με την οποία «νομιμοποιείται» ο διαχωρισμός των ρόλων, των χώρων και των χρόνων των γυναικών και των ανδρών. Η βιολογική σχέση των γυναικών με τα παιδιά υπερτονίστηκε και εξιδανικεύτηκε έτσι ώστε να λειτουργήσει ως άλλοθι για να δοθεί στις γυναίκες η αποκλειστική ευθύνη των εργασιών φροντίδας όχι μόνο των παιδιών αλλά και όλων των εξαρτημένων ατόμων. Κατ' επέκταση, οι γυναίκες «εξειδικεύτηκαν» στις εργασίες του οικιακού τύπου που εκτελούνταν στην ιδιωτική σφαίρα. Με πρόσχημα τη βιολογική συμπληρωματικότητα στην αναπαραγωγή, οι διαφορετικοί «γυναικείοι» και «ανδρικοί» ρόλοι, χώροι και χρόνοι παγιώθηκαν ως συμπληρωματικοί και απολύτως αποδεκτοί (Στρατηγάκη ,2007:56).

Ένας άλλος πολύ σημαντικός θεσμός κοινωνικοποίησης είναι και το σχολείο το οποίο φυσικά σχετίζεται και συμβάλλει στη διαμόρφωση των ρόλων των φύλων. Ο

ρόλος του είναι σημαντικός και δεν πρέπει να αναπαράγει αποκλειστικά τα στερεότυπα, αλλά να παρέχει βάσεις μέσω ενός σταθερού συστήματος γνώσεων, να αναπτύσσει την κριτική σκέψη των μαθητών/μαθητριών και των εκπαιδευόμενων και να τους προσφέρει κίνητρα για αυτοανάπτυξη. Η εκπαίδευση προσανατολίζει τους εκπαιδευόμενους στον τομέα της απασχόλησης. Άρα, το επίπεδο εκπαίδευσης και η κατανομή των ρόλων στην οικογένεια, στην εκπαίδευση και στην αγορά εργασίας είναι βασικοί παράγοντες ένταξης του ατόμου στην κοινωνία (www.ipu.org).

Ο επαγγελματικός προσανατολισμός έχει ζωτική σημασία για τη διαίωνιση ή όχι του επαγγελματικού χάσματος λόγω φύλου. Αν και το εκπαιδευτικό επίπεδο γυναικών και ανδρών έχει σχεδόν εξισωθεί, υπάρχουν ακόμα διαφορές στις εκπαιδευτικές επιλογές των δύο φύλων ως προς τον τύπο της εκπαίδευσης ή της ειδίκευσης και αυτές με τη σειρά τους επηρεάζουν άμεσα και τις επαγγελματικές τους επιλογές (Στρατηγάκη, 2010-2013). Δεν είναι για παράδειγμα τυχαίο ότι η μεγάλη πλειοψηφία του ελληνικού φοιτητικού πληθυσμού των ανθρωπιστικών επιστημών εξακολουθεί να είναι γυναίκες, ενώ στις πολυτεχνικές σχολές, το ποσοστό των γυναικών παραμένει χαμηλό. Επομένως, υφίσταται παραδοσιακός καταμερισμός των σπουδών που επηρεάζει αποφασιστικά τις επαγγελματικές επιλογές των φύλων, τη μετέπειτα επαγγελματική τους σταδιοδρομία συμβάλλοντας έτσι στην αναπαραγωγή της έμφυλης διάκρισης των επαγγελματιών στην αγορά εργασίας (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, 2017. Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης).

Με την παρούσα έρευνα επιδιώκεται να διερευνηθούν οι απόψεις των νέων της πόλης του Ηρακλείου για να διαπιστωθεί αν υποστηρίζουν ή όχι τις παγιωμένες απόψεις για τα δύο φύλα καθώς επίσης και ποιοι παράγοντες συμβάλλουν στη διαμόρφωση των παραπάνω απόψεων. Η παρούσα πτυχιακή εργασία αποτελείται από δύο μέρη, το θεωρητικό μέρος και το ερευνητικό μέρος. Το θεωρητικό μέρος περιλαμβάνει τέσσερα κεφάλαια. Στο Πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην έννοια του φύλου και την κοινωνικοποίηση ανδρών και γυναικών. Στο Δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι ρόλοι των δυο φύλων στην οικογένεια. Επίσης, στο Τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται το φύλο στην απασχόληση. Στο Τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο του θεωρητικού μέρους επισημαίνεται η νομοθεσία για την προαγωγή της ισότητας των δυο φύλων. Η εργασία ολοκληρώνεται με την παρουσίαση και

συζήτηση των αποτελεσμάτων της έρευνας.

Α' ΜΕΡΟΣ – ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Κεφάλαιο 1ο: Η έννοια του φύλου

1.1 Έννοια φύλου. Βιολογικό, κοινωνικό φύλο

Η ανθρώπινη φύση και συμπεριφορά διαμορφώνεται από πολλούς παράγοντες. Το φύλο είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με το ανθρώπινο είδος καθώς ο προσδιορισμός του επηρεάζει άμεσα και έμμεσα τη πορεία ζωής των ανθρώπων κιάλας από τη γέννησης τους.

Τόσο στην Ελληνική όσο και στην Αγγλική γλώσσα το φύλο προσδιορίζεται με δυο διαφορετικούς όρους, το βιολογικό φύλο (sex) και το κοινωνικό φύλο (gender). Η διαφορά βέβαια δεν έγκειται μόνο στην ορολογία αλλά και στην σημασία των όρων καθώς το βιολογικό και κοινωνικό φύλο φαίνεται να είναι οι δυο όψεις του ίδιου νομίσματος εστιάζοντας σε διαφορετικά χαρακτηριστικά για να το προσδιορίσουν. Η διάκριση μεταξύ φύλου και γένους είναι θεμελιώδης, δεδομένου ότι πολλές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών δεν έχουν βιολογική προέλευση (Τσαούσης, 2002).

Το βιολογικό φύλο (sex) αναφέρεται στις φυσικές διαφορές του σώματος, στα ανατομικά χαρακτηριστικά και χρωμοσώματα ενώ το γένος αφορά τις ψυχολογικές, κοινωνικές και πολιτιστικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών. Το γένος ή κοινωνικό φύλο λοιπόν, αποτελεί μια κοινωνική κατασκευή καθώς η κοινωνία ταξινομεί και χωρίζει τα άτομα σε άνδρες, γυναίκες και ανάλογα τα ιεραρχεί (Μαλούτα, 2014). Με αυτόν τον τρόπο προβάλλονται συγκεκριμένες, οριοθετημένες και διαφορετικές προδιαγραφές και συμπεριφορές για τα άτομα που κατατάσσει στις κατηγορίες ανδρών, γυναικών (Μαλούτα, 2014). Οι προαναφερόμενες προδιαγραφές

έχουν ένα διπολικό, περιοριστικό χαρακτήρα καθώς επιτρέπουν σε κάποιον να είναι ή το ένα κοινωνικό φύλο ή το άλλο, τίποτα ενδιάμεσο ή διαφορετικό (Μαλούτα, 2014).

Στον χώρο των κοινωνικών επιστημών είναι γεγονός ότι το φύλο έχει πολιτισμικό κυρίως, περιεχόμενο και κωδικοποιεί μια κοινωνική σχέση ιεράρχησης. Η κουλτούρα λοιπόν, και όχι η βιολογία, είναι εκείνη που καθορίζει τον προορισμό των ανθρώπων καθώς οι βιολογικές διαφορές από μόνες τους δεν έχουν καμία κοινωνική σημασία (Μαλούτα, 2014).

1.2 Κοινωνικοποίηση και φύλο

Οι τρόποι με τους οποίους μπορούμε να ερμηνεύσουμε το γένος είναι οι βιολογικές ενδείξεις (για να κατανοήσουμε τις βιολογικές ρίζες των διαφορών του γένους) και η μελέτη της κοινωνικοποίησης του γένους (δηλαδή οι τρόποι με τους οποίους μαθαίνονται οι ρόλοι του γένους μέσω διαφόρων κοινωνικών παραγόντων (Τσαούσης, 2002).

Σε μια πιο ευρύτερη ερμηνεία του όρου, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η κοινωνικοποίηση είναι μια διαδικασία κοινωνικής διαντίδρασης μέσω της οποίας το άτομο αποκτά γνώσεις, στάσεις, αξίες και συμπεριφορές που είναι απαραίτητες για την ουσιαστική συμμετοχή του στην κοινωνία. Μέσα από εκείνη τη διαδικασία το άτομο μετατρέπεται σε κοινωνικό όν και αλληλεπιδρά με την κοινωνία. Η κοινωνικοποίηση είναι μια διαδικασία δυναμική και αδιάλειπτη που ξεκινά από τη γέννηση ενός ατόμου και ολοκληρώνεται με το θάνατό του. Είναι αναγκαία διαδικασία για την ανανέωση του πολιτισμού και τη διατήρηση της κοινωνίας (Χρηστίδης, 2007:207).

Ακόμα, είναι πολύ σημαντική διαδικασία διότι εξασφαλίζει την ομαλή ένταξη του ατόμου στην κοινωνία μαθαίνοντας του να συμπεριφέρεται ανάλογα με τη κοινωνική του θέση, περίσταση και διότι εξασφαλίζεται παράλληλα η εύρυθμη λειτουργία και κοινωνική συνοχή μέσα σε κάθε κράτος (Τσαούση, 2006). Τέλος, ένας άλλος ορισμός της κοινωνικοποίησης αναφέρει ότι ο άνθρωπος δεν γεννιέται αλλά γίνεται “άνθρωπος”. Η διαδικασία με την οποία “εξανθρωπίζεται” ο άνθρωπος, ονομάζεται κοινωνικοποίηση. Η κοινωνικοποίηση ορίζεται και ως την διαδικασία

ένταξης και ενσωμάτωσης του ατόμου σε ένα κοινωνικό σύνολο. Αυτό σημαίνει δύο πράγματα: Πρώτον, ότι με την κοινωνικοποίησή του το άτομο αποκτά μία θέση μέσα στο σύνολο. Δεύτερον, ότι με τον τρόπο αυτόν το άτομο γίνεται μέρος του συνόλου και, επομένως, γίνεται και αυτός φορέας της κοινωνικής κληρονομιάς που θεμελιώνει τη συλλογική ταυτότητα (Γ. Τσαούση, 1985).

Η έμφυλη κοινωνικοποίηση είναι η διαδικασία με την οποία οι άνδρες και οι γυναίκες μαθαίνουν, αποκτούν ρόλους και συμπεριφέρονται σύμφωνα με τις κοινωνικές προσδοκίες που σχετίζονται με το βιολογικό τους φύλο (Ντούνης, 2016).

Μέσα από αυτήν τη διαδικασία προκύπτει ένα αποτέλεσμα, ότι δηλαδή το άτομο αντιλαμβάνεται το ίδιο τον εαυτό του μέσα από τα κοινωνικά χαρακτηριστικά του φύλου του και εδώ μιλάμε για τη διαδικασία διαμόρφωσης της ταυτότητας του κοινωνικού ρόλου του φύλου, που αποτελεί σημαντικό και σταθερό σημείο διαμόρφωσης και αναφοράς του ατόμου. Το περιεχόμενο του ρόλου είναι ακριβώς η “σωστή”, κοινωνικά αναμενόμενη συμπεριφορά. Επομένως, οι κοινωνικές προσδοκίες αποτυπώνονται σε κοινωνικούς ρόλους (Τσαούση, 2006).

Από την στιγμή της γέννησης ενός παιδιού ξεκινά η πορεία της κοινωνικοποίησης του ρόλου του, ανάλογα με το φύλο του, ώστε μεγαλώνοντας να προετοιμαστεί κατάλληλα, να ανταποκριθεί στους ρόλους του και να είναι κοινωνικά αποδεκτό. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ότι από τη πρώτη κιόλας μέρα της γέννησης ενός κοριτσιού φαίνεται ότι λαμβάνει πιο πολύ φροντίδα και τρυφερότητα εν αντιθέσει με τα αγόρια τα οποία μεγαλώνοντας πρέπει να δέχονται πιο «σκληρή» μεταχείριση με σκοπό να γίνουν πιο δυναμικοί και ανεξάρτητοι (Ντούνης, 2016).

Τέλος, υπάρχουν πολλά και διαφορετικά στοιχεία διαμόρφωσης του κοινωνικού ρόλου του φύλου. Το περιεχόμενο των ρόλων των δύο φύλων περιλαμβάνει δραστηριότητες και ενδιαφέροντα (παιχνίδια, επαγγέλματα, οικιακοί ρόλοι), ατομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά (επιθετικότητα, κυριαρχία, εξάρτηση, στοργική φροντίδα), κοινωνικές σχέσεις (το φύλο των φίλων, οι ερωτικοί σύντροφοι), και χαρακτηριστικά του προσωπικού στυλ και της συμβολικής επικοινωνίας (χειρονομίες, τρόποι καθίσματος, γλωσσικό στυλ). (Turner, 1991)

Σύμφωνα με τον Turner (1991), η ταύτιση ενός ατόμου με καθεμιά από τις

παραπάνω κατηγορίες περιεχομένου περιγράφεται με διαφορετικούς τρόπους, οι οποίοι ονομάζονται «δομές». Οι δομές εκείνες αφορούν α) πεποιθήσεις για τους άνδρες και τις γυναίκες (οι άνδρες είναι πιο διεκδικητικοί), β) προτιμήσεις (για παράδειγμα η επιθυμία να είναι κανείς διεκδικητικός) και γ) υιοθέτηση ορισμένων τρόπων συμπεριφοράς (το να συμπεριφέρεται κανείς με τρόπο διεκδικητικό).

1.3 Φορείς κοινωνικοποίησης

Η διαμόρφωση των κοινωνικών ρόλων των φύλων πραγματοποιείται μέσω διαφόρων φορέων κοινωνικοποίησης. Αυτοί οι φορείς κοινωνικοποίησης διακρίνονται συνήθως σε: πρωτογενείς φορείς στους οποίους η αλληλεπίδραση των μελών της κοινωνικής ομάδας χαρακτηρίζεται από στενές διαπροσωπικές και συναισθηματικές σχέσεις και σε δευτερογενείς φορείς, στους οποίους οι σχέσεις μεταξύ των ατόμων ρυθμίζονται βάσει συγκεκριμένων προδιαγραφών και είναι περισσότερο τυπικές. Αναλυτικότερα:

Πρωτογενείς φορείς κοινωνικοποίησης:

Οικογένεια: Ως πρωτογενής φορέας κοινωνικοποίησης, η οικογένεια διαμορφώνει σημαντικά τους κανόνες, τις συνήθειες, τις αξίες και τις αντιλήψεις του παιδιού από τη στιγμή της γέννησής του. Παρά τις σημαντικές μεταβολές που έχουν επέλθει στο περιβάλλον, η οικογένεια με την πάροδο του χρόνου εξακολουθεί να θεωρείται ένας από τους πιο σημαντικούς θεσμούς που συμβάλλουν στην κοινωνικοποίηση. Μέσω αυτής αλλά και των σχέσεων αλληλεπίδρασης που υπάρχουν μεταξύ των ατόμων που απαρτίζουν το οικογενειακό περιβάλλον, το παιδί βοηθιέται να διαμορφώσει μια αντίληψη αυτού που θεωρείται κοινωνικά αποδεκτό ή μη αποδεκτό.

Καθώς θα προσπαθήσει να μιμηθεί ή να ταυτιστεί με τα άτομα του περιβάλλοντος του και να αφομοιώσει τις αξίες και τα πρότυπα που τα άτομα αυτά

έχουν εσωτερικεύσει, σιγά-σιγά μέσα από την ταύτιση, την μίμηση και την εσωτερικεύση θα συγκροτήσει την προσωπικότητα του, τον εαυτό του και θα προσπαθήσει να ενταχθεί μέσα στο κοινωνικό σύνολο. Η μετάδοση αυτών των αξιών, κανόνων και μορφών συμπεριφοράς μπορεί να γίνει ύστερα από μεθοδευμένη και συνειδητή προσπάθεια των ατόμων που προαναφέρθηκαν ή και ασυναίσθητα, χωρίς οι ίδιοι να το καταλάβουν.

Σχολείο: Το σχολείο, θεωρείται ο σημαντικότερος θεσμός κοινωνικοποίησης μετά την οικογένεια. Με την είσοδο του στο σχολείο, το παιδί απομακρύνεται από το κλειστό περιβάλλον της οικογένειας, ενώ αρχίζει να αναλαμβάνει ευθύνες. Παράλληλα το παιδί αρχίζει σιγά-σιγά να γίνεται «ανεξάρτητο» καθώς απουσιάζει αρκετές ώρες από αυτήν. Το σχολείο είναι αυτό που θα του «μάθει» τους θεσμούς, τους κανόνες αλλά και τις αξίες, ώστε να μπορέσει τελικά να ξεκαθαρίσει μέσα του ποιο είναι το καλό και ποιο το κακό, αλλά και να ξεχωρίζει το πρέπον από το μη πρέπον. Το σχολείο μεταβιβάζει την πολιτισμική κληρονομιά της κοινωνίας στα παιδιά, συμβάλλοντας στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής, αλλά και στην αναπαραγωγή του συστήματος (Τσαούσης, 1985).

Δευτερογενείς φορείς κοινωνικοποίησης:

Παρέα συνομηλίκων: Είναι ένας από τους σημαντικότερους άτυπους θεσμούς κοινωνικοποίησης. Οι κοινές αντιλήψεις και εμπειρίες που διαμορφώνονται στα πλαίσια της ομάδας βοηθούν το άτομο να οργανώσει την συμπεριφορά του, να της προσδώσει ένα κοινωνικό χαρακτήρα, αλλά και να αλλάξει ήδη υιοθετημένα πρότυπα συμπεριφοράς ή να δοκιμάσει νέα μοντέλα. Στόχος της δημιουργίας των ομάδων συνομηλίκων είναι η απομάκρυνση από σχήματα ενηλίκων (οικογένεια, σχολείο), όπου το παιδί δεν θα βρίσκεται κάτω από τον απόλυτο-άμεσο έλεγχο τους, γεγονός που θα το βοηθήσει να υιοθετήσει και άλλες μορφές συμπεριφοράς τις οποίες στην οικογένεια θα αναγκαζόταν να απωθήσει. Οι φίλιες με τους συνομηλίκους βοηθούν στην ανάπτυξη και ολοκλήρωση της προσωπικότητας του ατόμου, αλλά συμβάλουν επίσης να δει το παιδί την εικόνα του εαυτού του μέσα από τις σχέσεις που έχει αναπτύξει με τους όμοιους του (Τσαούσης, 1985).

M.M.E.: Η επίδραση των M.M.E. στη ζωή του ανθρώπου μελετάται από πολλούς

κοινωνικούς επιστήμονες στον κόσμο για όλες τις ηλικιακές ομάδες, αλλά ιδιαίτερα για τα παιδιά. Τα Μ.Μ.Ε. ψυχαγωγούν, ενημερώνουν, μορφώνουν, ασκούν κριτική, ειλικρινή ή ιδιοτελή, επηρεάζοντας την κοινή γνώμη. Κυρίως προβάλλουν πρότυπα συμπεριφοράς, αναδεικνύουν κοινωνικούς ρόλους, κατασκευάζουν είδωλα, μπορούν δηλαδή να επηρεάσουν βαθιά τη σκέψη των ατόμων, αλλά και ολόκληρη την προσωπικότητά τους.

Κράτος: Το κράτος, ο πιο σημαντικός στις σύγχρονες μεταβιομηχανικές δομές φορέας κοινωνικοποίησης, ο οποίος με τη λειτουργική του οργάνωση και τη νομική και συνταγματική πρόβλεψη σχεδιάζει, δημιουργεί, κατευθύνει και ελέγχει τους επιμέρους φορείς, ομάδες και πρόσωπα για την εφαρμογή προγραμμάτων κοινωνικοποίησης (Γιούλτσης Β., 2003:296)

Θρησκεία: Τα θρησκευτικά ήθη και έθιμα αποτελούν σημαντικά στοιχεία πολιτισμού κάθε κοινωνίας καθώς περιλαμβάνουν αξίες και πρότυπα συμπεριφοράς τα οποία επηρεάζουν τους κοινωνικούς κανόνες. Η θρησκεία επιδρά στον τρόπο με τον οποίο το άτομο βλέπει τον κόσμο και τη ζωή του (φιλοσοφία και στάση ζωής) καθώς επίσης, επηρεάζει άμεσα και την καθημερινότητά του (ενδυμασία, διατροφή, κοινωνική συμπεριφορά). Ακόμα, συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή με την προβολή προτύπων ηθικής και πνευματικής πληρότητας για την συλλογική ευαισθητοποίηση και την ατομική αυτοπραγμάτωση.

Επάγγελμα: Η κοινωνικοποίηση μέσα από την επαγγελματική ιδιότητα είναι μια διαρκής διαδικασία διαμόρφωσης και δόμησης της προσωπικότητας του κάθε ατόμου. Μέρος της επαγγελματικής κοινωνικοποίησης είναι από τη μία η απόκτηση δεξιοτήτων και γνώσεων για την σωστή επιτέλεση των καθηκόντων του επαγγέλματος και από την άλλη πλευρά η κοινωνική συμπεριφορά που έχει κάποιος έξω από την εργασία του και συνεπώς τις θέσεις του απέναντι σε άλλους τομείς της. (Στεφανίδου, 2017).

Συνοψίζοντας, στο παρόν κεφάλαιο αναφέρθηκαν οι διαφορές του βιολογικού και του κοινωνικού φύλου. Διευκρινίστηκε ότι το γένος είναι ουσιαστικά μια κοινωνική κατασκευή που επιδρά σε μεγαλύτερο βαθμό στο άτομο σε σχέση με τους βιολογικούς παράγοντες. Έπειτα έγινε αναφορά στην έννοια της

κοινωνικοποίησης ως μια διαρκής διαδικασία μάθησης και εσωτερίκευσης κοινωνικών κανόνων συμπεριφοράς, εθίμων και αξιών. Επίσης, δόθηκε ιδιαίτερη σημασία στη διαδικασία κοινωνικοποίησης των δυο φύλων και στο πόσο διαφέρει για τον άνδρα και για τη γυναίκα. Τέλος, αναφέρθηκαν οι σημαντικότεροι πρωτογενείς και δευτερογενείς φορείς κοινωνικοποίησης (οικογένεια, σχολείο κ.ά.)

Κεφάλαιο 2ο: Οι ρόλοι των δυο φύλων στην οικογένεια

2.1 Έννοια και λειτουργίες της οικογένειας

Η οικογένεια συνδέεται άμεσα και στενά με την ζωή των ανθρώπων ανεξαρτήτως χρώματος, φυλής, εθνικότητας και γεωγραφικών ορίων. Η οικογένεια αποτελεί το πιο διαχρονικό και θεμελιώδες κοινωνικό κύτταρο. Για αυτόν το λόγο, η οικογένεια είναι το βασικότερο στοιχείο κάθε κοινωνίας, έχει το δικαίωμα προστασίας από το κράτος, καθώς σύμφωνα με το Σύνταγμα, οι οικογένειες συνιστούν κοινωνικά μορφώματα που εκλαμβάνονται ως το θεμέλιο της συντήρησης και προαγωγής του έθνους.

Η οικογένεια αποτελεί έναν κοινωνικό θεσμό, εκφράζει δηλαδή ένα βασικό και σταθερό πλέγμα κοινωνικών σχέσεων που αποβλέπει στην ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών, ανταποκρίνεται σε κάποιο σημαντικό σκοπό και διευκολύνει τη διαμόρφωση εξειδικευμένων τύπων επικοινωνίας (Γρηγορά, 2015).

Επίσης, η οικογένεια συνιστά και έναν νομικό θεσμό, ο οποίος αφορά ένα σύνολο διατάξεων που περιγράφουν τις νομικές σχέσεις μεταξύ των μελών της οικογένειας, προσδιορίζουν τα όρια της ευελιξίας τους και προβλέπουν τις συνέπειες της παράβασης του θεσμού και της υπέρβασης των προαναφερόμενων ορίων

ευελιξίας. Ο νομικός ορισμός της οικογένειας περιγράφεται στο εκάστοτε ισχύον Οικογενειακό και Κληρονομικό Δίκαιο (Μουσούρου, 2005). Σύμφωνα με αυτά, η οικογένεια περιγράφεται ως μια ανθρώπινη ομάδα που αναγνωρίζεται και ρυθμίζεται από το Δίκαιο, τα μέλη της συνδέονται μεταξύ τους με δεσμούς αίματος, συγγένειας, γάμο, υιοθεσία ή προκύπτει από την ελεύθερη ένωση - συμβίωση που δεν απαιτεί γάμο (Βάρκα, 2009).

Εκείνο, λοιπόν, το ολιγοπρόσωπο και πολυλειτουργικό σύνολο αποτελεί και μια κατεξοχήν πρωτογενή κοινωνική ομάδα η οποία επιτελεί τις σημαντικότερες λειτουργίες έναντι των υπόλοιπων ομάδων (Μουσούρου, 2005). Παρακάτω παρατίθενται οι σημαντικότερες λειτουργίες που επιτελεί η σύγχρονη οικογένεια:

Η αναπαραγωγική λειτουργία αποτελεί τη πιο σημαντική λειτουργία που μπορεί να επιτελέσει μια οικογένεια καθώς εξασφαλίζει τη βιολογική αναπαραγωγή της κοινωνίας αλλά και τη συνέχεια των συγγενικών δεσμών (Στεφανίδου, 2017). Στις σύγχρονες κοινωνίες υπάρχει ο διαχωρισμός της αναπαραγωγικής λειτουργίας από τις σεξουαλικές σχέσεις ενώ σε κάποιες άλλες κοινωνίες συνδέονται.

Μια άλλη σημαντική λειτουργία είναι η οικονομική. Η οικονομική λειτουργία στοχεύει στην επιβίωση της οικογένειας, στη διατήρηση και στην βελτίωση της κοινωνικής της θέσης για αυτό είναι εμφανές ότι η συγκεκριμένη λειτουργία επηρεάζεται από τις κοινωνικές μεταβολές (Στεφανίδου, 2017).

Οι εκπαιδευτικές λειτουργίες είναι εξίσου απαραίτητες για την εξασφάλιση της πολιτισμικής αναπαραγωγής της κοινωνίας. Οι λειτουργίες εκείνες ήταν ιδιαίτερα σημαντικές στις παραδοσιακές οικογένειες ενώ στις σύγχρονες, βιομηχανικές κοινωνίες οι εκπαιδευτικές λειτουργίες επιτελούνται και από εξειδικευμένους θεσμούς (όπως σχολείο, Πανεπιστήμιο, Τεχνικές Σχολές κ.α.) (Μουσούρου, 2005).

Η σύγχρονη οικογένεια έχει αναπτύξει στρατηγικές για την εκπαίδευση των μελών της εκπροσωπώντας μια μορφή πρωτογενούς κοινωνικοποίησης. Η διαδικασία της κοινωνικοποίησης εφαρμόζεται και από τα νεότερα μέλη προς τα μεγαλύτερα εξοικειώνοντας τους με σύγχρονες αξίες, κανόνες, κοινωνικές συνθήκες και τρόπους δράσης λειτουργώντας είτε ως παράγοντας σύσφιξης είτε ως παράγοντας κλονισμού των μεταξύ τους σχέσεων (Μουσούρου, 2005).

Υψίστης σημασίας αποτελούν και οι ψυχολογικές λειτουργίες που επιτελεί η οικογένεια. Εκείνες εξασφαλίζουν σε όλα τα μέλη της οικογένειας την βεβαιότητα της αποδοχής, της αγάπης, της ασφάλειας και της στοργής μεταξύ των μελών. Είναι αδιαμφισβήτητα σημαντικό το γεγονός πως κάθε πράξη των ατόμων ενισχύεται από την οικογένεια με το αίσθημα ότι ανήκουν στην οικογένεια προσφέροντας τις δυνάμεις τους και αναμένοντας από εκείνη υλική, ηθική και συναισθηματική στήριξη (Στεφανίδου, 2017).

Τέλος, η σύγχρονη οικογένεια σταματά την παροχή λειτουργιών πρόνοιας καθώς άλλοι εξειδικευμένοι φορείς και θεσμοί αναλαμβάνουν ένα σημαντικό τμήμα αυτών των λειτουργιών (π.χ. νοσοκομεία, ιδρύματα, παιδικοί σταθμοί κ.α.) ενώ η οικογένεια θεωρείται υπεύθυνη για την προσφορά συναισθηματικής στήριξης στα μέλη της. (Μουσούρου, 2005)

2.2 Μορφές οικογένειας

Τα τελευταία χρόνια οι ραγδαίες μεταβολές της μεταβιομηχανικής περιόδου, ανά τον κόσμο, οι μεταβαλλόμενες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες δεν θα μπορούσαν να αφήσουν ανεπηρέαστη και την ελληνική πραγματικότητα επηρεάζοντας άμεσα έναν από τους βασικότερους θεσμούς της, την οικογένεια. Σημαντική επίπτωση αυτών των εξελίξεων ήταν η παρακμή του παραδοσιακού μοντέλου οικογένειας όπως επίσης, και η μείωση του αριθμού των τελεσθέντων γάμων σε σχέση με τα προηγούμενα έτη.

Είναι φανερό ότι ο αριθμός των γάμων έχει αρχίσει να μειώνεται αισθητά από το 1973 και έπειτα που ο αριθμός των γάμων ανερχόταν στους 73762 (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2018). Τρεις δεκαετίες αργότερα, το 2007, ο αριθμός των γάμων που τελέστηκαν ήταν 61377 ενώ σε λιγότερο από 10 χρόνια, το 2016 ο αριθμός των τελεσθέντων γάμων μειώθηκε στους 49632 (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2018). Επίσης, επηρεάστηκε και ο αριθμός των διαζυγίων. Σύμφωνα με την έκθεση της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής τους μήνες Οκτώβριο – Δεκέμβριο του έτους 2018, παρατηρείται ότι ο αριθμός των διαζυγίων το 2013 έφτασε στα 16.717, με τα 12.823

να είναι συναινετικά ενώ μόλις μια δεκαετία πριν ο αριθμός αυτός ανερχόταν στα 11.309 (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2018).

Στο θεσμό αλλά και στο τρόπο σύναψης του γάμου φαίνεται να ασκεί επιρροή σε μεγάλο βαθμό και το κατοχυρωμένο, πλέον, δικαίωμα των ζευγαριών για σύναψη συμφώνου ελεύθερης συμβίωσης με τον Ν. 3719/2008. (Εφημερίς Κυβερνήσεως, 2008) Εντυπωσιακό αποτελεί το γεγονός ότι ενώ ο αριθμός των συναφθέντων συμφώνων συμβίωσης το 2013 ήταν 581, μέσα σε μια 4ετία ο αριθμός αυτός εκτοξεύτηκε στα 4.921! (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2018) Παράλληλα, ο αριθμός των θρησκευτικών και πολιτικών γάμων παραμένει σχετικά σταθερός με τους δεύτερους να επικρατούν λίγο περισσότερο στις προτιμήσεις των ζευγαριών, 24.975 θρησκευτικοί και 25.163 πολιτικοί γάμοι το 2017. (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2018)

Οι διαφοροποιήσεις σε ότι αφορά την οικογένεια και τον γάμο δεν σταματούν εδώ. Πλέον, οι άνθρωποι για να τεκνοποιήσουν δεν είναι απαραίτητο ότι παντρεύονται. Δημιουργούν οικογένεια αναγνωρίζοντας τα παιδιά τους και αυτό συμβαίνει σχετικά συχνά σε σχέση με παλαιότερα που ο γάμος αποτελούσε απαραίτητη προϋπόθεση. (Στεφανίδου, 2017) Επομένως, οι σύγχρονες μορφές οικογενειακής συμβίωσης, όπως εκείνες ανακλύπτουν είναι οι παρακάτω: **1) Η οικογένεια διπλής σταδιοδρομίας:** Είναι εκείνη η οικογένεια στην οποία εργάζονται και οι δύο σύζυγοι. Οι ρόλοι των φύλων διαφέρουν σύμφωνα με τις αξίες, τα πρότυπα και τις επαγγελματικές υποχρεώσεις τους και διακρίνονται σε (Deutsch, 2007):

ο Οι οικογένειες που είναι προσανατολισμένες στην ευημερία της οικογένειας: είναι οι οικογένειες στις οποίες ενώ και οι δυο σύζυγοι εργάζονται, αποφασίζουν να κάνουν αμοιβαίους συμβιβασμούς στην αμειβόμενη εργασία τους περιορίζοντάς τη σε ημιαπασχόληση, λαμβάνοντας άδεια παράλληλα ή διαδοχικά στα πρώτα χρόνια ζωής των παιδιών τους καθώς θεωρούν σημαντική και απαραίτητη τη γονεϊκή φροντίδα, κυρίως στα πρώτα χρόνια ζωής των παιδιών, και όχι μόνο της μητέρας, όπως πιστεύουν οι παραδοσιακές οικογένειες (Deutsch, 2007).

ο Οι οικογένειες που επιτυγχάνουν ισορροπίες: είναι οι οικογένειες στις οποίες οι σύζυγοι εξακολουθούν να εργάζονται με πλήρες ωράριο αλλά αμοιβαία κανονίζουν το πρόγραμμά τους και κάνουν συμβιβασμούς στην αμειβόμενη εργασία τους για να

εκπληρώνουν τους γονεϊκούς τους ρόλους εξίσου. Όσο τα παιδιά τους είναι μικρά, αναθέτουν τη φροντίδα τους είτε σε κάποιο συγγενικό πρόσωπο είτε σε εξωτερική βοήθεια με αμοιβή (νταντά) (Deutsch, 2007).

ο Οικογένειες που είναι προσανατολισμένες στις εργασίες των συζύγων: στις συγκεκριμένες οικογένειες η σταδιοδρομία και των δυο συζύγων είναι σε μεγάλη προτεραιότητα και η ανατροφή των παιδιών και των οικιακών εργασιών τους στηρίζονται στο μεγαλύτερο βαθμό σε εξωτερική βοήθεια (Deutsch, 2007). Επειδή το χρηματικό ποσό που χρειάζεται για την πληρωμή εξωτερικής βοήθειας είναι σημαντικό, αυτή η οικονομική δυνατότητα συναντά-ται πιο συχνά σε εύπορες οικογένειες. Οι λιγότερο εύπορες οικογένειες αξιοποιήσουν τη συγγενική βοήθεια. (Deutsch, 2007).

Τέλος, υπάρχουν και οικογένειες στις οποίες παρόλο που εργάζονται και οι δυο σύζυγοι, η γυναίκα είτε περιορίζει την εργασία της για να αναλάβει περισσότερες ευθύνες στην ανατροφή των παιδιών και στις οικιακές εργασίες, είτε αναλαμβάνει το ρόλο της “Superwoman” λαμβάνοντας τις περισσότερες οικιακές και γονεϊκές ευθύνες και συνήθως ο σύζυγος αναλαμβάνει ευθύνες έπειτα από την παρότρυνση της συζύγου του (Deutsch, 2007).

2) Μονογονεϊκή οικογένεια: είναι η οικογένεια στην οποία υπάρχει μόνο ο ένας από τους δυο γονείς μαζί με τα παιδιά του και αυτό προκύπτει είτε από επιλογή (δηλαδή συνειδητά άγαμος), είτε λόγω διαζυγίου, είτε λόγω χηρείας. Στη πλειοψηφία των περιπτώσεων αρχηγός, μονογονέας είναι η γυναίκα και σπανιότερα ο άνδρας (Ντάλλα, 2010).

3) Οικογένεια δεύτερου γάμου ή ανασυγκροτημένες οικογένειες: είναι η οικογένεια εκείνη που δημιουργείται έπειτα από το διαζύγιο ή χηρεία του ενός ή και των δυο συζύγων. Τέτοια σχήματα είναι τα εξής: α) ο ένας εκ των δύο συντρόφων να έχει τουλάχιστον ένα παιδί από προηγούμενο γάμο, β) να έχουν και οι δυο και να συμβιώνουν όλοι μαζί στο ίδιο σπίτι γ) οι δυο σύζυγοι να μην έχουν καθόλου παιδιά από τον προηγούμενο γάμο τους και να κάνουν παιδιά στον δεύτερο γάμο δ) να έχουν παιδιά από προηγούμενο γάμο και να κάνουν παιδιά και στον δεύτερο. Τότε οι δυο σύζυγοι καλύπτουν τον βιολογικό, γονεϊκό τους ρόλο και το ρόλο του πατριού

και της μητριάς, αντίστοιχα. (Δινάκη, 2011).

4) Ανάδοχη οικογένεια: Η αναδοχή ανηλίκου είναι η ανάληψη της πραγματικής φροντίδας ενός παιδιού από μια άλλη οικογένεια ή πρόσωπο που καλείται ως ανάδοχος για ορισμένο χρονικό διάστημα με στόχο την καλύτερευση των συνθηκών στην βιολογική οικογένεια και την επιστροφή του παιδιού σε αυτήν.. Αυτό συμβαίνει όταν η βιολογική οικογένεια δεν μπορεί να το φροντίσει και μάλιστα το παιδί βρίσκεται σε κίνδυνο (Χατζόγλου, 2017). Η αναδοχή έχει διάφορες μορφές ανάλογα με τη χρονική της διάρκεια και μπορεί να εξελιχθεί σε υιοθεσία (Χατζόγλου, 2017).

5) Θετή οικογένεια: Η υιοθεσία προκύπτει από την επιθυμία των ενηλίκων να αποκτήσουν παιδί, όταν όλοι οι άλλοι τρόποι δεν έχουν επιφέρει αποτελέσματα. (Ντάλλα, 2010) Παράλληλα όμως, βοηθούν και ένα παιδί που προέρχεται από ένα δυσλειτουργικό, οικογενειακό περιβάλλον παρέχοντάς του ένα αρμονικό, ασφαλές και γεμάτο αγάπη περιβάλλον αποφεύγοντας παράλληλα και τις δυσμενείς επιπτώσεις ενός ιδρυματικού περιβάλλοντος (Ντάλλα, 2010).

6) Ομόφυλα ζευγάρια: η έννοια της ομοφυλοφιλίας αναφέρεται στην αμοιβαία, ερωτική έλξη και την αμοιβαία, επιθυμητή, σεξουαλική δραστηριότητα μεταξύ δυο ατόμων, του ίδιου φύλου. (Ντάλλα, 2018) Στα τέλη του 2015 όμως, αναγνωρίστηκε στους ομοφυλόφιλους το δικαίωμα σύναψης σύμφωνου συμβίωσης (Βέβη, Σαμούρη, 2018). Επίσης, με το άρθρο 8 του Ν. 4538/ 2018 ορίζεται το δικαίωμα και στα ομόφυλα ζευγάρια, που έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης, να μπορούν να γίνουν ανάδοχοι γονείς με γνώμονα πάντα το συμφέρον του παιδιού (Βέβη, Σαμούρη, 2018).

2.3 Οι διαχρονικές μεταβολές των ρόλων των δυο φύλων

Αναλύοντας τους ρόλους των δύο φύλων από παλαιότερες εποχές έως σήμερα παρατηρούνται σημαντικές αλλαγές. Η δομή, οι λειτουργίες, οι διαπροσωπικές σχέσεις και αλληλεπιδράσεις των μελών της σύγχρονης ελληνικής οικογένειας έχουν υποστεί σημαντικές μεταβολές, οι οποίες επαναπροσδιορίζουν τους στόχους και τις

λειτουργίες της σύγχρονης οικογένειας. Ο ρόλος του άνδρα και της γυναίκας στην οικογένεια μεταλλάσσεται, και το ερώτημα είναι, αν έχουν αλλάξει κατά πολύ ή λίγο οι ρόλοι των δύο φύλων με το πέρασμα του χρόνου, κι αν ναι, με ποιους ρυθμούς. Παρακάτω παρουσιάζονται οι ρόλοι των δύο φύλων στις τελευταίες δεκαετίες του 20ου και στις αρχές του 21ου αιώνα.

Η παραδοσιακή δομή της ελληνικής οικογένειας την περίοδο του 1960-1970 αντικατοπτρίζει τους προσδιορισμένους ρόλους της κοινωνίας και τις αντίστοιχες ιεραρχίες τους, δίνοντας στο ανδρικό φύλο την εξουσία πάνω στο γυναικείο, αποκλείοντας τις γυναίκες από τους δημόσιους χώρους και τοποθετώντας τις σε ένα κατώτερο κοινωνικό στρώμα. Όσον αφορά τους ρόλους των συζύγων-γονέων, ο πατέρας ήταν ο αρχηγός της οικογένειας, εκείνος που λάμβανε αποφάσεις για την οικογένεια, ο προστάτης της, ο κύριος υπεύθυνος για την προστασία και ο εκπρόσωπός της στον έξω κόσμο. Από την άλλη πλευρά, η μητέρα αναλάμβανε έναν περισσότερο συντονιστικό και συνδετικό ρόλο, λειτουργούσε σαν σύμβολο αγάπης και φροντίδας των μελών, και συμπληρωματικό ως προς το ρόλο του συζύγου της. Παρά την υποταγή ως ένδειξη σεβασμού στο πρόσωπο του συζύγου, ο ρόλος της συζύγου στην οικογένεια ήταν ιδιαίτερα σημαντικός για την πορεία και επιβίωσή της. Μετά την γέννηση των παιδιών η θέση και το κύρος της γυναίκας βελτιώνονταν, παράλληλα με την αύξηση της ηλικίας της (Διώτη-Γιαννοπούλου, 2010).

Το 1980 η ελληνική οικογένεια εξελίχθηκε εξαιτίας του εκσυγχρονισμού της χώρας, καθώς και της αργής αλλά σταθερής, εκβιομηχάνισής της. Την περίοδο εκείνη άρχισαν να μεταβάλλονται τα είδη και οι μορφές της οικογένειας. Πρωτίστως, σταδιακά αρχίζει να μετατρέπεται από μια πλήρη οικονομική και παραγωγική μονάδα σε μια καταναλωτική, η γεννητικότητα αρχίζει να ελαττώνεται, εμφανίζεται η εξωοικιακή απασχόληση των γυναικών και μεταβάλλεται ο γυναικείος ρόλος. Τη δεκαετία αυτή, κυριαρχεί η μορφή της πυρηνικής οικογένειας και συνοδευμένη συχνά με μια παραδοσιακή κατανομή των ρόλων. Η αδυναμία του να ανακαταμεμηθούν οι ρόλοι των δυο φύλων και οι συνεχόμενες κοινωνικές και πολιτισμικές εξελίξεις φέρνει συγκρούσεις ανάμεσα στα δυο φύλα, με αποτέλεσμα το διαζύγιο.

Κατά την περίοδο του 1990 και μετέπειτα, όπου η ελληνική οικογένεια έχει

απαλλαγθεί από την ασφάλεια της παράδοσης, το γυναικείο φύλο έχει κατακτήσει αρκετά δικαιώματα, η εξουσία του ανδρικού φύλου έχει αρχίσει να χάνει τη λάμψη του και τα δυο φύλα ξεκινούν να θεωρούνται σχεδόν ίσα. (Muncie, Wetherell, Langan, Dallos & Cochrane, 2008). Εκείνη την περίοδο η ελληνική οικογένεια απασχολείται λιγότερο με τις οικογενειακές υποχρεώσεις και περισσότερο με τις ατομικές. Ο θεσμός του γάμου δεν θεωρείται πλέον απαραίτητος για τη γέννηση τέκνων, ενώ οι συζυγικοί ρόλοι έχουν ξεκινήσει ήδη να μεταβάλλονται. Η μητέρα και ο πατέρας έχουν έτσι εναλλασσόμενους ρόλους, ωστόσο οι ξαφνικές αυτές αλλαγές δημιουργούν εντάσεις στον οικογενειακό κύκλο, με αποτέλεσμα την αύξηση του αριθμού των διαζυγίων την περίοδο εκείνη (Κετσετζοπούλου, & Συμεωνίδου, 2002).

Κατά την αυγή του 21ου αιώνα, η οικιακή εργασία παραμένει γυναικεία υπόθεση, την ίδια στιγμή όπου η συμμετοχή των γυναικών στην επαγγελματική εργασία αυξάνεται με ραγδαίο βαθμό. Οι οικιακές δραστηριότητες, είτε πρόκειται για τις εργασίες του νοικοκυριού είτε για τη φροντίδα των παιδιών, εξακολουθούν να αποτελούν έργο των γυναικών (Μουσούρου, 2005). Οι άνδρες συνεχίζουν να είναι οι “κουβαλητές” του σπιτιού που αφιερώνουν λίγο χρόνο στην ανατροφή των παιδιών τους και ελάχιστο στο νοικοκυριό. Οι γυναίκες συνεχίζουν να είναι υπεύθυνες για τη διατήρηση και συντήρηση της “εστίας” και των μελών της (Δεληθανάση, 2014).

Εμπειρικές έρευνες, που έχουν γίνει στην Ελλάδα, έδειξαν ότι στα ζευγάρια νοικοκυριών σε αστικές περιοχές, στα οποία επικρατεί η παραδοσιακή αντίληψη για τους ρόλους των δυο φύλων, ο άνδρας-σύζυγος αναλαμβάνει την εργασία εκτός σπιτιού και η γυναίκα-σύζυγος τις οικιακές εργασίες και την ανατροφή των παιδιών, ακόμη και όταν εκείνη εργάζεται. Επίσης, στις σύγχρονες οικογένειες, οι οποίες διαμένουν σε αγροτικές περιοχές και οι εργασίες και των δυο συζύγων είναι εκτός σπιτιού, οι ρόλοι που αναλαμβάνουν οι σύζυγοι είναι αλληλοσυμπληρούμενοι χωρίς να υπάρχει σαφής διαχωρισμός ανάληψης συγκεκριμένων δραστηριοτήτων από το κάθε φύλο ξεχωριστά.

Παρά το γεγονός αυτό, οι γυναίκες-σύζυγοι φαίνεται να αναλαμβάνουν τις οικιακές εργασίες και την ανατροφή των παιδιών χωρίς να συμμετέχουν σε αυτό οι άνδρες-σύζυγοι. Αξίζει να σημειωθεί ακόμη ότι στις αγροτικές περιοχές οι άνδρες

εκφράζουν μια έντονη αρνητικότητα ως προς τη βοήθεια στις οικιακές εργασίες, τις οποίες έχουν αναλάβει εξ ολοκλήρου οι γυναίκες. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην ύπαρξη διαφορετικών προτύπων που ισχύουν στο πλαίσιο κάθε οικογένειας. Η συμμετοχή των ανδρών-συζύγων στις εργασίες του νοικοκυριού συνδέεται με τα ατομικά χαρακτηριστικά τους, όπως είναι η ηλικία, αλλά και κοινωνικά χαρακτηριστικά, όπως είναι το επίπεδο εκπαίδευσής τους και η επαγγελματική τους αποκατάσταση (Θεριανός, 2006).

2.4 Στερεοτυπικές αντιλήψεις για τους ρόλους των δυο φύλων στην οικογένεια

Στην σύγχρονη ελληνική οικογένεια δημιουργούνται διάφορες αντιλήψεις, στάσεις και στερεότυπα για τα δύο φύλα, τα οποία δεν διαμορφώνονται μόνο από την πλευρά της κοινωνίας, αλλά και από θεσμούς όπως η οικογένεια, το σχολείο κ.α.

Τα στερεότυπα των δύο φύλων ορίζονται ως το σύνολο των προσχηματισμένων κοινωνικών αντιλήψεων αναφορικά με τους τρόπους συμπεριφοράς, τις ικανότητες, τους ρόλους και τα επαγγέλματα των ατόμων με βάση το φύλο τους (Στρατηγάκη, 2008).

Οι άνδρες στην ελληνική κοινωνία έχουν ακόμα «κυρίαρχο» ρόλο στα πλαίσια της κοινωνικής, οικονομικής, πολιτικής και πολιτισμικής ζωής. Έχουν περισσότερα προνόμια, κύρος και εξουσία στα πλαίσια της οικογένειας συγκριτικά με τις γυναίκες. Από την άλλη πλευρά, η ελληνική κοινωνία κατατάσσει τις γυναίκες ως «νοικοκυρές», έχουν την κύρια ευθύνη για την ανατροφή των παιδιών, τη διαπαιδαγώγησή τους, την εκπαίδευσή τους, καθώς και την ενασχόλησή τους με διάφορες δραστηριότητες. Θα λέγαμε ότι ακόμα και σήμερα υπάρχουν οικογένειες, οι οποίες έχουν υιοθετήσει τη στερεοτυπική αντίληψη ότι ο άνδρας αποτελεί την κύρια πηγή εισοδήματος (Κορωναίου, 2006).

Σε κάθε κοινωνία, αναμένεται ότι τα παιδιά θα πρέπει να ετοιμαστούν και να διδαχθούν τους ρόλους και τα καθήκοντα τους που θα τους επιτρέψουν να λειτουργήσουν μέσα στην κοινωνία, αλλά και να την διατηρήσουν όπως είναι, ρόλος τον οποίο κατά κύριο λόγο αναλαμβάνουν οι μητέρες. Ο μύθος όμως της μητρότητας

συντελεί στη παραμονή των γυναικών μέσα στο σπίτι, διαιωνίζοντας την αντίληψη ότι η μητρότητα είναι το πιο σημαντικό στοιχείο στο γυναικείο ρόλο, εξηγώντας γιατί οι γυναίκες στη κοινωνία μας (μητέρες, δασκάλες) εμφανίζονται να είναι «καλές» με τα παιδιά, να έχουν «φυσικό ένστικτο» για την ανατροφή τους, πλημμυρισμένες με τα φυσικά χαρίσματα της υπομονής, της γλυκύτητας, της επιείκειας, της ηρεμίας και γιατί εμφανίζονται να είναι οι πιο κατάλληλες να ασχοληθούν με τα παιδιά (Κανταρτζή, 2003).

Όταν αποτύχει η γυναικεία μητρική μορφή να προσφέρει όλες τις υπηρεσίες της στα άλλα μέλη της οικογένειας κατηγορείται για μια σειρά από δυσκολίες ή προβλήματα, τα οποία βιώνουν τα άλλα μέλη της οικογένειας. Το μήνυμα που παίρνουν οι γυναίκες είναι ότι οι ίδιες είναι απόλυτα υπεύθυνες για τα παιδιά τους και πρέπει να κάνουν το παν για αυτά. Όταν δεν μπορούν να τους προσφέρουν τα πάντα νιώθουν ενοχές και άγχος. (Παρασκευόπουλος, 1998).

Η ενασχόληση των ανδρών με τη φροντίδα των παιδιών – ο γονεϊκός τους ρόλος – μοιάζει να έχει κατακτηθεί από τους ίδιους, ενώ διατηρούν ακόμη την απόστασή τους από τη συμμετοχή στη φροντίδα του νοικοκυριού, για την οποία οι γυναίκες θεωρούνται καταλληλότερες. Στην Ελλάδα, παρατηρούνται οι μεγαλύτερες διαφορές στην ΕΕ μεταξύ των ποσοστών των δύο φύλων (95% οι γυναίκες- 53% οι άνδρες) που έχουν την καθημερινή φροντίδα των παιδιών (Eurostat, 2016). Το στερεότυπο αυτό εξακολουθεί να είναι ισχυρό στην αντίληψη και των ίδιων των γυναικών, γεγονός που συνδέεται με τη δυσκολία των ανδρών να συμμετέχουν στο νοικοκυριό και τις δουλειές που το απαρτίζουν, που εξακολουθούν να θεωρούνται «απαξιωτικές εργασίες», παραγνωρίζοντας τη σημασία της ίσης κατανομής του νοικοκυριού μεταξύ των φύλων.

Σύμφωνα με έρευνα με θέμα τους ρόλους των δύο φύλων (Γιώτα, 2009), το 71% των ερωτηθέντων - ανεξαρτήτως φύλου - συμφωνούσε με την άποψη ότι «η μητέρα είναι καλύτερη στο να καταλαβαίνει τις ανάγκες του παιδιού και να το στηρίζει ψυχολογικά, ενώ ο πατέρας είναι αποτελεσματικότερος στα πρακτικά ζητήματα και την εξεύρεση λύσεων», ενώ μόλις το 25% διαφωνούσε με την παραπάνω αντίληψη. Από το παραπάνω δείγμα 8% των γυναικών, έδωσαν τη δική

τους οπτική στο θέμα, δηλώνοντας ότι και οι δύο γονείς στηρίζουν ψυχολογικά το παιδί και δίνουν λύσεις, σε διαφορετικό είδος προβλημάτων ο καθένας.

Συμπερασματικά καταλήγουμε ότι οι ρόλοι μέσα στην οικογένεια κατανέμονται άνισα εις βάρος της γυναίκας. Έχει παρατηρηθεί ότι η εργαζόμενη μητέρα ασκεί μεγαλύτερη εξουσία σε σχέση με την άνεργη μητέρα ή την άτεκνη σύζυγο. Όμως το κόστος της ταυτόχρονης εξωοικογενειακής απασχόλησης και της υποχρεωτικής απασχόλησης της γυναίκας με τις δουλειές του σπιτιού και την ανατροφή των παιδιών αποτελεί την «κοινωνική ποινή» της γυναίκας. Όσο ο επαγγελματικός χρόνος της γυναίκας πλησιάζει το πλήρες ωράριο τόσο μεγαλώνει η «κοινωνική ποινή» της εργαζόμενης (Σινόπουλος, 1986).

Κεφάλαιο 3ο: Φύλο και απασχόληση

3.1 Φύλο και εκπαίδευση

Η επίδραση της ανατροφής του ατόμου στη δημιουργία του κοινωνικού φύλου είναι τόσο ισχυρή, ώστε το άτομο στην ουσία να διαφοροποιείται ψυχολογικά ως άνδρας ή γυναίκα καθώς αυτό μεγαλώνει και όχι από τη γέννησή του (Browns, 1990).

Η κοινωνικοποίηση του ρόλου των δύο φύλων αρχίζει μέσα στην οικογένεια και συνεχίζεται μέσα στο σχολείο. Όπως προαναφέρθηκε το σχολείο είναι

ένας από τους πρώτους φορείς κοινωνικοποίησης των δύο φύλων (Κανταρτζή, 1996). Το σχολείο, πέρα απ' την υποχρέωσή του της μετάδοσης γνώσεων, λειτουργεί και ως κοινωνικός οργανισμός μεταδίδοντας στους μαθητές πληροφορίες για τις κοινωνικές αντιλήψεις, νόρμες και απόψεις, λειτουργώντας δηλαδή ως φορέας κοινωνικοποίησης. Στα πλαίσια αυτής του της λειτουργίας και μέσα απ' την εκπαιδευτική διαδικασία το σχολείο μεταβιβάζει στους μαθητές και πολλές πληροφορίες που έχουν σχέση με τον ρόλο του φύλου, καθώς και τις μορφές συμπεριφοράς και τις προσδοκίες του περιβάλλοντος που συνδέονται με το ρόλο αυτό.

Οι εκπαιδευτικοί ενισχύουν τη διαφορετική συμπεριφορά των δύο φύλων με συγκεκριμένους τρόπους. Πρώτον, με τις διαφορετικές τιμωρίες που επιβάλλουν, π.χ. οι δασκάλες είναι πιο αδιάλλακτες απέναντι στα αγόρια και τα μαλώνουν περισσότερο. Αυτό είναι το αποτέλεσμα των προκαταλήψεων ότι τα αγόρια είναι πιο ζωνρά από τα κορίτσια. Δεύτερον, με το διαχωρισμό των παιδιών σε δύο ομάδες, ανάλογα με το φύλο και με τη διατύπωση γενικών κρίσεων για τη μια ή την άλλη ομάδα π.χ. τα αγόρια ήταν πιο άτακτα σήμερα από τα κορίτσια. Τέτοιες κρίσεις ωθούν τα παιδιά να πιστέψουν ότι ο διαχωρισμός των φύλων είναι φυσικός νόμος, ενώ δημιουργούν κλίμα ανταγωνισμού ανάμεσα στα φύλα, καχυποψία, φόβο και δυσπιστία (Arnot, 2004).

Το σχολείο μπορεί να λειτουργήσει αντισταθμιστικά, για να γίνει όμως αυτό, θα πρέπει να επιμορφθούν όλοι οι εκπαιδευτικοί. Είναι απαραίτητη η διοργάνωση σεναρίων ευαισθητοποίησης των εκπαιδευτικών σε θέματα φύλου, για να μπορούν να ανταποκριθούν στο ρόλο τους. Επιπλέον, η γενίκευση της υλοποίησης προγραμμάτων που περιέχουν δραστηριότητες που προωθούν την ισότητα των δύο φύλων στο Νηπιαγωγείο, θα βοηθήσει στη εξάλειψη των ανισοτήτων και θα εστιάσει στην μοναδικότητα του κάθε παιδιού άσχετα από το βιολογικό του φύλο. Ο/η εκπαιδευτικός, θα πρέπει να είναι απαλλαγμένος από προκαταλήψεις, για να μπορεί να αναγνωρίσει τις ανάγκες του κάθε παιδιού, χωρίς να τα κατηγοριοποιεί. Μόνον έτσι θα μπορεί να είναι ένα καλό πρότυπο προς μίμηση για τους μαθητές του και δεν θα κάνει διακρίσεις ανάμεσα στα αγόρια και τα κορίτσια, επιβραβεύοντας ή επικρίνοντας συμπεριφορές ανάλογα με το φύλο τους.

3.2 Φύλο και επαγγελματικός προσανατολισμός

Τα στερεότυπα φύλου και οι συμπεριφορές που τα διαμορφώνουν επιδρούν αναμφίβολα, σε συνδυασμό και με άλλους παράγοντες, στη λήψη απόφασης για την επιλογή σπουδών. Η απόφαση αυτή επηρεάζεται όχι τόσο από τη βιολογική διάσταση του φύλου, αλλά κυρίως από την κοινωνική του πτυχή. Πολλοί εξωγενείς παράγοντες, συμβάλλουν στη διατήρηση του φαινομένου των στερεοτύπων φύλου στις σύγχρονες κοινωνίες. Στο σημερινό εκπαιδευτικό σύστημα η διάκριση των φύλων γίνεται ορατή όχι πια στις δυνατότητες πρόσβασης των γυναικών στις διάφορες εκπαιδευτικές βαθμίδες, όσο στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές τους επιλογές. Ειδικότερα, εμφανίζονται διακρίσεις στους τομείς και κλάδους σπουδών που επιλέγονται βάσει στερεοτύπων. Συνεπώς, ο διαχωρισμός σήμερα είναι περισσότερο ποιοτικός και όχι ποσοτικός (Bradley, 2000).

Σύμφωνα με ερευνητικά δεδομένα από την ψυχολογία και την κοινωνιολογία, τα έμφυλα στερεότυπα επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε τον εαυτό μας και τους άλλους. Τα έμφυλα στερεότυπα επηρεάζουν, επίσης τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές φιλοδοξίες καθώς και τις ευκαιρίες καριέρας. Για παράδειγμα, τα έμφυλα στερεότυπα εμπλέκονται σε μεγάλο βαθμό στη δημιουργία του χάσματος των φύλων στον τομέα των φυσικών επιστημών, της τεχνολογίας, της μηχανικής και των μαθηματικών και αυτός ο διαχωρισμός ξεκινά από τις μικρές ηλικίες. Δεν είναι τυχαίο ότι τα παιχνίδια που δίνουν έμφαση στις κατασκευαστικές δεξιότητες διατίθενται στην αγορά κυρίως για “αγόρια” και σχετικά πρόσφατα (μετά από αντιδράσεις) δημιουργήθηκαν ειδικά παιχνίδια κατασκευών για τα κορίτσια που βασίζονται, δυστυχώς, σε θεματολογία “κοριτσίστικη” και έχουν ροζ συσκευασία. Τα παιχνίδια αυτά έχουν σχεδιαστεί με βάση την αντίληψη ότι τα αγόρια και τα κορίτσια έχουν ριζικά διαφορετικές δεξιότητες και ενδιαφέροντα, και ότι τα κορίτσια είναι λιγότερο ικανά στις κατασκευές από ότι τα αγόρια, άρα χρειάζονται περισσότερα κίνητρα για να τους προσελκύσει το ενδιαφέρον ένα παιχνίδι κατασκευών. (Κογκίδου, 2015)

Τις τελευταίες δεκαετίες πραγματοποιούνται σημαντικές αλλαγές σε διάφορους τομείς της Ευρωπαϊκής και Ελληνικής πραγματικότητας. Συγκεκριμένα, στον τομέα της εκπαίδευσης έχουν παρατηρηθεί σημαντικές αλλαγές. Σύμφωνα με το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Δύο Φύλων 2016-2020, στον εκπαιδευτικό χώρο παρατηρείται ισόρροπη συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες της τυπικής εκπαίδευσης, καλύτερες σχολικές επιδόσεις των κοριτσιών, εισαγωγή τους με μεγαλύτερη επιτυχία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Επίσης, τα κορίτσια καλύπτουν ποσοστό μεγαλύτερο του 50% του φοιτητικού πληθυσμού, διαγράφουν ως επί το πλείστον επιτυχή πορεία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ έχει αυξηθεί η συμμετοχή τους σε μεταπτυχιακούς κύκλους σπουδών και κατά συνέπεια η απόκτηση μεταπτυχιακών και διδακτορικών τίτλων (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, 2017)

Παρότι όπως είπαμε το εκπαιδευτικό επίπεδο γυναικών και ανδρών έχει σχεδόν εξισωθεί, οι διαφορετικές εκπαιδευτικές επιλογές των δύο φύλων ως προς τον τύπο της εκπαίδευσης ή της ειδίκευσης επηρεάζουν άμεσα και τις επαγγελματικές τους επιλογές, με αποτέλεσμα ο επαγγελματικός προσανατολισμός να έχει ζωτική σημασία για τη διαίωνιση ή όχι, του επαγγελματικού χάσματος λόγω φύλου. (Στρατηγάκη, 2010-2013). Παρατηρείται ότι υφίσταται ακόμη παραδοσιακός καταμερισμός των σπουδών και αυτό επηρεάζει αποφασιστικά τις επαγγελματικές επιλογές των φύλων, τη μετέπειτα επαγγελματική τους σταδιοδρομία και αυτό συντελεί στην αναπαραγωγή της έμφυλης διάκρισης των επαγγελμάτων στην αγορά εργασίας. Δεν είναι τυχαίο ότι η μεγάλη πλειοψηφία του ελληνικού φοιτητικού πληθυσμού των ανθρωπιστικών επιστημών εξακολουθεί να είναι γυναίκες, ενώ στις πολυτεχνικές σχολές, για παράδειγμα, το ποσοστό των γυναικών παραμένει χαμηλό (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, 2017).

Οι στατιστικές καταδεικνύουν πως οι μαθητές στην Ευρώπη προβαίνουν σε επαγγελματικές επιλογές που συνάδουν με τα έμφυλα στερεότυπα. Συγκεκριμένα, καταφαίνεται πως η κατανομή των μαθητών ανάλογα με το επάγγελμα στα επαγγελματικά σχολεία και ανά τομέα γνωστικού αντικειμένου στη γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση καθρεφτίζει τους παραδοσιακούς έμφυλους ρόλους (Education Audiovisual and Culture Executive Agency, 2010). Αξίζει να αναφερθεί

πως τα τελευταία χρόνια, οι γυναίκες έχουν εισέλθει δυναμικά σε παραδοσιακά «ανδροκρατούμενες» σχολές, όπως είναι στο τμήμα των Οικονομικών Επιστημών, εντούτοις, δε συμβαίνει το ίδιο με αρκετά τμήματα των Θετικών Επιστημών, όπως είναι οι Πολυτεχνικές σχολές. Αντιθέτως, οι γυναίκες τείνουν να συγκεντρώνονται στα Φιλοσοφικά και Παιδαγωγικά τμήματα (Μαραγκουδάκη,2003).

Έρευνα που υλοποιήθηκε σε Ευρωπαϊκές χώρες καταδεικνύει πως στον τομέα της υγείας και των επαγγελματιών πρόνοιας το 76% των αποφοίτων είναι γυναίκες. Το γυναικείο φύλο υπερτερεί και στον τομέα των Ανθρωπιστικών σπουδών και Τεχνών σε ποσοστό περίπου 70%. Στις Κοινωνικές, Οικονομικές και Νομικές σχολές οι γυναίκες υπερτερούν σε ποσοστό 60%, ενώ στα τμήματά των Θετικών Επιστημών, των Μαθηματικών και της Πληροφορικής παρατηρείται υπεροχή του ανδρικού φύλου σε ποσοστό 60%. Τέλος, στον τομέα της μηχανολογίας, της μεταποίησης και των κατασκευών η επικράτηση των ανδρών είναι εντυπωσιακή, μόλις μία στους τέσσερις αποφοίτους είναι γυναίκα (Education Audiovisual and Culture Executive Agency, 2010).

Για να εξισορροπηθούν οι επιλογές των φύλων ως προς τα επαγγέλματα που επιλέγουν, η εκπαίδευση θα πρέπει να προσφέρει στο άτομο την ευκαιρία να κάνει πλήρη χρήση των ιδιαίτερων ικανοτήτων του, γιατί κανείς δεν μπορεί να πετύχει χωρίς ενθάρρυνση. Το σχολείο έχει την υποχρέωση και τη δυνατότητα να συμβάλει με θετικό τρόπο στη διαμόρφωση και κοινωνικοποίηση των παιδιών (Κανταρτζή, 1991). Ο ρόλος του δεν είναι να αναπαράγει τα έμφυλα στερεότυπα, αλλά να παρέχει βάσεις μέσω ενός σταθερού συστήματος γνώσεων, να αναπτύσσει την κριτική σκέψη των μαθητών/μαθητριών και των εκπαιδευόμενων και να τους προσφέρει κίνητρα για αυτοανάπτυξη. (Καμπούρμαλη. και συν., 2010).

3.3 Φύλο και απασχόληση

Ο κατά φύλο καταμερισμός της εργασίας στις σύγχρονες κοινωνίες κατασκευάζεται όχι μόνο μέσα στην οικογένεια αλλά και μέσω της οργάνωσης της παραγωγής και της αγοράς εργασίας. Οι διαχωρισμοί της ανθρώπινης εργασίας σε

“εργασία” και “μη εργασία”, σε αμειβόμενη και μη αμειβόμενη και σε “ανδρική” και “γυναικεία” χαρακτηρίζουν την κοινωνική οργάνωση της εργασίας σε όλες τις σύγχρονες κοινωνίες. Οι διαχωρισμοί αυτοί αντανakλώνται στη δομή, οργάνωση και λειτουργία της αγοράς εργασίας, στα κριτήρια κοινωνικής και οικονομικής αξιολόγησης των θέσεων εργασίας, στους μηχανισμούς καθορισμού των μισθών και των αμοιβών, καθώς επίσης και τις αρχές που διέπουν τα συστήματα κοινωνικής προστασίας και ασφάλισης. Άμεσο αποτέλεσμα αυτών είναι τα διαφορετικά εργασιακά πρότυπα ανδρών και γυναικών και οι διαφορετικές και άνισες θέσεις των φύλων στην αγορά εργασίας, αλλά και παράλληλα στην οικονομική, κοινωνική και πολιτική ζωή (Στρατηγάκη, 2007).

Στην επαγγελματική σφαίρα, η σχολική επιτυχία των κοριτσιών και η πρόσβαση τους σε ολοένα και περισσότερα εξειδικευμένα επαγγέλματα τροποποίησαν τα χαρακτηριστικά της γυναικείας απασχόλησης συμβάλλοντας στο να σπάσει εν μέρει ο φαύλος κύκλος που συνέδεε συστηματικά τη μετατροπή ενός επαγγέλματος σε “γυναικείο” με την “απαξίωση” του (Cacouault, 2001). Παρ' όλα αυτά και σε πείσμα της προόδου που δίνει έμφαση στα δικαιώματα των γυναικών, στον επαγγελματικό τομέα οι ανισότητες στις αμοιβές, η διατήρηση της απαξίωσης των “κυρίως γυναικείων” επαγγελμάτων, η μεγαλύτερη εξάπλωση της μερικής απασχόλησης στο γυναικείο πληθυσμό μαρτυρούν ότι υπάρχουν “νέα σύνορα ανισότητας” (Maruani, 1999).

Έχει διαπιστωθεί ότι ο επαγγελματικός διαχωρισμός λόγω φύλου έχει άμεση σχέση και με την εκπαιδευτική διαδικασία και τον επαγγελματικό προσανατολισμό των δύο φύλων. Στις αρχές του 21ου αιώνα τα όρια μεταξύ των δύο φύλων στο χώρο της εργασίας δεν έχουν ακόμα καταργηθεί. Μετατέθηκαν, ανασυντάχθηκαν, με βάση νέες διαχωριστικές γραμμές. Ένας «οριζόντιος διαχωρισμός» κατανέμει τα άτομα μεταξύ γυναικείων και ανδρικών επαγγελμάτων. Ακόμα, και εάν έχουν την ίδια κατάρτιση, οι γυναίκες αμείβονται πολύ λιγότερο από τους άνδρες συναδέλφους τους. Στην ΕΕ το 2015, οι γυναίκες λάμβαναν χαμηλότερες αποδοχές από τους άνδρες σε όλα τα κράτη-μέλη, με αποδοχές των γυναικών 16,3% χαμηλότερες απ' ότι των ανδρών, συγκρίνοντας τον μέσο όρο των ακαθάριστων ωριαίων αποδοχών τους (Eurostat, 2016). Ένας «κάθετος διαχωρισμός» καθιστά την

πρόσβαση των γυναικών σε διαπρεπείς εργασίες πιο δύσκολη σε σχέση με τους άνδρες (Buscatto and Laboratoire, 2007).

Στο σημερινό εκπαιδευτικό σύστημα, η διάκριση των φύλων δεν είναι πλέον ορατή στις δυνατότητες πρόσβασης των γυναικών στις διάφορες εκπαιδευτικές βαθμίδες, όσο στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές τους επιλογές. Με άλλα λόγια, εμφανίζονται διακρίσεις στους τομείς και κλάδους σπουδών που επιλέγονται, και βάσει στερεοτύπων που «ταιριάζουν» ή απορροφούν αποκλειστικά ή σχεδόν κατ' αποκλειστικότητα το ένα από τα δύο φύλα. (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ., 2010).

Ο διαχωρισμός των «ανδρικών» και «γυναικείων» επαγγελμάτων είναι εμφανής. Η γυναίκα λόγω της ικανότητας της να γεννά και να φροντίζει το βρέφος της, έχει συνδεθεί με επαγγέλματα φροντίδας και προσφοράς όπως για παράδειγμα δασκάλα, νοσηλεύτρια, κοινωνική λειτουργός κ.α. Αντίθετα ο άνδρας λόγω των στερεοτύπων ανώτερης ηγετικής τάσεως και δύναμης έχει συνδεθεί με επαγγέλματα που απαιτούν δύναμη όπως για παράδειγμα εργάτης σε οικοδομή και με επαγγέλματα διευθυντικών θέσεων και άλλων ανώτερων ιεραρχικών θέσεων και κύρους. Για παράδειγμα παρατηρείται στην Ελλάδα ότι μόνο το ένα τέταρτο (25%) των ανώτερων διευθυντικών στελεχών το 2016 ήταν γυναίκες, σύμφωνα με τη Eurostat (Eurostat, 2016).

Ο κατά φύλο επαγγελματικός προσανατολισμός της αγοράς εργασίας αποτελεί την άλλη όψη της διαφοροποίησης των ρόλων των φύλων μέσα στην οικογένεια. Ακόμα και οι αμειβόμενες εργασίες που θεωρούνται ότι αποτελούν προέκταση του ρόλου των γυναικών στο σπίτι (φροντίδα, εκπαίδευση, εξυπηρέτηση, ψυχολογική στήριξη κτλ) αναλαμβάνονται κατά πλειονότητα από γυναίκες και αποκτούν έντονα “γυναικεία” χαρακτηριστικά (Στρατηγάκη, 2007). Το επάγγελμα της γυναίκας εκπαιδευτικού κυρίως της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, συμπίπτει με την έξοδο της γυναίκας από το σπίτι και την είσοδό της στον εργασιακό χώρο και θεωρήθηκε ότι είναι η «φυσική» συνέχεια του ρόλου της ως μητέρας. Υπάρχει η αντίληψη και μέχρι τις μέρες μας ότι το επάγγελμα της δασκάλας «ταιριάζει» περισσότερο στις γυναίκες, αφού το ένστικτο της μητρότητας θεωρείται ότι μπορεί να τις βοηθήσει να ανταπεξέλθουν καλύτερα στις απαιτήσεις της δουλειάς τους

(ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ., 2010).

Η ανάθεση μεγάλου μέρους της εργασίας φροντίδας των εξαρτημένων ατόμων και της οικιακής εργασίας σε άλλα άτομα, με αμοιβή (οικιακές βοηθοί, νοσοκόμες κτλ), μπορεί να περιορίσει τις συσσωρευμένες “υποχρεώσεις” των γυναικών. Όμως, ακόμα κι αν κάτι τέτοιο πράγματι γίνεται και οι εργασίες ανατίθενται σε άλλες γυναίκες, αυτό δεν σημαίνει ότι προωθείται και η ίση κατανομή των εργασιών ανάμεσα στους συζύγους. Ούτε άλλωστε συνεπάγεται την άμβλυνση των έμφυλων διαπροσωπικών εξαρτήσεων μέσα στην οικογένεια. Αντίθετα μπορεί να υπάρξει υποχώρηση ως προς το τελευταίο, αφού η ανάθεση σε τρίτους τμήματος της φροντίδας και της οικιακής εργασίας συχνά λειτουργεί ως άλλοθι για να περιοριστεί ακόμα περισσότερο η εργασία των ανδρών μέσα στην οικογένεια, όπως συνέβη και με την επέκταση της χρήσης οικιακών συσκευών (Στρατηγάκη, 2007)

Την ανισότητα τη βλέπουμε επίσης σε δουλειές που ασκούνται ταυτόχρονα και από τα δύο φύλα. Η μαγειρική, για παράδειγμα, φαίνεται πως υπήρξε ανέκαθεν μια γυναικεία, ευτελής και άμισθη ενασχόληση. Όταν όμως αυτές οι ενασχολήσεις της προετοιμασίας του φαγητού μεταφέρθηκαν στο δημόσιο χώρο και αποτέλεσαν μισθωτά επαγγέλματα, μετατράπηκαν σε «ανδρικές» εργασίες και απόκτησαν κύρος. Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα όλων είναι το επάγγελμα του μάγειρα στα εστιατόρια, το οποίο διακρίνεται σε ορισμένες χώρες (π.χ. Γαλλία) με αρκετά υψηλό κύρος (Ζιώγου, 1983). Ωστόσο, είναι δύσκολο να δεχτούμε ότι υπάρχουν επαγγέλματα από τη φύση τους ανδρικά ή γυναικεία, αφού οι κοινωνικές συνθήκες καθορίζουν το ποιο φύλο ασκεί το κάθε επάγγελμα.

3.4 Οικογένεια και απασχόληση. Συμφιλίωση ή σύγκρουση;

Σήμερα η γυναίκα βρίσκεται αναμφισβήτητα στην καλύτερη θέση συγκριτικά με το παρελθόν. Έχει αποκτήσει μια σχετική αυτονομία, περισσότερα δικαιώματα και οι δραστηριότητές της και τα ενδιαφέροντά της δεν περιορίζονται μόνο στα όρια του σπιτιού. Οι γυναίκες του 21 αιώνα σπουδάζουν, εργάζονται και επιλέγουν ποια θα είναι η πορεία στη ζωή. Ακολουθούν οποιοδήποτε επάγγελμα

θέλουν, συμμετέχουν στην πολιτική ζωή της χώρας και απαιτούν βελτίωση των συνθηκών εργασίας. Μέχρι και σήμερα, έχουμε δει μια μεγάλη προσπάθεια με τη νομοθετική ρύθμιση των δικαιωμάτων των ανθρώπων και της ισοτιμίας των δύο φύλων, για την ισότητα, για τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες ευκαιρίες με σκοπό την απελευθέρωση των περισσότερων γυναικών.

Σύμφωνα με τη θεωρία για τους ρόλους των φύλων, οι άνδρες και οι γυναίκες υιοθετούν διαφορετικά πρότυπα όσον αφορά στο χρόνο και στην ενέργεια που αφιερώνουν στην εργασία και στην οικογενειακή ζωή (Parasuraman and Simmers, 2001). Οι γυναίκες παρότι εντάσσονται ενεργά στην παραγωγική διαδικασία και συμμετέχουν εξίσου με τους συντρόφους τους στον αγώνα του βιοπορισμού, δεν παρατηρείται ανάλογη συμμετοχή των ανδρών στις ευθύνες του σπιτιού.

Με τις οικιακές εργασίες και το καθημερινό μαγείρεμα, ασχολείται στην Ελλάδα 85% των γυναικών έναντι 16% των ανδρών (Eurostat, 2016). Οι άνδρες κατά κανόνα είναι απαλλαγμένοι από επίπονες και χρονοβόρες οικογενειακές υποχρεώσεις, όπως τη φροντίδα, τη φύλαξη, την ανατροφή των παιδιών και των ηλικιωμένων γονέων, καθώς και την ενασχόληση με τις οικιακές εργασίες. Οι άντρες επικεντρώνονται στην επαγγελματική τους σταδιοδρομία και με επιτυχία, με αποτέλεσμα να κατακτούν συχνότερα από τις γυναίκες υπεύθυνες και ανώτερες ιεραρχικά θέσεις. Αντιθέτως, οι γυναίκες στην προσπάθεια τους να ανταποκριθούν επαρκώς στα οικογενειακά καθήκοντά τους, προσανατολίζονται εκ των πραγμάτων στην αναζήτηση άλλων μορφών απασχόλησης (μερικής απασχόλησης ή εργασία με μειωμένο ωράριο). Το αποτέλεσμα είναι πως οι γυναίκες δεν πετυχαίνουν επαγγελματική εξέλιξη, όπως επίσης και εξελιγμένη καριέρα με φιλόδοξους στόχους και μερικές φορές αποσύρονται από την παραγωγική διαδικασία.

Ο άνισος καταμερισμός σε βάρος των γυναικών των εργασιών φροντίδας παιδιών και εξαρτημένων ατόμων, καθώς και της οικιακής εργασίας, σε συνδυασμό με την αυξανόμενη συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας, επιβάλλει στις γυναίκες διπλό ωράριο εργασίας και προκαλεί μεγάλες ψυχικές και σωματικές επιβαρύνσεις. Η συσσώρευση των ρόλων των γυναικών στην απασχόληση και την οικογένεια

αποτελεί πρόβλημα του οποίου τη λύση καλούνται να τη δώσουν αφενός οι εργαζόμενες σύζυγοι και μητέρες, οι σύζυγοι σε ατομικό επίπεδο και αφετέρου η πολιτεία σε συλλογικό επίπεδο. Η “υποχρέωση” των γυναικών να εργαστούν και στου δύο αυτούς “κόσμους” δημιουργεί συγκρούσεις ανάμεσα στους χώρους, τους χρόνους και τα καθήκοντα της εργασίας.

Οι όροι με τους οποίους οι γυναίκες συμμετέχουν στην απασχόληση και οι απολαβές από αυτή (αμοιβή, ασφαλιστικά δικαιώματα, κοινωνική καταξίωση κτλ) εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την έκβαση αυτών των συγκρούσεων. Οι διπλά εργαζόμενες γυναίκες καλούνται να διεκπεραιώσουν καθημερινά διαφορετικά είδη αμειβόμενης και μη αμειβόμενης εργασίας, να ισορροπήσουν ανάμεσα σε υποχρεώσεις και επιθυμίες και να συμβιβάσουν τις ηθικές και οικονομικές απολαβές, καθώς και τις επιβαρύνσεις και ικανοποιήσεις από τις διάφορες αυτές εργασίες (Στρατηγάκη, 2007:91)

Παρατηρείται μεγάλο χάσμα στον τομέα της απασχόλησης μεταξύ των φύλων, το οποίο έφτασε το κατά μέσο όρο στην Ευρώπη το 2016 με ποσοστό 76,8 % απασχόλησης για τους άνδρες και 65,3 % για τις γυναίκες (Πηγή: www.ec.europa.eu). Αυτό συμβαίνει παρά το γεγονός ότι οι γυναίκες αποκτούν διαρκώς περισσότερα προσόντα, ξεπερνώντας μάλιστα τους άνδρες όσον αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης. Το 2016, το 44 % των γυναικών (ηλικίας 30-34 ετών) είχε ολοκληρώσει σπουδές τριτοβάθμιας ή υψηλότερης εκπαίδευσης, σε σύγκριση με το 34 % των ανδρών. Σε όλα σχεδόν τα κράτη-μέλη παρατηρείται πλειονότητα γυναικών σ' αυτό το επίπεδο εκπαίδευσης (Eurostat, 2018).

Πολλοί ερευνητές υποθέτουν ότι οι γυναίκες βιώνουν μεγαλύτερη σύγκρουση εργασίας-οικογένειας σε σχέση με τους άνδρες, εξαιτίας των τυπικά υψηλότερων οικιακών υποχρεώσεων και της απόδοσης υψηλότερης σπουδαιότητας στους οικογενειακούς ρόλους. Οι διαφορές φύλου ως προς αυτό συνήθως συμβαίνουν όταν σύνθετες ψυχολογικές και κοινωνικές διαδικασίες υπαγορεύουν ανδρικά και γυναικεία καθήκοντα (Anderson and Leslie, 1991). Σύμφωνα με έρευνα του 2002 σε δείγμα 3000 γυναικών ηλικίας 25-30 ετών οι ερωτώμενες δηλώνουν τις οικογενειακές υποχρεώσεις ως ένα από τα μεγαλύτερα εμπόδια που αντιμετωπίζουν για την

επαγγελματική τους εξέλιξη, σε ποσοστό 68% (Καφέτσιος, 2006).

Συμπερασματικά διαπιστώνουμε ότι στην Ελλάδα για τον άνδρα η οικογένεια αποτελεί κίνητρο εργασίας και συντήρησης της, ενώ για τη γυναίκα πρωταρχική υποχρέωση - προτεραιότητα της είναι η φροντίδα της οικογένειας και η ανατροφή των παιδιών ενώ δευτερεύουσα σημασία και αξία δίνεται στην ανάγκη ή επιθυμία της για τη συμμετοχή της στον εργασιακό στίβο. Σε αυτό το σημείο τίθεται και το ερώτημα για το κατά πόσο εύκολη ή όχι, είναι η συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής για τα δυο φύλα. Ο συνδυασμός επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής είναι ένα σοβαρό ζήτημα για τους εργαζόμενους με παιδιά, άνδρες και γυναίκες. Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μητέρες να βρουν και να διατηρήσουν μια αμειβόμενη εργασία, οι στερεοτυπικές αντιλήψεις για τους παραδοσιακούς ρόλους των δύο φύλων και οι ίδιες οι απαιτήσεις της καθημερινότητας, όπου πολλές εργαζόμενες γυναίκες επιφορτίζονται με την φροντίδα των εξαρτημένων μελών της οικογένειας (παιδιά και ηλικιωμένοι) επηρεάζουν σημαντικά την ψυχική τους υγεία και την κοινωνική τους λειτουργικότητα (Αρτινοπούλου, 2010). Οι ρόλοι των δύο φύλων αλλάζουν με την απασχόληση των γυναικών και οι δημόσιες παρεμβάσεις πρέπει να σεβαστούν τη συνταγματική αρχή της ισότητας των φύλων, ιδιαίτερα στο νομοθετικό επίπεδο καθώς μέσα από αυτό μπορεί να εφαρμοστεί στην πράξη η συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και κατά συνέπεια η η ισότητα των δύο φύλων.

Κεφάλαιο 4^ο : Νομοθεσία για την προαγωγή της ισότητας των φύλων

4.1 Νομοθεσία σε Ευρωπαϊκό επίπεδο για την ισότητα των δυο φύλων

Η ισότητα των φύλων αποτελεί αναφαίρετο, θεμελιώδες, ανθρώπινο δικαίωμα και πρέπει να αποτελεί βασική προτεραιότητα κάθε σύγχρονης, δημοκρατικής κοινωνίας που μάχεται για τον σεβασμό του ανθρώπου για αυτό τόσο σε Ευρωπαϊκό όσο και Εθνικό επίπεδο έχουν γίνει σημαντικά βήματα σε θέματα κοινωνικής πολιτικής για την προώθηση της ισότητας των φύλων. Θα αναφερθούν ενδεικτικά κάποιες νομοθετικές αλλαγές, και ειδικά μέτρα στην Ελλάδα, που διευκολύνουν τη συμφιλίωση των ρόλων των εργαζόμενων και των γονέων.

Η προώθηση της αρχής της ισότητας των φύλων στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την Χάρτα των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων η οποία, σύμφωνα με το άρθρο 21, απαγορεύει τις διακρίσεις κάθε είδους συμπεριλαμβανομένου του φύλου και αγωνίζεται για την προώθηση ίσων ευκαιριών σε όλους τους χώρους και τομείς, εργασιακούς, πολιτικούς και κοινωνικούς (Θελερίτης και Παπαγεωργίου, 2018).

Σχετικά με την ισότητα των φύλων στην εργασία, υπάρχει και ένας αριθμός Ευρωπαϊκών, Κοινοτικών Οδηγιών που αναφέρονται στην συγκεκριμένη αρχή όπως (Χριστάνη, Γενική Γραμματεία Ισότητας, 2017):

Οδηγία 75/117/ΕΟΚ: η οποία αφορά την αρχή της ισότητας των αμοιβών μεταξύ εργαζόμενων, ανδρών και γυναικών.

Οδηγία 76/207/ΕΟΚ: για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών, την πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας.

Οδηγία 86/378/ΕΟΚ: για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στα επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης.

Οδηγία 92/85/ΕΚ: για την εφαρμογή μέτρων που αποβλέπουν στην βελτίωση της υγείας και της ασφάλειας κατά την εργασία των εγκύων, λεχόνων και γαλουχουσών εργαζομένων.

Οδηγία 96/34/ΕΚ: για την γονική άδεια η οποία αποσκοπεί στον συνδυασμό εργασίας και οικογένειας.

Οδηγία 97/80/ΕΚ: για το βάρος απόδειξης σε περιπτώσεις διακριτικής μεταχείρισης λόγω φύλου.

Οδηγία 97/81/ΕΚ: για τη συμφωνία και το πλαίσιο της εργασίας μερικής απασχόλησης που αποσκοπεί στον συνδυασμό επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής.

Οδηγία 2002/73/ΕΟΚ: σχετίζεται με την εφαρμογή της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών και την απαγόρευση της άμεσης και έμμεσης διάκρισης στους εργαζόμενους του Δημοσίου Τομέα.

Οδηγία 2006/54/ΕΚ: για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίση μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης.

Οδηγία 2010/41/ΕΚ: του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών που ασκούν αυτοτελή επαγγελματική δραστηριότητα.

4.2 Εθνική Νομοθεσία στην Ελλάδα για την αρχή της ισότητας των φύλων

Η αρχή της ισότητας των φύλων κατοχυρώνεται πρώτη φορά νομικά με το Σύνταγμα του 1975.

Πιο συγκεκριμένα, η παράγραφοι 1 και 2 του άρθρου 4 του Συντάγματος ορίζουν ότι: α) «Οι Έλληνες και οι Ελληνίδες είναι ίσοι απέναντι στον νόμο» και β) ότι «Οι Έλληνες και οι Ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις.» (Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, χ.χ). Ακόμα, αναφορικά με το άρθρο 116 παράγραφο 2 του Συντάγματος, «δεν αποτελεί διάκριση λόγω φύλου η λήψη θετικών μέτρων για την προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών» (Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, χ.χ).

Η Εθνική νομοθεσία τώρα, περιέχει ένα σύνολο διατάξεων και νόμων οι οποίοι ρυθμίζουν ζητήματα εργασίας, απασχόλησης και συνδυασμού εργασίας - οικογένειας στα πλαίσια της προώθησης της αρχής της ισότητας των δυο φύλων. Μάλιστα, ο πρώτος νόμος που αναφερόταν σε αυτό ήταν ο **Νόμος 1483/1984** με τίτλο «Προστασία και διευκολύνσεις για εργαζόμενους με οικογενειακές ευθύνες» ο οποίος αφορούσε όλους τους τομείς απασχόλησης (ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε., 2019)

Σχετικά με τον εργασιακό τομέα, ο **Νόμος 3896/2010** καθιερώνεται το νομικό πλαίσιο για την «εφαρμογή και προώθηση της εφαρμογής της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα απασχόλησης και εργασίας» (Συνήγορος του Πολίτη, χ.χ)

Ο συγκεκριμένος νόμος αποτελείται από 38 αναλυτικά άρθρα που ρυθμίζουν τις σχέσεις των δυο φύλων σε επαγγελματικά και εργασιακά ζητήματα χωρίς να αφήνει περιθώρια παρερμηνείας. (Θελερίτης και Παπαγεωργίου, 2018) Τα πρώτα άρθρα του νόμου 3896/2010 διευκρινίζουν και απαγορεύουν την άμεση και έμμεση διάκριση λόγω φύλου, την παρενόχληση, την σεξουαλική παρενόχληση, την διάκριση λόγω εγκυμοσύνης ή μητρότητας, τις διακρίσεις σε βάρος γονέων λόγω άδειας ανατροφής παιδιών, τις περιπτώσεις αναδοχής και υιοθεσίας και την λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση προσώπου που συνδέεται με αλλαγή φύλου. (Συνήγορος του Πολίτη, χ.χ) Τέλος, ο νόμος αυτός, ρυθμίζει ζητήματα σχετικά με:

- την Ισότητα των αμοιβών μεταξύ γυναικών και ανδρών
- την ίση μεταχείριση στα επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης
- την ίση μεταχείριση σε σχέση με την πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική εξέλιξη και κατάρτιση και τους όρους εργασίας
- τα μέτρα του εθνικού νομοθέτη για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης. (Συνήγορος του Πολίτη, χ.χ)

Επιπλέον, σημαντικός θεωρείται ο **Νόμος 3839/2010** ο οποίος αναφέρεται στο σύστημα επιλογής προϊσταμένων οργανικών μονάδων με αξιοκρατικά κριτήρια και στη σύσταση του ειδικού συμβουλίου επιλογής προϊσταμένων (Ε.Ι.Σ.Ε.Π). Ο νόμος

εκείνος ορίζει ότι «στα Συμβούλια, ο αριθμός των μελών που προβλέπεται από κάθε φύλο πρέπει να αυξάνεται σε ποσοστό ίσο, τουλάχιστον, με το ένα τρίτο (1/3) του συνόλου των μελών που ορίζονται σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις.» (Θελερίτης και Παπαγεωργίου, 2018)

Ακόμα, σύμφωνα με το άρθρο 36 του **N. 3996/2011** «Απαγορεύεται και είναι απόλυτα άκυρη η καταγγελία της σύμβασης ή σχέσης εργασίας εργαζόμενης από τον εργοδότη της, τόσο κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης της όσο και για το χρονικό διάστημα δεκαοκτώ (18) μηνών μετά τον τοκετό ή κατά την απουσία της για μεγαλύτερο χρόνο, λόγω ασθένειας που οφείλεται στην κύηση ή τον τοκετό, εκτός εάν υπάρχει σπουδαίος λόγος για καταγγελία. Ως σπουδαίος λόγος δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να θεωρηθεί ενδεχόμενη μείωση της απόδοσης στην εργασία της εγκύου που οφείλεται στην εγκυμοσύνη».(Γενική Γραμματεία Ισότητας, χ.χ)

Σχετικά με τα ασφαλιστικά ζητήματα και σύμφωνα με τον **Νόμο 4075/2012** (ΦΕΚ 89/Α'/11-4-2012) «κατοχυρώνεται το δικαίωμα γονικής άδειας, καθορίζονται το πεδίο εφαρμογής και οι σχετικές προϋποθέσεις αναγνώρισης του, με στόχο την εναρμόνιση γονεϊκών και επαγγελματικών ευθυνών (Γενική Γραμματεία Ισότητας, χ.χ.).

Τέλος, άλλος ένας σημαντικός Νόμος είναι ο **4097/2012** ΦΕΚ 235/Α'/3-12-2012 ο οποίος αναφέρεται στην «Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών κατά την άσκηση αυτοτελούς επαγγελματικής δραστηριότητα» και αφορά την προάσπιση των δικαιωμάτων, την αποζημίωση ή αποκατάσταση και τις παροχές μητρότητας (Γενική Γραμματεία Ισότητας, χ.χ)

4.3 Μέτρα συμφιλίωσης της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής

Στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα με την εντονότατη συμμετοχή της γυναίκας στον εργασιακό στίβο, είναι ζωτικής και αδιαμφισβήτητης σημασίας ο ομαλός συνδυασμός της οικογενειακής και εργασιακής ζωής. Ως συμφιλίωση

ορίζεται: «Η εισαγωγή μέτρων, προνοιακών πολιτικών, συστημάτων γονικής άδειας ή άδειας για οικογενειακούς λόγους, ρυθμίσεων για την φροντίδα παιδιών, ηλικιωμένων και εξαρτημένων μελών της οικογένειας/κοινωνίας και η ανάπτυξη συναφών υπηρεσιών και δομών, καθώς και η συναφής οργάνωση του εργασιακού περιβάλλοντος, τα οποία υποστηρίζουν και διευκολύνουν το συνδυασμό των επαγγελματικών υποχρεώσεων και των υποχρεώσεων που συνεπάγονται οι επιλογές των ατόμων σε σχέση με την προσωπική τους ζωή, την οικογένεια και τη διάθεση του κοινωνικού τους χρόνου» (Γωγάκη, 2017)

Η οικογενειακή πολιτική της Ελλάδος περιλαμβάνει μέτρα, κυρίως, υλικής (π.χ. επιδόματα, φοροαπαλλαγές) και μη υλικής βοήθειας (π.χ. διάφορες υπηρεσίες, χρονικές διευκολύνσεις). Σχετικά με τις χρονικές ελαφρύνσεις των εργαζόμενων γονέων, από τις βασικότερες αποτελούν οι άδειες που χορηγούνται και είναι οι εξής:

Άδεια μητρότητας (κυοφορίας – λοχείας)

Στις δημόσιες υπαλλήλους που κυοφορούν χορηγείται άδεια μητρότητας με πλήρεις αποδοχές διάρκειας 5 μήνες, δύο 2 μήνες πριν και τρεις 3 μήνες μετά τον τοκετό. Σε περίπτωση απόκτησης τέκνου πέραν του 3ου, η μετά τον τοκετό άδεια προσαυξάνεται κάθε φορά κατά δύο 2 μήνες. (Γενική Γραμματεία Ισότητας, χ.χ)

Στις υπαλλήλους του ιδιωτικού τομέα, χορηγείται άδεια 17 εβδομάδων, 8 εβδομάδες πριν τη γέννηση και 9 εβδομάδες μετά. Οι αποδοχές είναι πλήρεις εφόσον η εργαζόμενη έχει συμπληρώσει 200 εργάσιμες μέρες για 2 συναπτά έτη. (Καραμεσίνη και συν. 2016) Ακόμα, για τις ασφαλισμένες στο ΙΚΑ παρέχεται επιπλέον μια άδεια μητρότητας που ονομάζεται «ειδική παροχή για την προστασία της μητρότητας», προβλέπει 6 μήνες απουσίας από την εργασία, μετά τη λήξη της βασικής άδειας μητρότητας και πριν την άδεια φροντίδας (Γενική Γραμματεία Ισότητας, χ.χ.)

Άδεια πατρότητας

Για τους εργαζόμενους πατέρες του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα προβλέπεται άδεια, κατά το χρόνο γέννησης του παιδιού, 2 ημερών με πλήρεις

Μειωμένο ωράριο ή ισόχρονη άδεια ανατροφής

Έπειτα από την άδεια μητρότητας ή πατρότητας, για τους εργαζόμενους τους δημόσιου και ιδιωτικού τομέα προβλέπονται μειωμένες ώρες εργασίας μέχρι το παιδί να γίνει 4 ετών ή ισόχρονη άδεια με αποδοχές. Για τους δημόσιους υπάλληλους οι ημερήσιες ώρες εργασίας τους μειώνονται κατά 2 ώρες εφόσον έχει τέκνο μέχρι 2 ετών και κατά 1 ώρα εφόσον έχει τέκνο από 2-4 ετών. (Γενική Γραμματεία Ισότητας, χ.χ.) Ο γονέας έχει το δικαίωμα εφόσον δεν κάνει χρήση του μειωμένου ωραρίου, να λάβει άδεια 9 μηνών συνεχόμενης απουσίας από την εργασία του, με αποδοχές για ανατροφή παιδιού. (Γενική Γραμματεία Ισότητας, χ.χ.) Την συγκεκριμένη άδεια μπορεί να λάβει ο ένας εκ των δυο συζύγων είτε μπορούν να τη μοιραστούν μεταξύ τους έπειτα από κοινή δήλωσή τους στους εργοδότες τους ως προς το διάστημα χρήσης της άδειας. (Καραμεσίνη και συν. 2016)

Για τους εργαζόμενους του ιδιωτικού τομέα, προβλέπεται ότι για ένα διάστημα 30 μηνών μπορούν, είτε να προσέρχονται στην εργασία τους αργότερα είτε να φεύγουν από εκείνη νωρίτερα, κατά 1 ώρα ημερησίως. Εναλλακτικά και σε συμφωνία με τον εργοδότη, το ημερήσιο ωράριο των εργαζόμενων μητέρων μπορεί να μειωθεί κατά 2 ώρες τους πρώτους 12 μήνες και για 1 ώρα για τους επόμενους 6 μήνες. (Γενική Γραμματεία Ισότητας, χ.χ.) Επιπροσθέτως, έπειτα πάλι από τη συμφωνία γονιού και εργοδότη, αντί για μείωση του ωραρίου μπορεί να δοθεί ισόχρονη, συνεχιζόμενη άδεια, με πλήρεις αποδοχές, διάρκειας 3,5 μηνών περίπου.

Γονική άδεια ανατροφής

Είναι η άδεια εκείνη που παρέχεται στον εργαζόμενο γονέα για την ανατροφή του παιδιού μετά το τέλος χρήσης της άδειας του μειωμένου ωραρίου ή της συνεχούς άδειας με αποδοχές. Η συγκεκριμένη άδεια αποτελεί ατομικό, μη μεταβιβάσιμο δικαίωμα και των δυο γονέων και λαμβάνεται ακόμα και στην περίπτωση που ο ένας γονέας δεν εργάζεται. (Καραμεσίνη και συν. 2016) Η άδεια για εργαζόμενο γονέα το

δημόσιου τομέα έχει διάρκεια 2 ετών μέχρι το παιδί να γίνει 6 ετών και είναι άνευ αποδοχών. (Μουσούρου, 2005) Η άδεια αποτελεί δικαίωμα του εργαζόμενου που μπορεί να την χρησιμοποιήσει τμηματικά ή ολόκληρη, χορηγείται μια φορά στη σταδιοδρομία του εργαζόμενου και όχι σε κάθε περίπτωση απόκτησης τέκνου του. (Γενική Γραμματεία Ισότητας, χ.χ.)

Στον ιδιωτικό τομέα, η γονική άδεια ανατροφής δίνεται στον εργαζόμενο γονέα που έχει συμπληρώσει ένα χρόνο εργασίας στον ίδιο εργοδότη, έχει διάρκεια περίπου 3,5 μήνες και μέχρι το παιδί να γίνει 3,5 ετών. (Μουσούρου, 2005) Η άδεια είναι χωρίς αποδοχές και χορηγείται με βάση τη σειρά προτεραιότητας των αιτήσεων των εργαζόμενων της επιχείρησης σε κάθε ημερολογιακό έτος. (Γενική Γραμματεία Ισότητας, χ.χ)

Άδεια για σχολική παρακολούθηση τέκνου

Για τους απασχολούμενους γονείς δημόσιου και ιδιωτικού τομέα προβλέπεται άδεια 4 ημερών τον χρόνο για την σχολική παρακολούθηση ενός παιδιού και μέχρι 5 ημέρες εάν έχει από δυο και πάνω παιδιά. (Γενική Γραμματεία Ισότητας, χ.χ.) Η άδεια είναι με αποδοχές, καλύπτονται από τον φορέα απασχόλησης και οι σύζυγοι, εργαζόμενοι του δημοσίου μπορούν, έπειτα από συμφωνία τους, να κάνουν χρήση της άδειας εναλλάξ. (Γενική Γραμματεία Ισότητας, χ.χ.) Η άδεια χορηγείται σε εργαζόμενους γονείς με παιδιά μέχρι παιδιά ηλικίας 16 χρονών και αυξάνεται κατά 1 μέρα εάν τα παιδιά παρακολουθούν μαθήματα σε σχολεία διαφορετικής βαθμίδας. (Καραμεσίνη και συν. 2016) Η άδεια χορηγείται στο γονέα-υπάλληλο ανεξάρτητα από το αν ο άλλος γονέας εργάζεται ή όχι.

Άδεια για ασθένεια παιδιών (και άλλων εξαρτώμενων μελών)

Οι εργαζόμενοι γονείς (φυσικοί, ανάδοχοι και θετοί) δικαιούνται άδεια ενός μήνα, άνευ αποδοχών, όταν πρόκειται για νοσηλεία ανήλικου, τέκνου λόγω ασθένειας ή ατυχήματος που καθιστά αναγκαία την άμεση παρουσία τους. (Καραμεσίνη και συν. 2016)

Για τους εργαζόμενους του ιδιωτικού τομέα, προβλέπεται άδεια 6 ημερών το χρόνο, άνευ αποδοχών. Όταν ο γονέας έχει δυο παιδιά προβλέπεται άδεια 8 ημερών το χρόνο και 14 ημέρες ανά έτος αν ο γονέας από 3 παιδιά και πάνω. (Καραμεσίνη και συν. 2016) Τέλος, για τους εργαζόμενους του ιδιωτικού τομέα χορηγείται άδεια 30 ημερών το χρόνο για περιπτώσεις επείγουσας εισαγωγής παιδιού, ηλικίας μέχρι 18 ετών, στο νοσοκομείο και είναι άνευ αποδοχών. (Καραμεσίνη και συν. 2016)

Ανάμεσα στις χρονικές ελαφρύνσεις υπάρχουν και διάφορες κοινωνικές δομές – υπηρεσίες που στοχεύουν στην ομαλότερη εναρμόνιση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής. Οι δομές εκείνες λειτουργούν συμπληρωματικά με την άτυπη φροντίδα που προσφέρουν μισθωτοί, ή μη, φροντιστές στα εξαρτώμενα μέλη της κάθε οικογένειας. Τέτοιες δομές είναι οι παρακάτω:

- 1) Βρεφονηπιακοί, παιδικοί σταθμοί
- 2) Τα ολοήμερα τμήματα νηπιαγωγείων και σχολείων
- 4) Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (Κ.Δ.Α.Π.)
- 5) Οι παιδικές κατασκηνώσεις
- 6) Πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι»
- 7) Η λειτουργία των Κ.Α.Π.Η.
- 8) Η λειτουργία των Κ.Η.Φ.Η.
- 9) Οι Μονάδες Φροντίδας Ηλικιωμένων
- 10) Κέντρα Δημέρευσης και Ημερήσιας Φροντίδας

Τέλος, στο πλαίσιο των μέτρων για την ενίσχυση της οικογένειας υπάρχουν και μέτρα υλικής παροχής μέσω διαφόρων φοροαπαλλαγών και επιδομάτων. (Μουσούρου, 2005) Τα οικογενειακά επιδόματα είναι η συνήθης ενίσχυση και παρέχονται, σε μηνιαία και ετήσια συχνότητα, ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών μιας οικογένειας, την ηλικία τους (μέχρι 23 ετών και εφόσον σπουδάζουν), την κατάσταση της υγείας τους (για παράδειγμα έχουν κάποια αναπηρία) και ανάλογα με το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (Μουσούρου, 2005).

4.4 Παραβιάσεις της αρχής της ισότητας των δυο φύλων

Όσον αφορά τον εργασιακό τομέα, στην Εθνική και Ευρωπαϊκή νομοθεσία προβλέπεται και η προάσπιση της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στη σχέση εργασίας. Στην πραγματικότητα όμως, παρατηρούνται αρκετές ανισότητες – παραβιάσεις της συγκεκριμένης, κατοχυρωμένης αρχής, λόγω κυρίως του φύλου, της ηλικίας και της οικογενειακή κατάσταση.

Αναφορικά με την πρόσληψη ατόμων σε θέσεις εργασίας, έχει παρατηρηθεί ότι πραγματοποιούνται κατά κόρον διακρίσεις ακόμα και στη δημοσίευση αγγελιών ή την προκήρυξη θέσεων εργασίας. Σύμφωνα με τον Συνήγορο του πολίτη, τους κατατέθηκε καταγγελία για πολλαπλή διάκριση σε αγγελία τοπικής εφημερίδας η οποία αφορούσε την πρόσληψη γραμματέως σε τοπικό σύλλογο. Στην συγκεκριμένη αγγελία, η δυνατότητα πρόσληψης δινόταν μόνο σε γυναίκες, κάτω των 35 ετών και κάτοχοι της ελληνικής ιθαγένειας. (Συνήγορος του πολίτη, 2017)

Ο Συνήγορος του πολίτη έλαβε θέση εγγράφως υποστηρίζοντας ότι η συγκεκριμένη αγγελία εισαγάγει αθέμιτη και πολλαπλή διάκριση ζητώντας την απόσυρση της. (Συνήγορος του πολίτη, 2017) Ο σύλλογος ανταποκρίθηκε παραθέτοντας το σχετικό φυλλάδιο με την ανάκληση της επίμαχης αγγελίας. (Συνήγορος του πολίτη, 2017)

Μια ακόμα χαρακτηριστική περίπτωση διάκρισης αποτελεί η διαδικασία της συνέντευξης, που προηγείται της πρόσληψης, των εργοδοτών με τον υποψήφιο εργαζόμενο, κυρίως στον ιδιωτικό τομέα. Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων οι γυναίκες καλούνται να απαντήσουν σε προσωπικές ερωτήσεις, όπως την οικογενειακή τους κατάσταση, παρόλο που αφορούν προσωπικά δεδομένα και έχουν απαγορευτεί σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. (Γκουτζιάρη και Πάνδρια, 2012) Το αξιοπερίεργο είναι ότι στην περίπτωση των ανδρών υποψηφίων εργαζόμενων, τέτοιες ερωτήσεις δεν συμπεριλαμβάνονται στη διαδικασία της συνέντευξής τους και δεν αξιολογούνται με τον ίδιο τρόπο. (Γκουτζιάρη και Πάνδρια, 2012)

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσιεύει ετήσιες εκθέσεις για την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και φυσικά συμπεριλαμβάνονται και τα αντίστοιχα ποσοστά για την ελληνική επικράτεια. Όσον αφορά την Ετήσια Έκθεση για την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών στην Ε.Ε για το έτος 2018, ένας γενικός μέσος όρος του έμφυλου χάσματος στην απασχόληση για τα 28 κράτη μέλη της Ε.Ε κυμαίνεται στο 11,6 % με τη Μάλτα να έχει το υψηλότερο ποσοστό κατά 27, 7% και τη Λιθουανία το μικρότερο κατά 1,9% ενώ για την Ελλάδα το αντίστοιχο ποσοστό είναι 19%. (Γενική Γραμματεία Ισότητας, 2018)

Σχετικά με την ανεργία των δυο φύλων και σύμφωνα με την ΕΛ.ΣΤΑΤ, το ευρύτερο ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα είναι 19,5 % μέχρι την καταγραφή του Μαΐου του 2018. (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2018) Σχετικά με τα δύο φύλα, το γυναικείο ποσοστό ανεργίας αγγίζει το 24,1 % έναντι του ανδρικού που φτάνει μόλις στο 15,8 για το ίδιο έτος. (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2018)

Επιβαρυντικό, επίσης, είναι το καθεστώς της μερικής απασχόλησης των γυναικών. Σύμφωνα με το 11^ο Ενημερωτικό Σημείωμα του Παρατηρητηρίου της Γενικής Γραμματείας Ισότητας του 2017, προκύπτει ότι στο σύνολο των μερικώς εργαζόμενων, το γυναικείο ποσοστό φτάνει στο 60,51 % (Παρατηρητήριο Γενικής Γραμματείας Ισότητας, 2017). Αυτά τα ποσοστά επιβεβαιώνουν ότι οι μερικώς απασχολούμενες έχουν χαμηλότερες οικονομικές απολαβές και είναι πολύ λιγότερες οι πιθανότητες της επαγγελματικής τους εξέλιξης. (Παρατηρητήριο Γενικής Γραμματείας Ισότητας, 2017)

Άλλη σημαντική παράμετρος αποτελεί η αδήλωτη εργασία των γυναικών η οποία αφορά κυρίως, απασχόληση σε θέσεις εργασίας σχετικές με οικιακή εργασία, καθαρισμό σπιτιών και χώρων, κοινωνική φροντίδα παιδιών και ηλικιωμένων, παροχή υπηρεσιών με τη μορφή ιδιαίτερων μαθημάτων σε σπίτια σε μαθητές, πλασιέ, σερβιτόρες και απασχόληση σε καταστήματα επισιτιστικού ενδιαφέροντος. (Γενική Γραμματεία Ισότητας, 2017)

Όσον αφορά τον τομέα των επιχειρήσεων, το ποσοστό της γυναικείας επιχειρηματικότητας στην Ευρώπη καταλαμβάνει το 31%. Παρόλα αυτά σε περίοδο κρίσης, παρατηρήθηκε μεγαλύτερη ανθεκτικότητα των γυναικείων επιχειρήσεων

έναντι των ανδρικών. (Γενική Γραμματεία Ισότητας, 2017) Επιπλέον, οι θέσεις που καταλαμβάνουν οι γυναίκες στα Διοικητικά Συμβούλια εισηγμένων εταιριών, δεν ξεπερνά το ποσοστό του 11,3% στην Ελλάδα με τη Γαλλία να αποτελεί πρότυπο με ποσοστό 44,3%, λόγω υιοθέτησης της σχετικής νομοθεσίας, και την Εσθονία να είναι στην τελευταία θέση με ποσοστό μόλις 7,4%.(Γενική Γραμματεία Ισότητας, 2018)

Μια ακόμη διάκριση σε βάρος των γυναικών είναι η συμμετοχή τους στα κοινά. Ο μέσος όρος συμμετοχής των γυναικών στα Εθνικά Κοινοβούλια φτάνει το 29,3 % το 2017 όταν το 2004 ήταν ελάχιστα μικρότερο, 22,1%.(Γενική Γραμματεία Ισότητας, 2017)

Άλλη μια σημαντική περίπτωση παραβίασης της αρχής της ισότητας των φύλων αποτελεί η σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας που και πάλι τα περισσότερα θύματα είναι οι γυναίκες. Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία του Συνηγόρου του πολίτη για το έτος 2009-2010, ο αριθμός τέτοιων περιστατικών είναι 17 εκ των οποίων το 35% αφορά τον δημόσιο τομέα και το 65% τον ιδιωτικό. (Συνήγορος του πολίτη, 2010) Όμως και οι 17 περιπτώσεις προέρχονταν από γυναίκες. (Συνήγορος του πολίτη, 2010)

Το συγκεκριμένο ζήτημα όμως υστερεί αποδείξεως για αυτό οι καταγραφές όπως και οι καταγγελίες δεν ανταποκρίνονται στην έκταση του φαινομένου. (Συνήγορος του πολίτη, 2010) Σε εκείνες τις περιπτώσεις, ο Συνήγορος του πολίτη όταν υπάρχει μια αβάσιμη καταγγελία, αποστέλλει έγγραφη σύσταση στον καταγγελλόμενο ότι, εάν πραγματοποιηθεί και άλλη παρόμοια καταγγελία στο πρόσωπό του, υποχρεούται να αποδείξει ότι δεν ισχύει. (Συνήγορος του πολίτη, 2010)

Σχετικά με τη λήξη της εργασιακής σχέσης, παρατηρείται ότι σημαντικός αριθμός καταγγελιών, που φτάνουν στον Συνήγορο του πολίτη, αφορά την απόλυση εργαζόμενων γυναικών κατά το χρονικό διάστημα προστασίας της εγκυμοσύνης και της μητρότητας. (Συνήγορος του Πολίτη, 2014) Ένα παράδειγμα αφορά μια υπάλληλο γραφείου η οποία κατήγγειλε ότι, μόλις επέστρεψε στην εργασία της μετά τη λήξη της άδειας μητρότητας, διαπίστωσε ότι στη θέση της είχε προσληφθεί άλλο άτομο για να διεκπεραιώνει τα καθήκοντά της και την ίδια στιγμή ο εργοδότης της

ανέθετε άσχετα, με το αντικείμενό της, καθήκοντα ή εξωτερικές εργασίες. Τότε ανέλαβε δράση ο Συνήγορος και ο εργοδότης συμμορφώθηκε. (Συνήγορος του Πολίτη, 2014)

Όπως διαπιστώθηκε, η Ελληνική νομοθεσία και πολιτική είναι προσανατολισμένες στην θεμελιώδη αρχή της ισότητας των δυο φύλων και επίσης, στοχεύουν στην ισότητα των φύλων και στην εναρμόνιση της επαγγελματικής με την οικογενειακή/ προσωπική ζωή. Για του παραπάνω λόγους, έχουν θεσπιστεί μέτρα κοινωνικής και οικογενειακής πολιτικής όπως άδειες, κοινωνικές δομές και μέτρα υλικής βοήθειας.

Παρόλα αυτά όμως, στον εργασιακό τομέα, έχουν παρατηρηθεί αρκετές παραβιάσεις οι οποίες σχεδόν αποκλειστικά αφορούν τις γυναίκες. Μερικά τέτοια παραδείγματα έδειξαν ότι οι γυναίκες κατέχουν χαμηλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας, τους δίνεται μια πολύ περιορισμένη δυνατότητα επαγγελματικής ανέλιξης, μένουν στάσιμες κοινωνικά, δεν συμμετέχουν σε συλλογικότητες και οργανωμένες δράσεις και αναλαμβάνουν μεγάλα οικογενειακά φορτία. (Γενική Γραμματεία Ισότητας, 2017) Επομένως, παρόλη τη νομοθετική κάλυψη και βάση, οι διακρίσεις υφίστανται και αναπαράγονται συνεχώς με διάφορες μορφές.

Κεφάλαιο 5° : Παραδείγματα ερευνών για το θέμα της ισότητας των δύο φύλων

5.1 «Απόψεις και αντιλήψεις των νέων για τους ρόλους των δύο φύλων στην οικογένεια και την κοινωνία»

Παρακάτω ακολουθούν αποτελέσματα παρόμοιων ερευνών που έχουν διαξαχθεί τα τελευταία χρόνια.

Από έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2009 σε δείγμα 100 φοιτητών και φοιτητριών του τμήματος Διαχείρισης πληροφοριών του Τ.Ε.Ι. Καβάλας με τίτλο "Απόψεις και αντιλήψεις των νέων για τους ρόλους των δύο φύλων στην οικογένεια

και την κοινωνία" καταγράψαμε ορισμένα από τα κυριότερα αποτελέσματα όσον αφορά τις απόψεις των νέων για τους ρόλους των δύο φύλων στην οικογένεια.

Στο ερώτημα: «Είναι γεγονός ότι η γυναίκα σήμερα καλείται να ανταποκριθεί σε πολλούς ρόλους. Σε ποιόν από τους παρακάτω πιστεύετε ότι πρέπει να δώσει τη μεγαλύτερη βαρύτητα;», από τις απαντήσεις των ερωτώμενων βρέθηκε, ότι τα περισσότερα άτομα (δηλαδή το 67% του συνόλου, εκ των οποίων το 58% των γυναικών και το 76% των ανδρών, πιστεύουν ότι ο ρόλος της μητέρας είναι αυτός στον οποίο πρέπει να δώσει τη μεγαλύτερη βαρύτερη η σύγχρονη γυναίκα. Στη δεύτερη θέση τοποθετούν το ρόλο της συζύγου και ακολουθούν οι ρόλοι της εργαζόμενης και της νοικοκυράς στην 3η και 4η θέση αντίστοιχα.

Οι περισσότεροι ερωτώμενοι και των δύο φύλων, αλλά σαφώς λιγότεροι άνδρες (το 54% των ανδρών και το 80% των γυναικών) θεωρούν ότι για να βρει η σύγχρονη εργαζόμενη μητέρα την ισορροπία ανάμεσα σε καριέρα και οικογένεια πρέπει ο σύζυγος να συμβάλει ουσιαστικά στις δουλειές του σπιτιού και στην ανατροφή των παιδιών.

Η βοήθεια από νταντά, οικιακή βοηθό, μητέρα ή πεθερά δε φαίνεται να θεωρείται ως ιδιαίτερα βοηθητική λύση κυρίως από τις γυναίκες που το επέλεξαν σε ποσοστό 4%, ενώ το ποσοστό των ανδρών είναι κάπως μεγαλύτερο, αγγίζοντας το 20%. Η επιλογή μειωμένου ωραρίου απασχόλησης της γυναίκας θεωρείται από τους άνδρες καλή λύση για την εργαζόμενη μητέρα (σε ποσοστό 18%), ενώ μόλις το 14% των γυναικών έχουν την ίδια άποψη. Τέλος η λύση της απασχόλησης των παιδιών σε ολόημερο παιδικό σταθμό συγκέντρωσε τα μικρότερα ποσοστά και από τα δύο φύλα (8% των ανδρών και 2% των γυναικών).

Σε κλειστή ερώτηση, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων (46%), εκ των οποίων 25 άνδρες και 21 γυναίκες, θεωρεί ότι ο πατέρας κατέχει το ρόλο του «στυλοβάτη», είναι δηλαδή το στήριγμα της οικογένειας. Σε μικρότερο ποσοστό (23%) τα δύο φύλα θεωρούν ότι ο πατέρας βοηθά τη μητέρα στις δουλειές του σπιτιού και τη φροντίδα των παιδιών. Ένα 20% των ερωτώμενων θεωρεί τον πατέρα «κουβαλητή» και το υπόλοιπο 11% πιστεύει ότι ο ρόλος του πατέρα περιορίζεται στο να κάνει τις εξωτερικές και βαριές δουλειές

Το δεύτερο μέρος της έρευνας αναφερόταν στις απόψεις των φοιτητών και φοιτητριών σχετικά με τους ρόλους των δύο φύλων στην «Επαγγελματική ζωή». Οι απόψεις ερωτώμενων ανδρών και γυναικών για θέματα που αφορούν την επαγγελματική ζωή και τους επαγγελματικούς ρόλους. Για παράδειγμα στο ερώτημα «Θα εμπιστευόσασταν μια γυναίκα οδηγό ταξί, υδραυλικό, ηλεκτρολόγο ή μηχανικό για την εξυπηρέτησή σας;» η πλειοψηφία των ερωτώμενων ατόμων (86%) απάντησε ότι θα εμπιστευόταν για την εξυπηρέτηση του μια γυναίκα που ασκεί παραδοσιακά ανδρικά επαγγέλματα, όπως αυτά του υδραυλικού, του ηλεκτρολόγου, του οδηγού ταξί ή του μηχανικού. Ωστόσο, ένα μικρό ποσοστό του δείγματος του 13% απάντησε αρνητικά στην παραπάνω ερώτηση.

Στο ίδιο μήκος κύματος κυμαίνονται και οι απαντήσεις των ερωτώμενων σχετικά με το αν θα ήθελαν να κυβερνήσει μια γυναίκα τη χώρα μας. «Θα θέλατε να εκλεγεί γυναίκα Πρωθυπουργός στην Ελλάδα;». Στο συγκεκριμένο ερώτημα σύμφωνα με τα δεδομένα της έρευνας, οι ερωτώμενοι άνδρες και γυναίκες απάντησαν πλειοψηφικά (90%) ότι θα ήθελαν να εκλεγεί γυναίκα Πρωθυπουργός στην Ελλάδα.

Στο ερώτημα: «Πώς αντιμετωπίζονται, κατά τη γνώμη σας, οι άντρες και οι γυναίκες στον εργασιακό χώρο;», φαίνεται ότι οι απαντήσεις των ανδρών δίστανται. Οι μισοί από αυτούς (25%) θεωρούν ότι οι γυναίκες έχουν ίσα δικαιώματα και ευκαιρίες με τους άνδρες συναδέλφους τους, ενώ οι άλλοι μισοί (25%) δήλωσαν ότι οι γυναίκες υφίστανται διακρίσεις στον εργασιακό χώρο. Οι γυναίκες ερωτώμενες που συμμετείχαν στην έρευνα δήλωσαν πλειοψηφικά για τις ομόφυλές τους (72%) ότι είναι πιο αδικημένες και υφίστανται διακρίσεις στον εργασιακό τους χώρο που έχουν να κάνουν με την προκατάληψη, χαμηλότερους μισθούς και απουσία των γυναικών από τα ανώτερα ιεραρχικά κλιμάκια.

5.2 «Η κατανομή των ρόλων στην σύγχρονη Ελληνική οικογένεια – Απόψεις φοιτητών του Τ.Ε.Ι. Κρήτης.»

Μια άλλη έρευνα με σκοπό τη διερεύνηση των απόψεων των νέων για την κατανομή των ρόλων μεταξύ των μελών της οικογένειάς τους πραγματοποιήθηκε στην πόλη του Ηρακλείου το 2014 από τους Αλεξανδρίδη, Μανιατάκη, και Περουλάκη σε δείγμα φοιτητών/τριων των τμημάτων του Τ.Ε.Ι Κρήτης. Μερικά

σημαντικά αποτελέσματα της έρευνας που αξίζει να σημειωθούν είναι: στην πρόταση «Η μητέρα πρέπει να έχει παραπάνω μερίδιο ευθύνης στην ανατροφή των παιδιών»: Το 45,2% των ερωτηθέντων διαφωνεί με τη συγκεκριμένη αντίληψη, ενώ μόλις το 4,4% συμφωνεί απόλυτα. Στην πρόταση «Ο πατέρας πρέπει να αποτελεί το οικονομικό θεμέλιο της οικογένειας»: Το 42,4% διαφωνούν με την αντίληψη αυτή, ενώ το 2,8% συμφωνούν απόλυτα. Ακόμη, στην ερώτηση: «Η γυναίκα τα καταφέρνει καλύτερα στις οικιακές δουλειές από ότι ο άνδρας»: Ηπλειοψηφία, δηλαδή το 32%, απάντησαν ότι συμφωνούν με τη συγκεκριμένη αντίληψη, ενώ το 10,4% ότι διαφωνούν απόλυτα. Επίσης στο ερώτημα «Τα πρότυπα των γονέων όσον αφορά το φύλο επηρεάζουν καθοριστικά τους ρόλους που αναλαμβάνουν τα παιδιά τους τόσο στην οικογένεια, όσο και στη μετέπειτα ζωή τους» το 47,6% από τους 248 ερωτηθέντες συμφωνούν με την παραπάνω αντίληψη, ενώ το 3,2% διαφωνούν απόλυτα. Τέλος, στην συγκεκριμένη αντίληψη: «Ο πατέρας έχει την κύρια ευθύνη στη λήψη αποφάσεων» το 45,6% των ερωτηθέντων απάντησαν ότι διαφωνούν, ενώ μόλις το 0,8% συμφωνούν απόλυτα.

Στα πλαίσια της διερεύνησης των ρόλων, που τα μέλη αναλαμβάνουν μέσα στην οικογένειά τους, οι σπουδαστές ερωτήθηκαν για διάφορες ενασχολήσεις, δραστηριότητες και υποχρεώσεις. Οι συμμετέχοντες της έρευνας επέλεξαν τη μητέρα ως “καταλληλότερη” για να έχει την ευθύνη με σημαντικά υψηλά ποσοστά στα παρακάτω: “Εργασίες Νοικοκυριού” και “Διάβασμα Παιδιών & Συζήτηση”. Τον πατέρα θεώρησαν κύριο υπεύθυνο με εξίσου υψηλά ποσοστά μόνο στις “Τεχνικές Εργασίες”. Όλες οι υπόλοιπες δραστηριότητες σχετικές με την ανατροφή του παιδιού, τη λήψη αποφάσεων αυτού, την ψυχαγωγία του, τη συναισθηματική στήριξη του, την διαπαιδαγώγηση του κ.α., το μεγαλύτερο ποσοστό υποστήριζε ότι πρέπει να αποτελούν ευθύνες και για τους δύο γονείς.

Παρατηρούμε ότι και σε αυτήν την έρευνα η κατανομή των ρόλων φαίνεται να διατηρεί την παραδοσιακή της μορφή σε ορισμένες περιπτώσεις, καθώς η μητέρα κυρίως εξακολουθεί να ασχολείται με τις εργασίες του νοικοκυριού και το διάβασμα των παιδιών, όπως γνωρίζαμε ήδη, όπως επίσης και ο πατέρας κυρίως ασχολείται με τις τεχνικές εργασίες. Σε όλες τις υπόλοιπες δραστηριότητες-υποχρεώσεις η ευθύνη είναι μοιρασμένη και στους δυο γονείς. Θα μπορούσαμε, δηλαδή, να πούμε ότι στο

συγκεκριμένο δείγμα φαίνεται να υπάρχει ισοτιμία ανάμεσα στα δυο φύλα.

Εν κατακλείδι η παρούσα πτυχιακή έρευνα επιβεβαίωσε ως ένα βαθμό τα ήδη γνωστά δεδομένα της ελληνικής πραγματικότητας, όπου το κάθε φύλο έχει τις δικές του ευθύνες και βάσει αυτών σχηματίζονται οι αντιλήψεις των παιδιών, οι οποίες κατά πάσα πιθανότητα θα υιοθετηθούν στην μετέπειτα πορεία τους. Άλλωστε, σύμφωνα και με τη μελέτη αυτή, η οικογένεια έχει επηρεάσει στο μεγαλύτερο βαθμό από κάθε άλλο περιβάλλον τις αντιλήψεις των σπουδαστών.

5.3 Απόψεις του φοιτητικού πληθυσμού για τα στερεότυπα και τους ρόλους των δύο φύλων

Μία ακόμη έρευνα διενεργήθηκε τον Δεκέμβριο του 2014 σε δείγμα 200 φοιτητών και φοιτητριών του το 2014 σε όλες τις σχολές του ΤΕΙ Κρήτης και του Πανεπιστημίου Κρήτης με έδρα το Ηράκλειο (Γραμματικού, Πετραλή, Σαβουιδάκη). Ο σκοπός της προτεινόμενης μελέτης και έρευνας ήταν η διερεύνηση των απόψεων και των αντιλήψεων του φοιτητικού πληθυσμού για την ισότητα των δύο φύλων.

Κάποια από τα σημαντικά αποτελέσματα της έρευνας είναι τα παρακάτω: Ως προς την ερώτηση «Πιστεύεις ότι πρέπει να υπάρχει ισότητα ανάμεσα στα δύο φύλα;». Σημαντικά χαμηλότερο ποσοστό φοιτητών έναντι των φοιτητριών απαντούν καταφατικά (48,5% έναντι 84,8%, αντίστοιχα), ενώ σημαντικά περισσότεροι φοιτητές του Πανεπιστημίου Κρήτης έναντι εκείνων του ΤΕΙ Κρήτης απαντούν καταφατικά (73,0% έναντι 60,0%).

Παρακάτω αναφέρονται ιεραρχικά η κατανομή των απαντήσεων των φοιτητών και φοιτητριών (αν συμφωνούν ή διαφωνούν) σε ερωτήσεις για την ισότητα των δύο φύλων. Το 92,0% των φοιτητών και φοιτητριών συμφωνούν με την άποψη ότι «Είναι εξίσου σημαντικό για τους πατέρες να συμμετέχουν στις σχολικές δραστηριότητες των παιδιών τους, όσο και οι μητέρες» και έπεται με 86,5% το «Οι προαγωγές θα πρέπει να βασίζονται στην αξία των ατόμων και όχι στο φύλο τους», το 84,5% στο «Ο σύζυγος – σύντροφος πρέπει να συμμετέχει στις οικιακές δουλειές». Αντίθετα, το 83,0% διαφωνούν με την πρόταση «Η ζωή των ανδρών έχει νόημα μέσα

από την δουλειά, ενώ των γυναικών μέσα από τις οικιακές δουλειές και την ανατροφή των παιδιών», και το 82,5% στο ότι «Η εκπαίδευση στο σχολείο πρέπει να είναι διαφορετική στα αγόρια από ότι στα κορίτσια».

Στην ερώτηση για το «Ρόλο των δύο φύλων στα πλαίσια της οικογένειας» σημαντική διαφοροποίηση διαπιστώθηκε στις απαντήσεις που δίνουν μεταξύ τους οι φοιτητές και οι φοιτήτριες, καθώς σημαντικά υψηλότερο ποσοστό φοιτητών έναντι των φοιτητριών απάντησε «Ο πατέρας είναι η κεφαλή της οικογένειας και η μητέρα πρέπει να τον υποστηρίζει και να τον εξυπηρετεί εγκάρδια» (24,8% έναντι 9,1%, αντίστοιχα).

Η αντίδραση που θα έδειχναν οι φοιτητές και οι φοιτήτριες της έρευνας στην ερώτηση «Αν ακούσεις για κάποια οικογένεια στην οποία ο σύζυγος – σύντροφος βοηθάει πάντα την σύζυγο – σύντροφό του στις δουλειές του σπιτιού θα το εκτιμήσεις ή όχι» σημαντικά υψηλότερο ποσοστό ήταν των φοιτητριών όπου θα εκτιμούσαν αυτή την άποψη έναντι των φοιτητών για ένα τέτοιο γεγονός (96,0% έναντι 77,2%, αντίστοιχα).

Από τα αποτελέσματα της έρευνας έγινε φανερό ότι οι φοιτητές και φοιτήτριες αποδέχονται σε μεγάλο βαθμό ζητήματα ισότητας, ωστόσο όμως υπάρχουν διαφορές μεταξύ τους, καθώς οι φοιτήτριες δείχνουν σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό μια σχετική ευαισθησία, κυρίως σε θέματα που αφορούν δικαιώματα και ευκαιρίες, την ισονομία και τις υποχρεώσεις που μπορεί να έχουν ως γονείς, σύζυγοι ή επαγγελματίες.

Ακόμη, διαφορές σε απόψεις εντοπίζονται από τις φοιτήτριες, καθώς δείχνουν σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό μια σχετική ευαισθησία για θέματα δικαιωμάτων και ευκαιριών, ισονομίας και υποχρεώσεων στο ευρύτερο πλαίσιο που μπορεί να έχουν στο εγγύς μέλλον ως γονείς, σύζυγοι ή επαγγελματίες. Σχεδόν όλοι οι φοιτητές και φοιτήτριες της μελέτης συμφωνούν στο ότι «είναι εξίσου σημαντικό για τους πατέρες να συμμετέχουν στις σχολικές δραστηριότητες των παιδιών τους, όσο και οι μητέρες», ενώ οι φοιτήτριες θα εκτιμούσαν σε σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό το ότι «σε κάποια οικογένεια ο σύζυγος/σύντροφος βοηθάει πάντα τη σύζυγο/σύντροφό του στις δουλειές του σπιτιού». Τέλος, τα χρόνια εκπαίδευσης ή η ηλικία των φοιτητών

και φοιτητριών δεν σχετίζονται με τη διαμόρφωση απόψεων ή την έκφραση στερεοτυπικών αντιλήψεων και φαίνεται να μην συμβάλλουν θετικά ή αρνητικά σε ανάλογες απόψεις.

Β' ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Κεφάλαιο 6^ο : Μεθοδολογία έρευνας

6.1. Σκοπός της μελέτης

Σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας ήταν να κατανοήσουμε τους ρόλους που αναλαμβάνουν τα δύο φύλα τόσο μέσα στην οικογένεια όσο και στον επαγγελματικό χώρο, αλλά και τις απόψεις των νέων ηλικίας 18-30 ετών του Δήμου Ηρακλείου Κρήτης για το προαναφερόμενο θέμα. Μέσα από το ερευνητικό μέρος έγινε προσπάθεια να απαντηθούν ερωτήματα όπως: εάν οι νέοι θεωρούν ότι υπάρχει ισότητα μεταξύ των δύο φύλων ή όχι, αν υπάρχουν και διαιωνίζονται στερεότυπα, προκαταλήψεις και διακρίσεις στον χώρο της εργασίας και της οικογένειας εάν και τα δύο φύλα έχουν προτεραιότητα την καριέρα, την οικογένεια ή και τα δύο.

6.2 Διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων

Τα ερευνητικά ερωτήματα που εξετάστηκαν με την διεξαγωγή της έρευνας ήταν τα παρακάτω:

1. Πιστεύουν ο ερωτώμενοι ότι είναι ισότιμα τα δύο φύλα στην εργασία και στην οικογένεια;
2. Υπάρχει ισότιμος καταμερισμός στην οικιακή εργασία και στη φροντίδα των παιδιών; Αν όχι, ποιος επιβαρύνεται περισσότερο;
3. Η ηλικία ανδρών και γυναικών είναι παράγοντας διαμόρφωσης των αντιλήψεών τους για την ισότητα των δύο φύλων στην εργασία και την οικογένεια;
4. Το φύλο επηρεάζει τις αντιλήψεις των ατόμων για τους ρόλους των φύλων στην οικογένεια και την εργασία;
5. Η οικογενειακή κατάσταση των νέων επηρεάζει τις αντιλήψεις τους για την ισότητα των φύλων;
6. Το επίπεδο εκπαίδευσης και απασχόλησης των νέων επηρεάζει τις αντιλήψεις τους για την ισότητα των δύο φύλων;
7. Η επαγγελματική σταδιοδρομία είναι σημαντική και για τα δυο φύλα;
8. Το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων των νέων επηρέασε τις αντιλήψεις τους για την ισότητα των φύλων ;

6.3. Πληθυσμός – Δείγμα εμπειρικής έρευνας

Ο πληθυσμός της έρευνας είναι νέοι ενήλικες από 18-30 ετών που διέμεναν στον Δήμο Ηρακλείου. Η επιλογή της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας οφείλεται στο

ότι, σε εκείνες τις ηλικίες, οι νέοι παίρνουν σημαντικές αποφάσεις στη ζωή τους, όπως το ξεκίνημα της σταδιοδρομίας τους, την επιλογή επαγγέλματος καθώς και τη δημιουργία οικογένειας. Έτσι, θεωρείται σημαντικό να γνωρίζουμε τις απόψεις των ατόμων της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας. Ως δύο μοναδικά κριτήρια για τη συμμετοχή στην έρευνα, αποτέλεσαν η ηλικία του συμμετέχοντα (νέοι ενήλικες από 18-30 ετών) αλλά και ο τόπος διαμονής τους (κάτοικοι του Δήμου Ηρακλείου). Καθορίστηκαν μόνο αυτά τα κριτήρια καθώς υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον να διαπιστωθεί το πώς απάντησαν διαφορετικές κατηγορίες ανθρώπων, (για παράδειγμα εργαζόμενοι, φοιτητές, άγαμοι, παντρεμένοι κλπ) ώστε το δείγμα να είναι ποικιλόμορφο.

6.4 Διαδικασία συλλογής δεδομένων

Ως μέθοδος έρευνας επιλέχθηκε η ποσοτική έρευνα και ως ερευνητικό εργαλείο το ερωτηματολόγιο. Ο αριθμός του δείγματος ήταν 216, αποτελούμενος από νέους ενήλικες συμμετέχοντες 18-30 ετών. Το δείγμα της έρευνας είναι δείγμα ευκολίας με ισοκατανομή όσον αφορά το φύλο αλλά και τις τρεις ηλικιακές ομάδες (18-22, 23-26, 27-30 ετών). Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι ερευνήτριες απευθύνθηκαν σε τοποθεσίες που συχνάζουν και τα δυο φύλα και παρότρυναν περισσότερο το ανδρικό κοινό να συμμετέχει στην έρευνα.

Όσον αφορά τη διαδικασία συλλογής των δεδομένων, τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν με προσωπική συνέντευξη με τους ερωτώμενους με τη χρήση φορητής, ηλεκτρονικής συσκευής - tablet σε διάφορους χώρους που βρίσκονται νέοι ενήλικες, καθώς και μέσω μια ειδικής, ηλεκτρονικής πλατφόρμας της Google που σχεδιάστηκε από τις φοιτήτριες και προωθήθηκε σε διάφορες ιστοσελίδες προς συμπλήρωση. Το online ερωτηματολόγιο διαμορφώθηκε και σε ηλεκτρονική μορφή μέσω του προγράμματος www.googledocs/forms.com.

Η ερευνητική διαδικασία διήρκησε από τα τέλη του Φεβρουαρίου μέχρι τα μέσα Μαρτίου του 2019.

6.5 Ερευνητικό εργαλείο

Το μεθοδολογικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για την συλλογή δεδομένων είναι το ερωτηματολόγιο ατομικής συμπλήρωσης το οποίο διαμορφώθηκε έπειτα από τη συνεργασία των φοιτητριών με την υπεύθυνη καθηγήτρια της πτυχιακής εργασίας. Το ερωτηματολόγιο περιέχει ήδη υπάρχουσες, ελληνικές και μεταφρασμένες κλίμακες από παλαιότερες έρευνες για μια πιο ολοκληρωμένη καταγραφή και μέτρηση των απόψεων των νέων ενηλίκων.

Το ερωτηματολόγιο χωρίστηκε σε δυο μέρη: Α) τα κοινωνικοδημογραφικά στοιχεία του ερωτώμενου και ορισμένα που αφορούν τους γονείς του, τα οποία αποτελούνται από 13 ερωτήσεις και Β) κλίμακες που μετρούν τους ρόλους, τα στερεότυπα και τις διακρίσεις των δυο φύλων στην εργασία και την οικογένεια. Αναφορικά με το Β' μέρος του ερωτηματολογίου, στη ερώτηση Β1, αναφέρεται μια γενική ερώτηση για το κατά πόσον υφίσταται ισότητα ανάμεσα στα δυο φύλα. Η κλίμακα Β2, αποτελείται από 13 ερωτήσεις και αναφέρεται στους κοινωνικούς ρόλους σε σχέση με το φύλο και η Β3, κλίμακα περιλαμβάνει 6 ερωτήσεις και αναφέρεται στην επαγγελματική σταδιοδρομία σε σχέση με το φύλο. Η Β4, κλίμακα αποτελείται από 7 ερωτήσεις και αναφέρεται στους γονεϊκούς ρόλους σε σχέση με το φύλο. Η Β5, κλίμακα αποτελείται από 6 ερωτήσεις και σχετίζεται με την οικιακή φροντίδα σε συνάρτηση με το φύλο. Τέλος η κλίμακα Β6.Α) αποτελείται από 9 σενάρια και η Β6.Β) αποτελείται από 9 και εκείνη σενάρια και αφορούν την εναρμόνιση της οικογενειακής με την επαγγελματική ζωή.

Οι κλίμακες Β2- Β4 είχαν μορφή απάντησης τύπου Likert με πιθανές απαντήσεις Διαφωνώ απόλυτα =1, Διαφωνώ= 2 ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ= 3, Συμφωνώ= 4 και Συμφωνώ απόλυτα= 5. Επίσης, σε ορισμένες ερωτήσεις έγινε αντιστροφή τιμών και στη συνέχεια από το άθροισμα των τιμών προέκυψε ένα συνολικό σκορ για κάθε κλίμακα ερωτήσεων. Όσο πιο υψηλό το σκορ, τόσο πιο παραδοσιακός – συντηρητικός ο τρόπος που οι ερωτώμενοι απάντησαν στις συγκεκριμένες κλίμακες. Στη Β3 κλίμακα όσο υψηλότερο το σκορ, τόσο πιο προσηλωμένοι είναι οι ερωτώμενοι στην καριέρα τους. Στη Β5 κλίμακα το σκορ

δείχνει ποιος αναλαμβάνει τις περισσότερες οικιακές και γονεϊκές ευθύνες ενώ στη Β6 αναφέρονται σενάρια για το τι ισχύει στους παντρεμένους ερωτώμενους με παιδιά και τι πιστεύουν ότι θα ισχύει στη ζωή τους οι άγαμοι και άτεκνοι ερωτώμενοι.

Η κλίμακα ερωτήσεων Β2 είναι μετάφραση της αγγλικής κλίμακας “*The Social Roles Questionnaire*” (Baber, 2006). Οι υπόλοιπες κλίμακες και τα σενάρια προέρχονται από έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε δείγμα νέων παρόμοιο με το δικό μας (Deutsch F. M., 2007)

6.6 Στατιστική ανάλυση

Μετά την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων και την συγκέντρωση του επιθυμητού αριθμού δείγματος, η στατιστική καταχώρηση, επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων της έρευνας πραγματοποιήθηκε με τη βοήθεια του προγράμματος IBM SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) Statistics version 20.0 μέσω Η/Υ. Οι απαντήσεις των ερωτώμενων καταγράφηκαν αυτόματα από την online φόρμα σε ένα αρχείο Excel και στη συνέχεια έγινε εισαγωγή των δεδομένων στο SPSS. Για την ανάλυση των αποτελεσμάτων ακολούθησε η χρήση εφαρμογών περιγραφικής στατιστικής, όπως Frequencies και Crosstabulations, η χρήση του συντελεστή συσχέτισης Pearson Correlation και την Ανάλυση Διακύμανσης One Way ANOVA (Analyze of Variance). Επίσης για τον έλεγχο της εσωτερικής συνάφειας των κλιμάκων χρησιμοποιήθηκε ο συντελεστής Cronbach’s alpha.

Κεφάλαιο 7ο : Αποτελέσματα της έρευνας

7.1 Κοινωνικοδημογραφικά στοιχεία ερωτώμενων

Από το σύνολο των 216 συμμετεχόντων του δείγματος της έρευνας, το 49,3 % ήταν άνδρες και το 50,7 % γυναίκες. Η έρευνα πέτυχε σχεδόν ισάριθμο ποσοστό συμμετεχόντων ως προς το φύλο, αποφεύγοντας έτσι την υπέρ-εκπροσώπηση του ενός εκ των δυο φύλων στις απαντήσεις του ερωτηματολογίου.

Αναφορικά με την ηλικία των συμμετεχόντων, το ελάχιστο, ηλικιακό όριο συμμετοχής ήταν τα 18 και το μέγιστο τα 30 έτη. Το 34,6 % των συμμετεχόντων ήταν μεταξύ 23-26 χρονών και το 33,2 % ήταν ηλικίας 27-30 χρόνων. Επίσης, το 84,6 % δήλωσαν άγαμοι και μόλις το 9,8 έγγαμοι (Πίνακας 1.1).

Σχετικά με τη συμβίωση των ερωτώμενων, το 43,9 % απάντησαν ότι ζουν μόνοι και το 33,2 % συζούν με σύντροφο ή άλλο πρόσωπο. Οι υπόλοιποι ζουν ακόμη με τους γονείς τους (Πίνακας 1.1).

Όσον αφορά την οικογενειακή τους κατάσταση, το 11% περίπου των ερωτώμενων δήλωσαν ότι είναι γονείς ενώ μόλις το 5,7 % απάντησαν ότι έχουν 1 παιδί (Πίνακας 1.1).

Σχετικά με τον αριθμό των αδελφών των ερωτώμενων στην πατρική τους οικογένεια, μόλις το 10,2% ανήκουν σε πολύτεκνες οικογένειες ενώ οι περισσότεροι (75,8%) έχουν 1 ή 2 αδέρφια (Πίνακας 1.1).

Σχετικά με τη βαθμίδα εκπαίδευσης 47% του συνόλου του δείγματος είναι απόφοιτοι ΤΕΙ/ΑΕΙ, ενώ το (45,6%) είναι απόφοιτοι λυκείου μέχρι και κάτοχοι πτυχίου τεχνικής σχολής. Στο 1,4% των ερωτώμενων έχουν πάει έως τις τάξεις του γυμνασίου και τέλος το 6% είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού/διδακτορικού (Πίνακας 1.2).

Ο τόπος καταγωγής των ερωτώμενων πλειοψηφικά (58,9%) ανήκει σε πόλη (10.000 και άνω), έπειτα ακολουθεί τα μεγάλα αστικά συγκροτήματα (Αθήνα, Θεσσ/κη κτλ) σε ποσοστό 24,3% (Πίνακας 1.2).

Σχετικά μικρή διαφορά έχει το ποσοστό απασχόλησης καθώς το 53% του δείγματος εργάζεται ενώ το 47% όχι. Το κυριότερο είδος απασχόλησης των εργαζόμενων σε φθίνουσα σειρά είναι η πλήρης απασχόληση (29,4), η μερική απασχόληση (13,3%), η εποχιακή απασχόληση στο (11,7%), οι αυτοαπασχολούμενοι επαγγελματίες (8,9%) (Πίνακας 1.2).

Πίνακας 1.1 Κοινωνικοδημογραφικά στοιχεία του δείγματος (1)

ΦΥΛΟ	N	%
Ανδρας	106	49,3
Γυναίκα	109	50,7
ΗΛΙΚΙΑ		
18-22	69	32,2
23-26	74	34,6
27-30	71	33,2
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ		
Έγγαμος	21	9,8
Άγαμος	181	84,6
Άλλο	12	5,6
ΖΕΙΤΕ ΜΕ		
Μόνος	94	43,9
Συζώ με σύντροφο/ άλλο πρόσωπο	71	33,2
Ζω με την οικογένεια μου	49	22,9
ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΕΚΝΩΝ		
0	172	89,1
1	11	5,7
2	8	4,1
3	1	,5
4	1	,5
ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΔΕΛΦΩΝ		
0	19	8,8
1	102	47,4
2	61	28,4
3	22	10,2
4	6	2,8
5	3	1,4
7	2	,9

Πίνακας 1.2 Κοινωνικοδημογραφικά στοιχεία του δείγματος (2)

		N	%
Επίπεδο εκπαίδευσης	Καθόλου σχολείο ή μερικές τάξεις δημοτικού	1	0,5
	Γυμνάσιο	2	0,9
	Λύκειο	62	28,8
	Τεχνική επαγγελματική σχολή/ΙΕΚ	36	16,7
	ΑΕΙ (ΤΕΙ, Πανεπιστήμιο)	101	47,0
	Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό	13	6,0
Τόπος καταγωγής	Χωριό	15	7,0
	Κωμόπολη	21	9,8
	Πόλη	126	58,9
	Μεγάλο αστικό συγκρότημα	52	24,3
Απασχόληση	Εργάζεται	114	53,0
	Δεν εργάζεται	101	47,0
Είδος απασχόλησης	Αυτοαπασχολούμενος	16	8,9
	Πλήρης απασχόληση	53	29,4
	Μερική απασχόληση	24	13,3

	Εποχιακή απασχόληση	21	11,7
	Εργασία από το σπίτι	4	2,2
	Άλλο	8	4,4

Σχετικά με τη βαθμίδα εκπαίδευσης 47% του συνόλου του δείγματος είναι απόφοιτοι ΤΕΙ/ΑΕΙ, ενώ πολύ κοντά είναι (45,6%) είναι απόφοιτοι λυκείου μέχρι και κάτοχοι πτυχίου τεχνικής σχολής. Στο 1,4% των ερωτώμενων έχουν πάει έως τις τάξεις του γυμνασίου και τέλος το 6% είναι κάτοικοι μεταπτυχιακού/διδακτορικού (Πίνακας 1.2).

Ο τόπος καταγωγής των ερωτώμενων πλειοψηφικά (58,9%) ανήκει σε πόλη (10.000 και άνω), έπειτα ακολουθεί τα μεγάλα αστικά συγκροτήματα (Αθήνα, Θεσσ/κη κτλ) σε ποσοστό 24,3% (Πίνακας 1.2).

Σχετικά μικρή διαφορά έχει το ποσοστό απασχόλησης καθώς το 53% του δείγματος εργάζεται ενώ το 47% όχι. Το κυριότερο είδος απασχόλησης των εργαζόμενων σε φθίνουσα σειρά είναι η πλήρης απασχόληση (29,4), η μερική απασχόληση (13,3%), η εποχιακή απασχόληση στο (11,7%), οι αυτοαπασχολούμενοι επαγγελματίες (8,9%) (Πίνακας 1.2).

Στην ερώτηση σχετικά με το ετήσιο εισόδημα των ερωτώμενων προέκυψε ότι το 52,5% λαμβάνει εισόδημα κάτω από 5.000€, το 29,8% από 5.000-9.999€, το 9,9% 10.000-14.999€ (Πίνακας 1.3).

Όσον αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης της μητέρας οι μισές από το σύνολο του δείγματος είναι ή απόφοιτες λυκείου ή έχουν πτυχίο τεχνικής σχολής, το 24,1% έχουν πάει μέχρι και γυμνάσιο, το 22,1% από αυτές είναι απόφοιτες ΑΕΙ/ΤΕΙ και τέλος το 3,2% έχει πτυχίο μεταπτυχιακού/διδακτορικού. Οι πατέρες των ερωτώμενων, έχουν αποφοιτήσει από το λύκειο και έχουν πτυχίο τεχνικής σχολής μόλις 49,1%, το 31,0% έχει πάει μέχρι και το γυμνάσιο, ενώ ένα μικρότερο ποσοστό, το 15,7% του συνόλου, είναι απόφοιτοι ΤΕΙ/Πανεπιστημίου ή κάτοχοι μεταπτυχιακού/διδακτορικού (4,2%) (Πίνακας 1.3).

Πίνακας 1.3 Κοινωνικοδημογραφικά στοιχεία του δείγματος (3)

		N	%
Ετήσιο εισόδημα	< 5.000€	95	52,5
	5.000-9.999€	54	29,8
	10.000-14.999€	18	9,9
	15.000-19.999€	6	3,3
	20.000 +	8	4,4
Εκπαίδευση μητέρας	Μέχρι και Γυμνάσιο	52	24,1
	Λύκειο/Τεχνική σχολή	108	50,0
	ΤΕΙ/Πανεπιστήμιο	49	22,7
	Μεταπτυχιακό/διδακτορικό	7	3,2
Εκπαίδευση πατέρα	Μέχρι και γυμνάσιο	67	31,0
	Λύκειο και Τεχνική σχολή	106	49,1
	ΤΕΙ/Πανεπιστήμιο	34	15,7
	Μεταπτυχιακό/διδακτορικό	9	4,2

7.2 ΑΠΟΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΡΟΛΟΥΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ

7.2.1 Μέσες τιμές των κλιμάκων

Στα πλαίσια της περιγραφικής στατιστικής, πραγματοποιήθηκαν οι συχνότητες για τις κλίμακες του ερευνητικού εργαλείου. Στην ερώτηση Β1. «Πιστεύετε ότι υπάρχει ισότητα ανάμεσα στα δυο φύλα στην πραγματικότητα;» παρατηρείται ότι το 58,6 % των ερωτώμενων απάντησε ότι υπάρχει ισότητα των φύλων αλλά όχι σε όλα τα θέματα ενώ το 19,1 % απάντησε με απόλυτη διαφωνία ότι δεν υπάρχει ισότητα (Πίνακας 2).

Πίνακας 2. Πιστεύετε ότι υπάρχει ισότητα μεταξύ των δυο φύλων; (B1)

	N	%
Ναι	48	22,3
Ναι αλλά όχι σε όλα τα θέματα	126	58,6
Όχι	41	19,1

Για την κλίμακα των κοινωνικών ρόλων B2, προέκυψε ότι η πρόταση B2.8 «Ορισμένα επαγγέλματα απλά δεν είναι κατάλληλα για τις γυναίκες», είχε την υψηλότερη μέση τιμή, της τάξης των 3,07, των απαντήσεων όπως και η πρόταση B2.12 «Μόνο ορισμένα επαγγέλματα είναι κατάλληλα και για τα δυο φύλα» που έχει μέση τιμή 2,57 (πίνακας 3) Στις υπόλοιπες προτάσεις η μέση βαθμολόγηση ήταν πιο χαμηλή.

Πίνακας 3. Μέσες τιμές στην κλίμακα των κοινωνικών ρόλων B2

		M. T.	T. A.
1	Ανεξάρτητα σε ποιο φύλο ανήκουν, οι άνθρωποι μπορούν να είναι τόσο 'επιθετικοί /διεκδικητικοί' όσο και 'τρυφεροί/ φροντιστικοί' στη συμπεριφορά τους.	2,06	1,105
2	Οι άνθρωποι θα πρέπει να αντιμετωπίζονται το ίδιο ανεξάρτητα από το φύλο τους.	1,54	,769
3	Η ελευθερία που παρέχεται στα παιδιά πρέπει να καθορίζεται από την ηλικία τους και το επίπεδο της ωριμότητάς τους και όχι από το φύλο τους.	1,57	,840
4	Τα καθήκοντα του σπιτιού δεν πρέπει να ανατίθενται με βάση το φύλο.	1,71	1,013
5	Πρέπει να σταματήσουμε να σκεφτόμαστε αν οι άνθρωποι είναι άνδρες ή γυναίκες και να επικεντρωνόμαστε στα άλλα χαρακτηριστικά τους.	1,79	,960
6	Η κύρια ευθύνη του πατέρα είναι να εξασφαλίζει οικονομικά τα παιδιά του.	2,40	1,117
7	Οι άντρες ενδιαφέρονται πιο πολύ για το σεξ από τις γυναίκες.	2,46	1,170
8	Ορισμένα επαγγέλματα απλά δεν είναι κατάλληλα για τις γυναίκες.	3,07	1,266
9	Οι μητέρες πρέπει να λαμβάνουν τις περισσότερες αποφάσεις σχετικά με τον τρόπο ανατροφής των παιδιών.	2,29	1,137
10	Οι μητέρες πρέπει να εργάζονται μόνο εάν αυτό είναι απαραίτητο.	1,94	1,054
11	Τα κορίτσια πρέπει να τα προστατεύουν και να τα προσέχουν περισσότερο από τα αγόρια.	2,35	1,205

12	Μόνο ορισμένα επαγγέλματα είναι κατάλληλα και για τα δυο φύλα.	2,57	1,207
13	Για πολλές σημαντικές θέσεις εργασίας, είναι καλύτερο να επιλέγονται άνδρες και όχι γυναίκες.	1,90	1,118

Αναφορικά με τη Β3 κλίμακα της επαγγελματικής σταδιοδρομίας, παρατηρήθηκε ότι η μέγιστη μέση τιμή (4,14) σημειώθηκε στην πρόταση Β3.5 ενώ η μικρότερη μέση τιμή (3,16) σημειώθηκε στην Β3.2 (Πίνακας 4).

Πίνακας 4. Μέση τιμή της Β3 κλίμακας «Επαγγελματική σταδιοδρομία»

	Μ.Τ	Τ.Α.
1) Η επαγγελματική μου σταδιοδρομία θα αποτελεί ένα σημαντικό κομμάτι της ταυτότητάς μου.	3,86	,994
2) Δεν μπορώ να καταλάβω πως ορισμένοι άνθρωποι μπορούν να είναι τόσο προσηλωμένοι στην καριέρα και στο επάγγελμά τους.	3,16	1,005
3) Δεν βρίσκω κανένα επάγγελμα ελκυστικό / κανένα επάγγελμα δεν με ελκύει/τραβάει ιδιαίτερα.	4,10	,937
4) Αυτή την περίοδο είμαι ιδιαίτερα προσηλωμένος/η στο να ακολουθήσω ένα επάγγελμα που απαιτεί πολύ χρόνο και αφοσίωση.	3,24	1,110
5) Νομίζω ότι θα προτιμούσα να μην δουλεύω και να εργαστώ μόνο εάν είναι απαραίτητο ένα επιπλέον εισόδημα στην οικογένεια.	4,14	1,106

6) Σχεδιάζω να γίνω ειδικός/η στο επάγγελμα που θα ακολουθήσω/ακολουθώ.	3,96	,913
---	------	------

Για τη B4 κλίμακα των γονεϊκών ρόλων, παρατηρήθηκε ότι η υψηλότερη μέση τιμή (M= 4,15) σημειώθηκε στη πρόταση 5 και αυτό δείχνει ότι θέτουν τα παιδιά τους ως προτεραιότητα. Αντίθετα, η χαμηλότερη μέση τιμή (M= 1,51) παρατηρήθηκε στη πρόταση 2 που γίνεται αναφορά την ισότιμη συμμετοχή των φύλων στις υποχρεώσεις σπιτιού και παιδιών όταν και οι δυο εργάζονται με πλήρη απασχόληση εκφράζοντας πιο ισότιμες απόψεις (Πίνακας 5).

Πίνακας 5. Μέση τιμή της B4 κλίμακας των γονεϊκών ρόλων

	M.T	T.A.
1) Είναι καλύτερα για την οικογένεια εάν ο άνδρας είναι κυρίως ο 'κουβαλητής' (αυτός που φέρνει τα λεφτά) και η γυναίκα έχει την κύρια ευθύνη για το σπίτι και την οικογένεια.	2,08	1,124
2) Όταν και οι δυο γονείς έχουν πλήρη απασχόληση, οι πατέρες θα πρέπει να συμμετέχουν εξίσου, όσο και οι μητέρες, στη φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών.	1,51	0,851
3) Εάν ένα παιδί αρρωστήσει, ο άνδρας και η γυναίκα θα	1,54	0,684

πρέπει να μοιραστούν το χρόνο που θα αφιερώσουν για τη φροντίδα του παιδιού στο σπίτι.		
4) Εάν έχω παιδιά, θα αισθάνομαι ενοχές εάν τα γράψω σε βρεφονηπιακό σταθμό στον πρώτο χρόνο της ζωής τους, ώστε να μπορέσω να γυρίσω στη δουλειά μου με πλήρες ωράριο.	2,95	1,221
5) Οι γονείς θα πρέπει να κάνουν πάντα αυτό που είναι καλό για το παιδί τους, και όχι ότι διευκολύνει ή βολεύει τους ίδιους.	4,15	0,901
6) Σκοπεύω να ακολουθήσω ένα επάγγελμα που θα μου επιτρέπει να απουσιάζω ώστε να μπορώ να φροντίσω τα παιδιά μου.	3,33	1,074
7) Υπάρχουν πολλά πράγματα που μόνο οι μητέρες μπορούν να παρέχουν στα παιδιά τους.	3,26	1,162

Για τη κλίμακα της οικιακής φροντίδας B5 παρατηρήθηκε ότι σχετικά με τις δουλειές του σπιτιού το 85,5 % απάντησε ότι πρέπει και οι δυο να συνεισφέρουν και μόλις το 5% δήλωσε ότι πρέπει να ανατίθενται σε άλλο πρόσωπο. Σχετικά με τις

εξωτερικές εργασίες, οι ερωτώμενοι απάντησαν σε ποσοστό 93,5% ότι χρειάζεται να τις αναλαμβάνουν και τα δύο φύλα ενώ μόλις το 9% ανέφερε ως υπεύθυνη τη γυναίκα για αυτό. Όσον αφορά τη φροντίδα των παιδιών, πάλι οι ερωτώμενοι ανέφεραν σε ποσοστό 85,5%, ότι πρέπει το ζευγάρι να την αναλαμβάνει από κοινού (Πίνακας 6-8).

Επίσης, από κοινού (57,5%) θεωρεί το δείγμα της έρευνας ότι πρέπει να αναλαμβάνουν τις επισκευές και τις τεχνικές εργασίες του σπιτιού ενώ μόλις το 1,9% δήλωσε τη μητέρα ως ικανότερη σε τέτοιες εργασίες. Τέλος, το 87,4 των ερωτώμενων δήλωσαν ότι η οικονομική διαχείριση πρέπει να είναι κοινή υπόθεση για το ζευγάρι ενώ μόλις το 3,7% δήλωσαν ως καταλληλότερο τον πατέρα (Πίνακας 9, 10).

Πίνακας 6 Συχνότητες απαντήσεων στην Κλίμακα B5 για το νοικοκυριό

	N	%
Μητέρα	30	14
Και οι δυο	183	85,5
Άλλο πρόσωπο	1	5

Πίνακας 7. Συχνότητες απαντήσεων στην κλίμακα B5 για τις εξωτερικές εργασίες

	N	%
Μητέρα	2	9
Πατέρας	12	5,6
Και οι δυο	200	93,5

Πίνακας 8. Συχνότητες απαντήσεων στην κλίμακα B5 για τη φροντίδα των παιδιών

	N	%
Μητέρα	31	14,5
Και οι δυο	183	85,5

Πίνακας 9. Συχνότητες απαντήσεων στη κλίμακα B5 για τις επισκευές

	N	%
Μητέρα	4	1,9
Πατέρας	80	37,4
Και οι δυο	123	57,5
Άλλο πρόσωπο	7	3,3

Πίνακας 10. Συχνότητες απαντήσεων στην κλίμακα B5 για τη διαχείριση των οικονομικών

	N	%
Μητέρα	19	8,9
Πατέρας	8	3,7
Και οι δυο	187	87,4

Σχετικά με τις μέσες τιμές των 9 σεναρίων, η υψηλότερη μέση τιμή (M= 4,02)

σημειώθηκε στο σενάριο 2 όπου και οι δυο σύζυγοι είναι εργαζόμενοι με πλήρη απασχόληση αλλά παρόλα αυτά αναλαμβάνουν και οι δυο τις γονεϊκές ευθύνες και τις ευθύνες του σπιτιού. Επομένως, οι περισσότεροι ερωτώμενοι επέλεξαν ως πιο πιθανό σενάριο το Β6.2, ενώ αντίθετα ως το πιο απίθανο, επέλεξαν το β6.9 σενάριο σύμφωνα με το οποίο η γυναίκα εργάζεται με πλήρη απασχόληση και ο σύζυγός της ασχολείται περισσότερο με τις ευθύνες των παιδιών και του σπιτιού (M= 2,01).

Πίνακας 11. Μέσες τιμές των σκορ στα σενάρια (Ερ. Β6)

	M.T	T.A.
1) Και οι δυο δουλεύουν αλλά περιορίζουν τη δουλειά τους και θα μεγαλώσουν τα παιδιά τους	3,09	1,125
2) Και οι δυο με πλήρη απασχόληση και οι δυο φροντίδα σπιτιού, παιδιών	4,02	,927
3) Και οι δυο με πλήρη απασχόληση, στήριξη από εξωτερική βοήθεια και συνεισφορά στα υπόλοιπα	2,94	1,227
4) Και οι δυο πλήρη απασχόληση, η γυναίκα κάνει τα περισσότερα	2,35	1,301
5) Η γυναίκα θα πάρει άδεια μέχρι να μπουν σχολείο τα παιδιά. Μετά μοιράζονται τη φροντίδα σπιτιού, παιδιών	2,95	1,335
6) Η γυναίκα με μερική απασχόληση για τα μικρά παιδιά. Ο άνδρας βοηθάει όποτε μπορεί	2,75	1,234
7) Η γυναίκα θα πάρει άδεια και αναλαμβάνει τα περισσότερα σε θέμα σπιτιού και παιδιών	2,40	1,242
8) Η γυναίκα με μερική απασχόληση και αναλαμβάνει περισσότερα σε θέμα παιδιών και σπιτιού	2,39	1,203
9) Η γυναίκα με πλήρες ωράριο ενώ ο άνδρας αναλαμβάνει περισσότερο σπίτι και παιδιά.	2,01	1,065

Σχετικά με τις μέσες τιμές όλων των κλιμάκων συνολικά, παρατηρήθηκε ότι η

υψηλότερη μέση τιμή σημειώθηκε στην κλίμακα της επαγγελματικής σταδιοδρομίας με μέση τιμή 3,747 εκφράζοντας έτσι αρκετή προσήλωση στον εργασιακό τομέα από τα δυο φύλα. Επιπλέον, η χαμηλότερη μέση τιμή με $M= 2,122$ σημειώθηκε στην κλίμακα των κοινωνικών ρόλων στην οποία εκφράστηκαν οι λιγότερο συντηρητικές απόψεις για τα δυο φύλα (Πίνακας 12).

Πίνακας 12. Μέσες τιμές των σκορ στις κλίμακες

	ΜΤ	ΤΑ
Κλίμακα των Κοινωνικών Ρόλων	2,122	,5839
Κλίμακα Επαγγελματικής Σταδιοδρομίας	3,747	,5916
Υποκλίμακα 1 Γονεϊκών Ρόλων	2,099	,6344
Υποκλίμακα 2 Προτεραιότητας Παιδιών	3,478	,7308
Συνολική κλίμακα Γονεϊκών Ρόλων	2,690	,5196

7.2.2 Συσχετίσεις της Β1 ερώτησης με τις κοινωνικο-δημογραφικές μεταβλητές και τις κλίμακες

Η ερώτηση Β1 ««Πιστεύετε ότι υπάρχει ισότητα ανάμεσα στα δυο φύλα στην πραγματικότητα;» συσχετίστηκε με το φύλο. Για την μελέτη της σχέσης εφαρμόστηκε ο στατιστικός έλεγχος Pearson Chi-Square (χ^2) με $\chi^2= 0,81$. Το αποτέλεσμα έδειξε ότι η σχέση των δυο μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική ($p=0,025$) (Πίνακας 13).

Πίνακας 13. Η συσχέτιση της B1 με το φύλο

	B1. Πιστεύετε ότι υπάρχει στην πραγματικότητα ισότητα ανάμεσα στα δύο φύλα;			
	Ναι	Ναι αλλά όχι σε όλα τα θέματα	Όχι	P
Άνδρας	29	62	15	0,025
Γυναίκα	19	64	26	

Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκε συσχέτιση της ερώτησης B1 «Πιστεύετε ότι υπάρχει στην πραγματικότητα ισότητα ανάμεσα στα δύο φύλα;» με την εργασιακή κατάσταση των ερωτώμενων και προέκυψε στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των παραπάνω μεταβλητών ($p= 0,049$). Οι 67 ερωτώμενοι που απάντησαν ότι υπάρχει ισότητα μεταξύ των φύλων αλλά όχι σε όλα τα θέματα, ανέφεραν και ότι είναι εργαζόμενοι (Πίνακας 14).

Πίνακας 14. Η συσχέτιση της εργασιακής κατάστασης με την ερώτηση B1

	B1. Πιστεύετε ότι υπάρχει στην πραγματικότητα ισότητα ανάμεσα στα δύο φύλα;			P
	Ναι	Ναι αλλά όχι σε όλα τα θέματα	Όχι	
Εργάζομαι	30	67	17	0,049
Δεν εργάζομαι	18	59	24	

Οι κλίμακες των κοινωνικών ρόλων, της επαγγελματικής σταδιοδρομίας των φύλων,

οι υποκλίμακες 1 & 2 των γονεϊκών ρόλων και η συνολική κλίμακα των γονεϊκών ρόλων συσχετίστηκαν με την B1 «Πιστεύετε ότι υπάρχει ισότητα ανάμεσα στα δυο φύλα στην πραγματικότητα;» ερώτηση.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι υποκλίμακες 1 & 2 των γονεϊκών ρόλων και η συνολική κλίμακα των γονεϊκών ρόλων παρουσιάζουν στατιστικά σημαντική σχέση με την B1 «Πιστεύετε ότι υπάρχει ισότητα ανάμεσα στα δυο φύλα στην πραγματικότητα;» ερώτηση. Ο δείκτης σημαντικότητας της υπο-κλίμακας 1 είναι $p=0,013$, της δεύτερης υπο-κλίμακας είναι $p=0,014$ και της συνολικής κλίμακας των κοινωνικών ρόλων είναι $p=0,001$. Επίσης, εκείνοι που απάντησαν και στις τρεις κλίμακες ότι υπάρχει ισότητα των φύλων αλλά όχι σε όλα τα θέματα, σημείωσαν τις υψηλότερες μέσες τιμές ($M=2,200$, $M=3,570$ και $M=2,787$). Ακόμα, εκείνοι που σημείωσαν την χαμηλότερη μέση τιμή, είναι εκείνοι που απάντησαν λιγότερο παραδοσιακά και πιστεύουν ότι δεν υπάρχει ισότητα των δυο φύλων. Επιπλέον, η υψηλότερη τιμή του συντελεστή διακύμανσης είναι $F= 7,382$ παρουσιάστηκε στη συνολική κλίμακα των γονεϊκών όλων και η υψηλότερη τιμή της τυπικής απόκλισης είναι $0,7748$ και παρουσιάστηκε στην υποκλίμακα 1 (Πίνακας 15).

Τέλος, οι υπόλοιπες κλίμακες ερωτήσεων της συσχέτισης δεν έδειξαν κάποιο βαθμό σημαντικότητας με την B1 «Πιστεύετε ότι υπάρχει ισότητα ανάμεσα στα δυο φύλα στην πραγματικότητα;» ερώτηση καθώς το $p>0,05$ (Πίνακας 15).

Πίνακας 15. Συσχέτιση των κλιμάκων με την ερώτηση B1

		Σύνολο	M.T	T.A.	Σ.Δ.	P
Υποκλίμακα 1 γονεϊκών ρόλων	Ναι	48	2,021	,7011	4,418	,013
	Ναι, αλλά όχι σε όλα τα θέματα	124	2,200	,5738		
	Όχι	40	1,881	,6770		
Υποκλίμακα 2 προτεραιότητας παιδιών	Ναι	48	3,486	,7748	4,371	,014
	Ναι, αλλά όχι σε όλα τα θέματα	124	3,570	,7007		
	Όχι	40	3,183	,7079		
Συνολική κλίμακα γονεϊκών ρόλων	Ναι	48	2,649	,5952	7,382	,001
	Ναι, αλλά όχι σε όλα τα θέματα	124	2,787	,4617		
	Όχι	40	2,439	,5150		

7.2.3 Συσχέτιση του φύλου με τις κλίμακες

Στη συνέχεια συσχετίστηκαν η κλίμακα των κοινωνικών ρόλων, η κλίμακα για την επαγγελματική σταδιοδρομία των φύλων, η συνολική κλίμακα των γονεϊκών ρόλων και οι υποκλίμακες 1 & 2 των γονεϊκών ρόλων με τη μεταβλητή φύλο.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ανάλυσης, προέκυψαν στατιστικά σημαντικές σχέσεις του φύλου με τις κλίμακες των κοινωνικών ρόλων, της υποκλίμακας των γονεϊκών ρόλων και της συνολικής κλίμακας των γονεϊκών ρόλων. Σε όλες τις περιπτώσεις το $p=0,000$ και επομένως $p<0,05$. Αντίθετα, με τις κλίμακες της

επαγγελματικής σταδιοδρομίας και της προτεραιότητας των παιδιών και της μεταβλητής του φύλου δεν υπήρξε στατιστικά σημαντική σχέση καθώς ο δείκτης τους ήταν $p>0,05$. Δηλαδή στο συγκεκριμένο δείγμα άνδρες και γυναίκες είναι το ίδιο προσανατολισμένοι/ες στους μελλοντικούς επαγγελματικούς στόχους, αλλά και στον ίδιο βαθμό θεωρούν σημαντικό για τους γονείς να θέτουν τα παιδιά τους ως προτεραιότητα (Πίνακας 16) .

Σύμφωνα με τον πίνακα 16, οι άνδρες έχουν υψηλότερη μέση βαθμολόγηση στην συνολική κλίμακα των γονεϊκών ρόλων με μέση τιμή 2,833. Άρα οι άνδρες έχουν περισσότερο παραδοσιακές απόψεις για τους κοινωνικούς και τους γονεϊκούς ρόλους των δυο φύλων από τις γυναίκες.

Πίνακας 16. Συσχέτιση της κλίμακας των κοινωνικών ρόλων, της υπο-κλίμακας 1 των γονεϊκών ρόλων και της συνολικής κλίμακας των γονεϊκών ρόλων με το φύλο

		M.T.	T.A.	Συντελεστής Διακόμανσης	P
Κλίμακα Κοινωνικών ρόλων	Άνδρας	2,279	,5698	16,217	,000
	Γυναίκα	1,963	,5570		
Υποκλίμακα 1 γονεϊκών ρόλων	Άνδρας	2,324	,6577	29,657	,000
	Γυναίκα	1,879	,5268		
Συνολική κλίμακα γονεϊκών ρόλων	Άνδρας	2,833	,5380	16,849	,000
	Γυναίκα	2,550	,4622		

7.2.4 Συσχέτιση της οικογενειακής κατάστασης και της ηλικίας με τις κλίμακες

Πραγματοποιήθηκε μελέτη των συσχετίσεων των κλιμάκων των κοινωνικών

ρόλων, της κλίμακας για την επαγγελματική σταδιοδρομία των φύλων, της συνολικής κλίμακας των γονεϊκών ρόλων και των υποκλιμάκων 1 & 2 των γονεϊκών ρόλων με την ηλικία και την οικογενειακή κατάσταση. Μεταξύ των παραπάνω μεταβλητών και, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ανάλυσης, δεν προέκυψαν στατιστικά σημαντικές σχέσεις (καθώς το $p > 0,05$).

7.2.5 Συσχέτιση των μορφών συμβίωσης με τις κλίμακες

Πραγματοποιήθηκε συσχέτιση των κλιμάκων των κοινωνικών ρόλων, της κλίμακας επαγγελματική σταδιοδρομία των φύλων, της συνολικής κλίμακας των γονεϊκών ρόλων και των υποκλιμάκων 1 & 2 των γονεϊκών ρόλων με την μορφή συμβίωσης των ερωτώμενων. Σύμφωνα με τον παραπάνω στατιστικό έλεγχο, η μορφή συμβίωσης των ερωτώμενων παρουσιάζει στατιστικά σημαντική σχέση με την κλίμακα της επαγγελματικής σταδιοδρομίας καθώς το $p = 0,034$ (Πίνακας 17).

Σύμφωνα με τον πίνακα 17, από το δείγμα της έρευνας οι 93 μένουν μόνοι και εκείνοι σημείωσαν και την υψηλότερη μέση τιμή ($MT=3,849$, $TA=0,66$) στη κλίμακα της επαγγελματικής σταδιοδρομίας.

Τέλος, οι μορφές συμβίωσης δεν διαφοροποιούν στατιστικά σημαντικά τις μέσες τιμές στις υπόλοιπες κλίμακες καθώς το $p > 0,05$.

Πίνακας 17. Συσχέτιση της κλίμακας «επαγγελματική σταδιοδρομία» με τις μορφές συμβίωσης

		M. T.	T. A.	Συντελεστής Διακύμανσης	P
Κλίμακα επαγγελματικής σταδιοδρομίας	Μόνος	3,849	,5184	3,423	,034
	Συζώ με σύντροφο/άλλο πρόσωπο	3,608	,6661		
	Ζω με την οικογένεια μου	3,747	,5814		

7.2.6 Συσχέτιση του αριθμού των αδελφών των ερωτώμενων με τις κλίμακες

Πραγματοποιήθηκε η μελέτη των συσχετίσεων των κλιμάκων των κοινωνικών ρόλων, της κλίμακας για την επαγγελματική σταδιοδρομία των φύλων, των υποκλιμάκων 1 & 2 των γονεϊκών ρόλων και η συνολική κλίμακα των γονεϊκών ρόλων με τον αριθμό των αδελφών των ερωτώμενων. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ανάλυσης, δεν προέκυψαν στατιστικά σημαντικές σχέσεις (καθώς το $p > 0,05$).

7.2.7 Συσχέτιση του επιπέδου εκπαίδευσης των ερωτώμενων με τις κλίμακες

Πραγματοποιήθηκε η συσχέτιση των κλιμάκων των κοινωνικών ρόλων, της κλίμακας για την επαγγελματική σταδιοδρομία των φύλων, των υποκλιμάκων 1 & 2 των γονεϊκών ρόλων με τη μεταβλητή «επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτώμενων» (Πίνακας 18).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ανάλυσης, προέκυψε στατιστικά σημαντική σχέση ανάμεσα στη κλίμακα της προτεραιότητας των παιδιών με το επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτώμενων με $p = 0,019$. Επίσης, η υψηλότερη μέση τιμή, 3,535, παρατηρήθηκε στους απόφοιτους Λυκείου και Τεχνικής Σχολής. Αυτό δηλώνει ότι τα άτομα της συγκεκριμένης εκπαίδευσης θέτουν ως προτεραιότητα τις ανάγκες των παιδιών τους. Τέλος, οι υπόλοιπες κλίμακες ερωτήσεων της συσχέτισης δεν έδειξαν κάποιο βαθμό σημαντικότητας με τη μεταβλητή «επίπεδο εκπαίδευσης» καθώς το $p > 0,05$ (Πίνακας 18).

Πίνακας 18. Συσχέτιση της υπο-κλίμακας 2 με το επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτώμενων

		Σύνολο	Μ.Τ	Τ.Α.	Σ.Δ.	P
Υποκλίμακα 2	Μέχρι και Γυμνάσιο	3	3,333	,6667	3,376	,019
Προτεραιότητα	Λύκειο και Τεχνική Σχολή	96	3,535	,6497		

τα παιδιά	ΤΕΙ/Πανεπιστήμιο	100	3,507	,7734		
	Μεταπτυχιακές/Διδακτορικό	13	2,872	,7763		

7.2.8 Συσχέτιση της εργασιακής κατάστασης των ερωτώμενων με τις κλίμακες

Κατά τη στατιστική ανάλυση, πραγματοποιήθηκε η συσχέτιση των κλιμάκων των κοινωνικών ρόλων, της κλίμακας για την επαγγελματική σταδιοδρομία των φύλων, των υποκλιμάκων 1 & 2 των γονεϊκών ρόλων και της συνολικής κλίμακας των γονεϊκών ρόλων με την εργασιακή κατάσταση των ερωτώμενων. Προέκυψε ότι η κλίμακα των γονεϊκών ρόλων σχετίζεται με την εργασιακή κατάσταση των ερωτώμενων καθώς ο δείκτης $p=0,049$. Επιπλέον, από τον συνολικό αριθμό του δείγματος, οι 113 εργάζονται και σημειώνουν την υψηλότερη μέση τιμή στις απαντήσεις τους με τιμή 2,179 στην κλίμακα των γονεϊκών ρόλων (Πίνακας 19). Τέλος, οι υπόλοιπες κλίμακες ερωτήσεων της συσχέτισης δεν έδειξαν κάποιο βαθμό σημαντικότητας με την κατάσταση εργασίας των ερωτώμενων καθώς το $p>0,05$.

Πίνακας 19. Συσχέτιση της υπο-κλίμακας 1 με την εργασιακή κατάσταση

		Σύνολο	Μ.Τ	Τ.Α.	Σ.Δ.	P
Υποκλίμακα 1 των γονεϊκών ρόλων	Εργάζομαι	113	2,179	,5896	3,915	,049
	Δεν εργάζομαι	99	2,008	,6733		

7.2.9 Συσχέτιση του επιπέδου εκπαίδευσης της μητέρας και του εισοδήματος των ερωτώμενων με τις κλίμακες

Οι κλίμακες των κοινωνικών ρόλων, της επαγγελματικής σταδιοδρομίας των φύλων, των υποκλιμάκων 1 & 2 των γονεϊκών ρόλων και της συνολικής κλίμακας των γονεϊκών ρόλων συσχετίστηκαν με το εισόδημα και το επίπεδο εκπαίδευσης της μητέρας των ερωτώμενων. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ανάλυσης, δεν προέκυψαν στατιστικά σημαντικές σχέσεις μεταξύ των μεταβλητών (καθώς το

p>0,05).

7.2.10 Συσχέτιση του επιπέδου εκπαίδευσης του πατέρα των ερωτώμενων με τις κλίμακες

Στα πλαίσια των στατιστικών αναλύσεων, συσχετίστηκαν η κλίμακα των κοινωνικών ρόλων, η κλίμακα για την επαγγελματική σταδιοδρομία των φύλων, οι υποκλίμακες 1 & 2 των γονεϊκών ρόλων και η συνολική κλίμακα των γονεϊκών ρόλων με το επίπεδο εκπαίδευσης των πατέρων των ερωτώμενων (Πίνακας 20).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ανάλυσης, προέκυψε ότι η υποκλίμακα της προτεραιότητας των παιδιών σχετίζεται με το επίπεδο εκπαίδευσης των πατέρων των ερωτώμενων καθώς ο δείκτης ($p=0,036$). Επιπλέον, από τον συνολικό αριθμό του δείγματος, οι 104 ερωτώμενοι απάντησαν ότι οι πατέρες τους είναι απόφοιτοι Λυκείου ή και Τεχνικής Σχολής και, όσοι το απάντησαν αυτό, σημειώνουν και την υψηλότερη μέση τιμή στις απαντήσεις τους με τιμή 3,542 στη κλίμακα της προτεραιότητας των παιδιών (Πίνακας 20).

Τέλος, οι υπόλοιπες κλίμακες δεν σχετίζονται στατιστικά σημαντικά με το επίπεδο εκπαίδευσης των πατέρων των ερωτώμενων, καθώς το $p>0,05$.

Πίνακας 20. Συσχέτιση της υπο-κλίμακας 2 με επίπεδο εκπαίδευσης του πατέρα.

		Σύνολο	Μ.Τ	Τ.Α.	Σ.Δ.	P
Υποκλίμακα 2 προτεραιότητα παιδιών	Μέχρι και Γυμνάσιο	65	3,523	,7070	2,907	0,036
	Λύκειο και Τεχνική Σχολή	104	3,542	,6845		
	ΤΕΙ/Πανεπιστήμιο	34	3,363	,8343		
	Μεταπτυχιακό/Δι δακτορικό	9	2,852	,7837		

7.2.11 Η συσχέτιση των σεναρίων με τις κοινωνικο-δημογραφικές μεταβλητές

Μια άλλη συσχέτιση, που διερευνήθηκε, ήταν αυτή του φύλου των ερωτώμενων με τα 9 σεναρία για το πως θα συνδυάσουν την εργασία τους με την φροντίδα-ανατροφή των παιδιών τους. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, στις περισσότερες περιπτώσεις δεν παρουσιάστηκαν στατιστικά σημαντικές σχέσεις μεταξύ του φύλου και των σεναρίων εκτός από δυο περιπτώσεις: -Στο σενάριο 7 όπου η σύντροφος θα πάρει άδεια και θα αναλάβει τη φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών, ενώ ο σύζυγος θα εργάζεται με πλήρες ωράριο ($p=0,011$) με την υψηλότερη μέση τιμή να καταγράφεται στους άνδρες. -Στο σενάριο 8 όπου η σύντροφος θα έχει μερική απασχόληση όσο μεγαλώνουν τα παιδιά καθώς και θα αναλαμβάνει τη φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών, ενώ ο σύντροφος θα εργάζεται με πλήρες ωράριο με ($p=0,022$) με την υψηλότερη μέση τιμή να καταγράφεται στις γυναίκες (Πίνακας 21).

Πίνακας 21. Συσχέτιση σεναρίων 7 & 8 με τη μεταβλητή φύλο

		M.T.	T.A.	Σ.Δ.	P
Η σύντροφος θα πάρει άδεια και θα αναλάβει τη φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών ενώ ο σύζυγος θα δουλεύει πλήρες ωράριο (σενάριο 7)	Άνδρες	2,62	1,146	6,553	0,011
	Γυναίκες	2,14	1,308		
Η σύντροφος θα έχει μερική απασχόληση και θα αναλάβει τη φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών ενώ ο σύζυγος θα δουλεύει πλήρες ωράριο (σενάριο 8).	Άνδρες	2,58	1,077	5,324	0,022
	Γυναίκες	2,93	1,307		

Τα σενάρια σχετικά με την εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής φαίνεται να μην επηρεάζονται από την ηλικία των ερωτώμενων, το ετήσιο εισόδημα τους, την οικογενειακή τους κατάσταση, το επίπεδο εκπαίδευσής τους, από τον αριθμό των αδερφών και των παιδιών τους. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα που προέκυψαν δεν παρουσιάστηκαν στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα.

Μελετώντας τη συσχέτιση της εργασιακής κατάστασης των ερωτώμενων με τα σενάρια της εναρμόνισης της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής, δεν παρουσιάστηκαν στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα. Οι περισσότερες συσχετίσεις δεν παρουσίασαν στατιστική σημαντικότητα. Ωστόσο, φαίνεται ότι σε ένα μόνο σενάριο (B6.7) υπάρχει αλληλεπίδραση, το οποίο αναφέρει ότι η γυναίκα παίρνει άδεια από τη δουλειά για να αφοσιωθεί στο μεγάλωμα των παιδιών και τη φροντίδα του σπιτιού και ο σύζυγος εργάζεται με πλήρες ωράριο ($p=0,012$) και με την υψηλότερη μέση τιμή ($m=2,62$) να παρατηρείται σε αυτούς που δήλωσαν ότι εργάζονται αυτή την περίοδο (Πίνακας 22).

Πίνακας 22. Συσχέτιση σεναρίου B6.7 με την εργασιακή κατάσταση των ερωτώμενων

		Σύνολο	M.T.	T.A.	Σ.Δ.	P
Η σύντροφος θα πάρει άδεια και θα αναλάβει τη φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών, ενώ ο σύζυγος θα δουλεύει πλήρες ωράριο (7).	Ναι	92	2,62	1,185	6,397	0,012
	Όχι	81	2,15	1,266		

7.3 Συνοπτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων σε σχέση με τα ερευνητικά ερωτήματα

1) Πιστεύουν οι ερωτώμενοι πως υπάρχει ισότητα ανάμεσα στα φύλα στην εργασία και στην οικογένεια;

Όπως είδαμε στον πίνακα 2, όσον αφορά την άποψη των ερωτώμενων για το αν πιστεύουν ότι πρέπει να υπάρχει ισότητα, διαπιστώθηκε πως, στην πλειοψηφικά τους, υποστηρίζουν ότι υπάρχει ισότητα ανάμεσα στα δύο φύλα, αλλά όχι σε όλα τα θέματα.

2) Πιστεύουν οι ερωτώμενοι πως πρέπει να υπάρχει ισότιμος καταμερισμός στην οικιακή εργασία και στη φροντίδα των παιδιών; Αν όχι, ποιος επιβαρύνεται περισσότερο;

Έπειτα από διερεύνηση των υψηλότερων μέσων όρων των απαντήσεων για το ποιος πρέπει να αναλαμβάνει τη φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών, διαπιστώθηκε πως οι νέοι του Δήμου Ηρακλείου έχουν μία πιο “προοδευτική” στάση πάνω στο θέμα καθώς τον υψηλότερο μέσο όρο την είχε η απάντηση “και οι δύο” (Πίνακες 7,8,9,10).

3) Η ηλικία ανδρών και γυναικών είναι παράγοντας διαμόρφωσης των αντιλήψεών τους για την ισότητα των δύο φύλων στην εργασία και την οικογένεια;

Έπειτα από τη συσχέτιση της ηλικίας των ερωτώμενων με το σύνολο των κλιμάκων διαπιστώθηκε πως η ηλικία δεν αποτέλεσε καθοριστικό παράγοντα στη διαμόρφωση των απόψεων τους σχετικά με την ισότητα των φύλων στην εργασία και την οικογένεια.

4) Το φύλο επηρεάζει τις αντιλήψεις των ατόμων για τους ρόλους των φύλων στην οικογένεια και την εργασία;

Από τις συσχετίσεις του φύλου με τις κλίμακες και τα 9 σενάρια της Β6, προέκυψε ότι το φύλο των ερωτώμενων συνέβαλε στον τρόπο που απάντησαν στις κλίμακες των κοινωνικών ρόλων, της υπο-κλίμακας των γονεϊκών ρόλων, της συνολικής κλίμακας των γονεϊκών ρόλων και σε ορισμένα σενάρια της Β6 (Πίνακας 16, 21). Μάλιστα, οι άνδρες απάντησαν περισσότερο συντηρητικά δηλώνοντας ότι πιο πιθανόν είναι οι γυναίκες να εργάζονται λιγότερο και να αναλαμβάνουν τις περισσότερες ευθύνες των παιδιών και του σπιτιού (Πίνακας 16, 21).

5) Η οικογενειακή κατάσταση των νέων επηρεάζει τις αντιλήψεις τους για την ισότητα των φύλων;

Μέσα από τη διαδικασία των συσχετίσεων παρατηρήθηκε ότι η οικογενειακή κατάσταση των ερωτώμενων δεν επηρέασε τον τρόπο που απάντησαν τις ερωτήσεις σχετικά με την ισότητα των φύλων.

6) Το επίπεδο εκπαίδευσης και απασχόλησης των νέων επηρεάζει τις αντιλήψεις τους για την ισότητα των δύο φύλων;

Έπειτα από τις συσχετίσεις του επιπέδου εκπαίδευσης των ερωτώμενων με τις κλίμακες, προέκυψε ότι το επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτώμενων είναι καθοριστικός παράγοντας για τη διαμόρφωση των αντιλήψεών τους για την ισότητα. Συγκεκριμένα, επηρεάστηκε η σημασία που δίνουν για τους γονεϊκούς τους ρόλους. Όσοι είναι απόφοιτοι Λυκείου ή και Τεχνικής σχολής έθεσαν τα παιδιά ως προτεραιότητα ενώ εκείνοι που είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού ή και διδακτορικού τίτλου έθεσαν τα παιδιά σε μικρότερη προτεραιότητα (Πίνακας 18).

Σχετικά με την εργασιακή κατάσταση των ερωτώμενων, στην πλειοψηφία τους (N= 67) οι εργαζόμενοι δήλωσαν ότι υπάρχει ισότητα στα φύλα όπως και εκείνοι που δήλωσαν ότι δεν εργάζονται (N= 59) (Πίνακας 14). Επίσης, εκείνοι που δήλωσαν ότι εργάζονται απάντησαν πιο παραδοσιακά σχετικά με την ευθύνη των

γονεϊκών ρόλων δηλώνοντας ότι η γυναίκα είναι εκείνη που πρέπει να περιορίζει την εργασίας της και να αναλαμβάνει τις περισσότερες ευθύνες σπιτιού και παιδιών. (Πίνακας 18, 22)

7) Η επαγγελματική σταδιοδρομία είναι σημαντική και για τα δυο φύλα;

Σύμφωνα με τον πίνακα 4, όπου ο μέρος όρος είναι ο υψηλότερος στη κλίμακα εκείνη, συμπεραίνουμε πως άνδρες και γυναίκες θεωρούν εξίσου σημαντική την επαγγελματική σταδιοδρομία, καθώς είναι αρκετά προσηλωμένοι σε αυτήν. Επίσης, αυτό το συμπέρασμα παρατηρήθηκε κυρίως σε εκείνους που ζουν μόνοι τους δήλωσαν πιο προσηλωμένοι στη καριέρα τους (Πίνακας 17).

8) Το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων των νέων επηρέασε τις αντιλήψεις τους για την ισότητα των φύλων;

Αναφορικά με τον βαθμό επιρροής του επιπέδου μόρφωσης των γονέων των ερωτώμενων, προς τους ίδιους παρατηρήθηκε ότι μόνο το επίπεδο εκπαίδευσης των πατέρων των ερωτώμενων τους επηρέασε στο πώς να απαντήσουν σε θέματα ισότητας φύλων. Συγκεκριμένα, το μορφωτικό επίπεδο των πατέρων επηρέασε τον τρόπο που απάντησαν οι ερωτώμενοι σχετικά με την προτεραιότητα των παιδιών. Μάλιστα, εκείνοι που δήλωσαν ότι οι πατέρες τους είναι απόφοιτοι Λυκείου η και Τεχνικής Σχολής, φαίνεται να επηρεάστηκαν περισσότερο και να έθεσαν την ανατροφή ως τη μεγαλύτερη προτεραιότητα τους (Πίνακας 20).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΣΥΖΗΤΗΣΗ

8.1 Προφίλ συμμετεχόντων

Όσον αφορά τα κοινωνικοδημογραφικά στοιχεία παρατηρήθηκε ότι, ως προς το φύλο των συμμετεχόντων, υπήρχε περίπου ισάριθμη συμμετοχή γυναικών και ανδρών. Αυτό συνέβαλε στο να διαμορφωθούν τα αποτελέσματα αντιπροσωπευτικά και για τα δύο φύλα και να μην υπερισχύουν οι απόψεις του ενός εκ των δυο φύλων. Επίσης, οι περισσότεροι ήταν ηλικίας από 23-26 ετών ήταν άγαμοι λόγω προφανώς της νεότητάς τους. Ακόμα, στην πλειοψηφία τους οι συμμετέχοντες ήταν απόφοιτοι Λυκείου και σπούδαζαν ή ήταν απόφοιτοι ανώτατης εκπαίδευσης. Πολύ σημαντικό είναι το γεγονός ότι συμμετείχαν στην έρευνα και εργαζόμενοι οι οποίοι με ποσοστό

53 % είναι περισσότεροι από εκείνους που απάντησαν ότι δεν εργάζονται.

Σχετικά με την πατρική οικογένεια των ερωτώμενων, οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι ανήκουν σε ολιγομελείς οικογένειες καθώς δήλωσαν ότι έχουν από ένα μέχρι 2 αδέρφια. Επίσης, οι περισσότεροι δήλωσαν ότι οι γονείς τους είναι από απόφοιτοι Γυμνασίου μέχρι Λυκείου ή Τεχνικής Σχολής. Ακόμα, στην πλειοψηφία τους οι ερωτώμενοι είτε ζούσαν με τους γονείς τους είτε ζούσαν με σύντροφο ή άλλο πρόσωπο δηλώνοντας ότι υπάρχει κάποιος βαθμός ανεξαρτησίας και η συμβίωση χωρίς τους γονείς δεν προέκυπτε μόνο στη περίπτωση γάμου.

8.2 Συζήτηση των αποτελεσμάτων της έρευνας

8.2.1 Οι απαντήσεις στις κλίμακες των απόψεων για την ισότητα και τους ρόλους των δύο φύλων

Η πλειοψηφία του δείγματος (N=126) απάντησαν ότι υπάρχει ισότητα, αλλά όχι σε όλα τα θέματα. Και αυτό δείχνει ότι αντιλαμβάνονται πως δεν μπορεί να υπάρχει απόλυτη ισότητα σε όλα τα επίπεδα για τα δύο φύλα. Μέσα από αυτή την ερώτηση μπορούμε να απαντήσουμε στο πρώτο ερευνητικό ερώτημα: “Είναι ισότιμα τα δύο φύλα στην εργασία και στην οικογένεια;” όπου οι ερωτώμενοι της έρευνας πλειοψηφικά δηλώνουν ότι εν μέρει είναι. Αν ανατρέξουμε στη θεωρία της παρούσας εργασίας, θα διαπιστώσει κανείς, ότι τελικά δεν υπάρχει ισότητα των φύλων στα δυο βασικά θέματα (εργασία και οικογένεια) της πτυχιακής καθώς η γυναίκα φαίνεται να επιβαρύνεται με ανισότητες, διακρίσεις και πολλαπλές ευθύνες.

Σύμφωνα με την Eurostat (2016) οι γυναίκες ασχολούνται καθημερινά με ποσοστό 95 % με την φροντίδα των παιδιών έναντι του 53% των ανδρών. Επίσης το γυναικείο φύλο επιβαρύνεται και στον εργασιακό τομέα καθώς αντιμετωπίζει μια πληθώρα διακρίσεων από την συνέντευξη για την απόκτηση εργασίας μέχρι τη λήξη της εργασιακής σχέσης. Δεν είναι τυχαίο πως οι καταγγελίες που καταφθάνουν στον Συνήγορο του πολίτη προέρχονται κατά αποκλειστικότητα από γυναίκες (Συνήγορος του Πολίτη, 2017).

Όσον αφορά τους κοινωνικούς ρόλους, την μεγαλύτερη μέση τιμή την είχαν δύο ερωτήσεις. Η πρώτη ανέφερε «*Ορισμένα επαγγέλματα απλά δεν είναι κατάλληλα*

για τις γυναίκες» ενώ η δεύτερη: «Μόνο ορισμένα επαγγέλματα είναι κατάλληλα και για τα δύο φύλα. Πλειοψηφικά οι ερωτώμενοι της έρευνας, δεν σημείωσαν υψηλό σκορ στις ερωτήσεις της κλίμακας, κάτι το οποίο υποδηλώνει πως δεν έχουν αρκετά παραδοσιακές απόψεις, με εξαίρεση βέβαια τις δύο παραπάνω ερωτήσεις. Το παραδοσιακό αυτό σκορ στις δυο εκείνες προτάσεις επιβεβαιώνει τη παρούσα βιβλιογραφική μελέτη στην οποία αναφέρεται ότι ένα από τα κυρίαρχα στερεότυπα της σημερινής εποχής είναι ο διαχωρισμός ανδρικών και γυναικείων επαγγελμάτων, και ο οποίος βασίζεται σε διαφορετικά χαρακτηριστικά για κάθε φύλο (πχ η γυναίκα είναι πιο ευαίσθητη και συναισθηματική ενώ άνδρας είναι πιο δυναμικός και σκληρός). Λαμβάνοντας υπόψη τις βιβλιογραφικές αναφορές, στον τομέα της υγείας και των των επαγγελμάτων πρόνοιας το 76% των αποφοίτων είναι γυναίκες. Το γυναικείο φύλο υπερτερεί και στον τομέα των Ανθρωπιστικών σπουδών και Τεχνών σε ποσοστό περίπου 70% ενώ στα τμήματά των Θετικών Επιστημών, των Μαθηματικών και της Πληροφορικής παρατηρείται υπεροχή του ανδρικού φύλου σε ποσοστό 60% (Education Audiovisual and Culture Executive Agency, 2010).

Αναφορικά με την κλίμακα της επαγγελματικής σταδιοδρομίας, η μέση τιμή και των δύο φύλων είναι υψηλή, κάτι το οποίο δηλώνει πως και για τα δύο φύλα είναι εξίσου σημαντική η καριέρα. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αύξηση της ενεργούς συμμετοχής των γυναικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση καθώς πετυχαίνουν αρκετά και προχωρούν σε μεταπτυχιακούς τίτλους (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, 2017) Επομένως, η καριέρα είναι στα άμεσα σχέδιά τους και σε προτεραιότητα. Επίσης, παρόμοιο αποτέλεσμα προέκυψε και σε έρευνα όπου οι ερωτώμενοι δήλωσαν διαφωνία με ποσοστό 83,0% στην ερώτηση: «*Η ζωή των ανδρών έχει νόημα μέσα από την δουλειά, ενώ των γυναικών μέσα από τις οικιακές δουλειές και την ανατροφή των παιδιών*» (Γραμματικού, Πετράλη, Σαβουιδάκη, 2014). Επίσης, στον εκπαιδευτικό χώρο παρατηρείται ισόρροπη συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες της τυπικής εκπαίδευσης, καλύτερες σχολικές επιδόσεις των κοριτσιών και εισαγωγή τους με μεγαλύτερη επιτυχία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, 2017).

Στην κλίμακα B4 που αφορά τους γονεϊκούς ρόλους, παρατηρούνται

υψηλότερες μέσες τιμές (M.T.= 4,15) στην ερώτηση “Οι γονείς θα πρέπει να κάνουν πάντα αυτό που είναι καλό για το παιδί τους, και όχι ότι διευκολύνει ή βολεύει τους ίδιους” και “ Σκοπεύω να ακολουθήσω ένα επάγγελμα που θα μου επιτρέψει να απουσιάζω ώστε να μπορώ να φροντίσω τα παιδιά μου”. Εδώ φαίνεται ξεκάθαρα ότι οι ερωτώμενοι θέτουν στο επίκεντρο των οικογενειακών τους προτεραιοτήτων τα παιδιά αλλά από την προηγούμενη έρευνα της Eurostat αποδείχθηκε πως οι γυναίκες εν τέλει αναλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος της φροντίδας των παιδιών (Eurostat, 2016). Επομένως, παρόλο που και οι άνδρες εκλαμβάνουν τα παιδιά τους ως τη μέγιστη προτεραιότητα, αυτό δεν συνδέεται απαραίτητα με την συστηματική, καθημερινή εμπλοκή τους με τις γονεϊκές τους ευθύνες αλλά με την πεποίθηση ότι η σύζυγός τους είναι αρκετά κατάλληλη να ανταπεξέλθει σε αυτό το κομμάτι.

Επίσης, στην Β5 κλίμακα, εντυπωσιακό είναι το γεγονός πως οι υψηλότερες μέσες τιμές φαίνεται να τις έχει η απάντηση “και οι δύο” για τις υποχρεώσεις των παιδιών και του σπιτιού. Φαίνεται ότι οι ερωτώμενοι έχουν προοδευτικές απόψεις για την οικιακή εργασία και τη φροντίδα των παιδιών. Αντίθετο αποτέλεσμα προέκυψε από έρευνα της Eurostat το 2016, όπου διαπιστώθηκε πως οι Ελληνίδες με ποσοστό 95%, σε αντίθεση με τους άνδρες 53%, έχουν την καθημερινή φροντίδα των παιδιών και ότι με τις οικιακές εργασίες και το καθημερινό μαγείρεμα, ασχολούνται με ποσοστό 85% οι γυναίκες έναντι του 16% των ανδρών . Αυτό είναι κάτι το οποίο δεν ήταν ιδιαίτερα αναμενόμενο καθώς θεωρήθηκε πως οι νέοι θα έχουν υιοθετήσει κάποια διαχρονικά στερεότυπα για τα δύο φύλα μέσα στην οικογένεια. Αντίθετα, υψηλή μέση τιμή βλέπουμε για τον πατέρα, στην ερώτηση για το ποιος θεωρείται καταλληλότερος για τις επισκευές στο σπίτι. Αυτό είναι ένα διαχρονικό στερεότυπο το οποίο περιγράφει τον άνδρα ως εφευρετικό και με κατασκευαστικές ικανότητες (Turner, 1991).

Σχετικά με την επιλογή σεναρίου, οι ερωτώμενοι δήλωσαν με υψηλότερη μέση τιμή το σενάριο που λέει: “Και οι δυο με πλήρη απασχόληση και οι δυο φροντίδα σπιτιού, παιδιών”, το οποίο είναι αισιόδοξο καθώς δείχνει μία πιο προοδευτική και “δίκαιη” κατανομή χρόνου της εργασίας και της φροντίδας του σπιτιού και των παιδιών που καλλιεργείται στην συνείδηση των νέων τουλάχιστον ως πεποίθηση. Αναμενόμενο ήταν για τα ελληνικά, κοινωνικά δεδομένα το γεγονός πως

η χαμηλότερη μέση τιμή σημειώθηκε στο σενάριο “Η γυναίκα με πλήρες ωράριο ενώ ο άνδρας αναλαμβάνει περισσότερο σπίτι και παιδιά.”, καθώς το συγκεκριμένο σενάριο δεν είναι τόσο διαδεδομένο στην Ελλάδα, όσο σε Βόρειες χώρες της Ευρώπης. Η συγκεκριμένη επιλογή σεναρίου περιγράφει την ισότιμη οικογένεια διπλής σταδιοδρομίας κατά την οποία και οι δυο γονείς εργάζονται αλλά έχουν ως κοινή προτεραιότητα την ισότιμη ενασχόλησή τους με τις οικογενειακές τους υποχρεώσεις (Deutsch, 2007)

Σχετικά με τις μέσες τιμές όλων των κλιμάκων συνολικά, παρατηρήθηκε πως οι μεγαλύτερες προτεραιότητες των ερωτώμενων είναι η επαγγελματική σταδιοδρομία και η φροντίδα των παιδιών τους.

8.2.2 Μεταβλητές που επηρεάζουν τις απόψεις για την ισότητα και τους έμφυλους ρόλους

Όσον αφορά την συσχέτιση με το φύλο, και τα δύο φύλα απάντησαν ισάριθμα ότι “υπάρχει ισότητα αλλά όχι σε όλα τα θέματα. Επίσης, εκείνοι που απάντησαν ότι υπάρχει ισότητα αλλά όχι σε όλα τα θέματα δήλωσαν πως είναι και εργαζόμενοι.

Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκαν διάφορες συσχετίσεις. Ένα σημαντικό μέρος των συσχετίσεων αφορούσε τις κλίμακες των κοινωνικών ρόλων, της επαγγελματικής σταδιοδρομίας των φύλων, των γονεϊκών ρόλων, της προτεραιότητας των παιδιών και της συνολικής κλίμακας για τους γονεϊκούς ρόλους με τις κοινωνικό-δημογραφικές μεταβλητές του ερωτηματολογίου.

Η συσχέτιση των παραπάνω κλιμάκων με το αν οι ερωτώμενοι πιστεύουν ότι υπάρχει ισότητα ανάμεσα στα δύο φύλα διαπιστώθηκε ότι όσοι απάντησαν πως υπάρχει ισότητα των φύλων αλλά όχι σε όλα τα θέματα, θέτουν ως προτεραιότητα τα παιδιά και απαντούν συντηρητικά στη κλίμακα με την ανάληψη των γονεϊκών ρόλων.

Η συσχέτιση των παραπάνω κλιμάκων με το φύλο έδειξε ότι το φύλο επηρέασε τους ερωτώμενους στις απαντήσεις τους για τους κοινωνικούς, τους γονεϊκούς ρόλους, των παιδιών ως προτεραιότητα και της συνολικής κλίμακας των γονεϊκών ρόλων. Οι άνδρες, λοιπόν έχουν απαντήσει πιο συντηρητικά στις κλίμακες των ρόλων και δίνουν βαρύτητα στη φροντίδα των παιδιών. Σύμφωνα με την Eurostat (2016), στην Ελλάδα οι άνδρες κατά κανόνα είναι απαλλαγμένοι από επίπונες και

χρονοβόρες οικογενειακές υποχρεώσεις, όπως τη φροντίδα, τη φύλαξη, την ανατροφή των παιδιών και των ηλικιωμένων γονέων, καθώς και την ενασχόληση με τις οικιακές εργασίες. Στη παρούσα έρευνα και σε όλες τις παραπάνω κλίμακες, φαίνεται ότι οι άνδρες είχαν πιο παραδοσιακές απόψεις για το ποιος πρέπει να αναλαμβάνει τις περισσότερες ευθύνες και αυτό ενισχύει την πεποίθηση ότι για έναν άνδρα σημαντική προτεραιότητα είναι η γυναίκα του να είναι κατάλληλη να αναλάβει τη φροντίδα των παιδιών, των οικιακών υποχρεώσεων καθώς και τον συνδυασμό όλων των ευθυνών μιας οικογένειας.

Όσον αφορά την επαγγελματική σταδιοδρομία, οι νέοι και οι νέες του δείγματος επενδύουν εξίσου στον επαγγελματικό τομέα ανεξάρτητα από το φύλο τους. Το ίδιο παρατηρείται και από την *Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων*, (2017), όπου αναφέρεται ότι κορίτσια καλύπτουν ποσοστό μεγαλύτερο του 50% του φοιτητικού πληθυσμού, διαγράφουν ως επί το πλείστον επιτυχή πορεία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ παράλληλα έχει αυξηθεί η συμμετοχή τους σε μεταπτυχιακούς κύκλους σπουδών και κατά συνέπεια η απόκτηση μεταπτυχιακών και διδακτορικών τίτλων. Επίσης, εκείνοι που ζουν μόνοι έθεσαν σε υψηλότερη προτεραιότητα την καριέρα τους με μικρή όμως διαφορά από εκείνους που μένουν με άλλα πρόσωπα ή με την οικογένειά τους. Αυτό το αποτέλεσμα ήταν αναμενόμενο καθώς η προσήλωση στην καριέρα σχετίζεται με τον βαθμό και στόχο της ανεξαρτησίας ενός νεαρού ατόμου καθώς και με τις ανάγκες του όταν ζει μόνο ή με άλλα άτομα.

Ακόμα, η ηλικία και η οικογενειακή κατάσταση των ερωτώμενων δεν επηρέασαν τον τρόπο που απάντησαν στις συγκεκριμένες κλίμακες και αυτό διότι δεν συμμετείχαν άνθρωποι με μεγάλες ηλικιακές διαφορές και επίσης, οι περισσότεροι ήταν νέοι και άγαμοι.

Μια από τις αρχικές υποθέσεις ήταν ότι μπορεί να υπήρχε συσχέτιση μεταξύ του αριθμού των αδελφών με τις απόψεις για τους ρόλους των δύο φύλων στην οικογένεια και την εργασία, γιατί ο αριθμός των παιδιών σε μια οικογένεια μπορεί να επηρεάζει και τις αντιλήψεις για την ισότητα, το πόσο παραδοσιακή ενδεχομένως είναι, το αν θέλουν να αποκτήσουν και οι συμμετέχοντες πολλά ή λίγα παιδιά στο

μέλλον κ.ά. Ωστόσο, καμία επίδραση δεν είχε το αν είχαν αδέρφια οι ερωτώμενοι στον τρόπο που απάντησαν στις προαναφερθείσες κλίμακες.

Σχετικά με το επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτώμενων και της συσχέτισής του με τις παραπάνω κλίμακες, παρατηρήθηκε ότι το επίπεδο εκπαίδευσής τους επηρέασε μόνο τον τρόπο που απάντησαν στην κλίμακα που θέτει τα παιδιά ως προτεραιότητα. Μάλιστα, εκείνοι που είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού ή διδακτορικού τίτλου δεν θέτουν τα παιδιά ως πρωταρχική προτεραιότητά τους. Αντίθετα, ως προτεραιότητα τα παιδιά τους θέτουν οι απόφοιτοι Λυκείου και Τεχνικής Σχολής. Το συγκεκριμένο αποτέλεσμα δεν ήταν αναμενόμενο, καθώς η αρχική υπόθεση ήταν ότι το επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτώμενων θα επηρέαζε και τις απόψεις τους σχετικά με τους κοινωνικούς ρόλους των φύλων, την επαγγελματική τους σταδιοδρομία και τους γονεϊκούς ρόλους των φύλων. Παρόλα αυτά είναι αναμενόμενο ότι οι άνθρωποι με μεταπτυχιακές σπουδές έχουν ως άμεση προτεραιότητα την καριέρα τους και δεν την παραγκωνίζουν εύκολα για τη δημιουργία οικογένειας.

Επίσης, περίμενε κάποιος να επιβεβαιωθεί η αντίληψη ότι όσο πιο υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης έχει ο ερωτώμενος, τόσο λιγότερο παραδοσιακές θα είναι οι αντιλήψεις του. Παρόλα αυτά, αυτό επιβεβαιώθηκε μόνο στη συσχέτιση του επιπέδου εκπαίδευσης με την κλίμακα της προτεραιότητας των παιδιών. Οι παραπάνω υποθέσεις επιβεβαιώθηκαν μόνο στην κλίμακα που μετρά τις απόψεις τους για το βαθμό προτεραιότητας που θα πρέπει δίνουν οι γονείς στα παιδιά τους, δεν επηρεάζει όμως το πόσο ισότιμα αντιλαμβάνονται τους ρόλους των φύλων γενικά

Όσον αφορά την εργασιακή κατάσταση των ερωτώμενων, εκείνη επηρέασε μόνο τις απαντήσεις τους στην κλίμακα των γονεϊκών ρόλων. Διαπιστώθηκε ότι αυτοί που εργάζονται έχουν πιο παραδοσιακές αντιλήψεις για τους γονεϊκούς ρόλους. Θα περίμενε κανείς να συσχετίζονται και οι υπόλοιπες κλίμακες με τη μεταβλητή «εργασιακή κατάσταση», κάτι τέτοιο όμως δεν επιβεβαιώθηκε. Ωστόσο, φαίνεται ότι το σύνολο των ερωτώμενων στρέφονται προς μια ισότιμη σχέση όπου και οι δυο σύζυγοι θα συνεισφέρουν εξίσου στο σπίτι ειδικά όταν και οι δυο εργάζονται με πλήρη απασχόληση.

Άλλοι παράγοντες που θεωρήθηκε ότι θα επηρέαζαν τις απαντήσεις των

ερωτώμενων στις παραπάνω κλίμακες ήταν το εισόδημα και το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων τους και το δικό τους κάτι τέτοιο όμως δεν επαληθεύτηκε για την μητέρα, ενώ επιβεβαιώθηκε εν μέρει για τον πατέρα. Εκείνοι που δήλωσαν ότι ο πατέρας τους και οι ίδιοι ήταν απόφοιτοι Λυκείου ή Τεχνικής Σχολής, σημείωσαν υψηλό σκορ θέτοντας τα παιδιά ως προτεραιότητα. Πάλι όμως θα μπορούσε η συσχέτιση του επιπέδου εκπαίδευσης του πατέρα να επηρέαζε και τις υπόλοιπες κλίμακες.

Σχετικά με το σενάριο που αποδείχτηκε πιο ισχυρό από τον συγκεκριμένο πληθυσμό της έρευνας ήταν: *“Και οι δυο θα περιορίσουμε την εργασία μας (πχ θα δουλεύουμε με μερική απασχόληση, θα παίρνουμε άδειες κλπ) όσο θα μεγαλώνουμε τα παιδιά μας”*. Το παραπάνω σενάριο δείχνει μία πιο ισότιμη εναρμόνιση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής.

Το φύλο, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, καθόρισε σε μεγάλο βαθμό τη διαμόρφωση των αντιλήψεων σε δύο συγκεκριμένα σενάρια: *“Στο σενάριο όπου η σύντροφος θα πάρει άδεια και θα αναλάβει τη φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών, ενώ ο σύζυγος εργάζεται πλήρες ωράριο.”*, το οποίο επέλεξαν περισσότερο οι άνδρες, και *“Στο σενάριο όπου η σύντροφος θα έχει μερική απασχόληση όσο μεγαλώνουν τα παιδιά καθώς και θα αναλαμβάνει τη φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών ενώ ο σύντροφος θα εργάζεται πλήρες ωράριο.”*, σενάριο το οποίο επέλεξαν περισσότερο οι γυναίκες!

Το πρώτο σενάριο παραπέμπει σε πιο παραδοσιακούς ρόλους των φύλων, όπου η γυναίκα ασχολείται περισσότερο με την μη αμειβόμενη εργασία στο σπίτι ενώ ο άνδρας με την αμειβόμενη εργασία εκτός σπιτιού. Θα περιμέναμε ότι αυτή η αντίληψη θα είχε υποχωρήσει, αλλά απ' ότι φαίνεται τα στερεότυπα των δύο φύλων σχετικά με την κατανομή των ρόλων συνεχίζουν να υπάρχουν. Στο δεύτερο σενάριο δεν υπάρχει ισορροπία στις ώρες εργασίας καθώς ο άνδρας θα εργάζεται με πλήρες ωράριο, ενώ η γυναίκα θα έχει μερική απασχόληση, όπως και δεν υπάρχει ισορροπία στον κατανομή των υποχρεώσεων της οικιακής εργασίας και της φροντίδας των παιδιών. Παρατηρείται ότι οι γυναίκες θέλουν να εργάζονται 'έστω και αν έχουν να αντιμετωπίσουν σπίτι και παιδιά σχεδόν μόνες ενώ θα μπορούσαν να επιλέξουν ένα άλλο πιο ισότιμο σενάριο.

Αυτό το σενάριο εντοπίστηκε και σε μία άλλη παρόμοια έρευνα όπου οι ερωτώμενοι δήλωσαν πως: “Η επιλογή μειωμένου ωραρίου απασχόλησης της γυναίκας θεωρείται από τους άνδρες καλή λύση για την εργαζόμενη μητέρα (σε ποσοστό 18%), ενώ μόλις το 14% των γυναικών έχουν την ίδια άποψη.” (Γιώτη Μ., 2009). Επίσης, εδώ επιβεβαιώνεται ότι τα στερεότυπα για την εναρμόνιση της οικογενειακής με την επαγγελματική ζωή δεν προέρχονται μόνο από τους άνδρες αλλά και από τις γυναίκες.

Αυτό όμως υποδηλώνει, μη ισότιμο μερίδιο ευθύνης όσον αφορά την οικιακή εργασία και καθώς και απαλλαγή του άνδρα από αυτές. Η γυναίκα σε αυτό το σενάριο έχει να εναρμονήσει την επαγγελματική και την οικογενειακή ζωής της, ενώ ο άνδρας δίνει βάση στην επαγγελματική του ζωή. Παρόλα αυτά το συγκεκριμένο σενάριο μας δείχνει ότι και οι άνδρες δεν έχουν πάρει μέρος στην οικιακή εργασία και ακόμα η ευθύνη θεωρείται γένους θυληκού. Σύμφωνα με τον Θεριανό Ν. (2006), η συμμετοχή των ανδρών-συζύγων στις εργασίες του νοικοκυριού συνδέεται με τα ατομικά χαρακτηριστικά τους, όπως είναι η ηλικία, αλλά και κοινωνικά χαρακτηριστικά, όπως είναι το επίπεδο εκπαίδευσής τους και η επαγγελματική τους αποκατάσταση.

Η επιλογή σεναρίου σχετικά με την εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής δεν επηρεάστηκε από την ηλικία των ερωτώμενων, το ετήσιο εισόδημα τους, την οικογενειακή τους κατάσταση, το επίπεδο εκπαίδευσης τους όπως και από τον αριθμό των αδερφών των ερωτώμενων αλλά και παιδιών τους καθώς σύμφωνα με τα αποτελέσματα, που προέκυψαν δεν παρουσιάστηκαν στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα.

Μελετώντας τη συσχέτιση της παραπάνω μεταβλητής, σε ένα μόνο σενάριο (7) παρατηρείται ότι οι απαντήσεις τους επηρεάζονται από την εργασιακή κατάσταση των ερωτώμενων, το οποίο είναι: *η σύντροφος θα πάρει άδεια και θα αναλάβει τη φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών ενώ ο σύζυγος θα δουλεύει πλήρες ωράριο (σενάριο 7)*. Όσοι εργάζονται φαίνεται να συμφωνούν περισσότερο με αυτό το πιθανό σενάριο στη δική τους ζωή στο μέλλον, άρα έχουν πιο παραδοσιακή αντίληψη για την εναρμόνιση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής.

Θα πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι οι περισσότεροι ‘εργαζόμενοι’ του δείγματος ήταν άνδρες. Επομένως, πάλι κυριαρχεί το στερεότυπο του άνδρα “κουβαλητή” και της γυναίκας που παραμερίζει τις επαγγελματικές της υποχρεώσεις για να αφοσιωθεί στην οικογένεια και κατά συνέπεια η εργασία του συζύγου αποτελεί την κύρια πηγή του εισοδήματος της οικογένειας (Δεληθανάση, 2014).

Ολοκληρώνοντας, βλέποντας αναλυτικά τις μέσες τιμές των κλιμάκων κυρίως της B2 και B4 κλίμακας, οι ερωτώμενοι θεωρητικά επιλέγουν πιο προοδευτικά μοντέλα συζυγικής σχέσης όπως το ότι και οι δυο θα εργάζονται με πλήρη απασχόληση ή και οι δυο θα μειώσουν την εργασία τους για να ασχολούνται με το σπίτι και τα παιδιά τους (Πίνακας 3 & 6-11). Αναγνωρίζεται η ανάγκη της γυναίκας να εργαστεί και για αυτό οι πεποιθήσεις των ερωτώμενων σχετίζονται με τις ισότιμες οικογένειες διπλής σταδιοδρομίας με βασικές προτεραιότητες εκείνες του σπιτιού και των παιδιών (Deutsch, 2007).

Παρόλα αυτά, η εργασιακή κατάσταση των εργαζόμενων, ακόμα και των γυναικών, τους επηρέασε ώστε να απαντούν πιο ουδέτερα προς συντηρητικά σε μοντέλα που θέλουν τη γυναίκα να εργάζεται με πλήρες ωράριο, να παίρνει άδεια ή να εργάζεται με ημιαπασχόληση και να αναλαμβάνει τις περισσότερες ευθύνες παιδιών και σπιτιού. Άμεσο συμπέρασμα είναι ότι η κοινωνική «ποινή» της γυναίκας που εργάζεται, είναι να επιβαρύνεται επιπλέον με τις οικιακές και γονεϊκές ευθύνες και όταν συνδυάζει πολύωρη αμειβόμενη εργασία και οικογενειακές υποχρεώσεις πλησιάζει το μοντέλο της Deutsch (2007) που χαρακτηρίζει τη γυναίκα ως “Superwoman” της σημερινής εποχής.

8.3 Συμπεράσματα

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να διερευνήσουμε τις αντιλήψεις των νέων του Ηρακλείου για τους ρόλους των δύο φύλων στην οικογένεια και την εργασία. Γενικότερα, έγινε προσπάθεια να καταγραφεί κατά πόσον οι νέοι στη

σύγχρονη εποχή αποδέχονται την ισότιμη σχέση μεταξύ ανδρών και γυναικών και εάν πράγματι υφίσταται η ισότητα εντός της ελληνικής κοινωνίας.

Από τη σύνθεση όλων των επιμέρους συμπερασμάτων που προκύπτουν από κάθε σκέλος του ερωτηματολογίου βάση των θεμάτων που επιχειρήθηκαν να διερευνηθούν, παράγονται μερικά ουσιώδη συμπεράσματα τα οποία παρουσιάζονται παρακάτω:

- Οι νέοι του Ηρακλείου άνδρες και γυναίκες, πιστεύουν πλειοψηφικά πως υπάρχει ισότητα ανάμεσα στα δύο φύλα αλλά όχι σε όλα τα θέματα.
- Οι ερωτώμενοι πιστεύουν πως πρέπει να υπάρχει ισότιμος καταμερισμός στην οικιακή εργασία και στη φροντίδα των παιδιών και οι δραστηριότητες εκείνες να πραγματοποιούνται και από τους δύο γονείς.
- Η ηλικία των ερωτώμενων καθώς και η οικογενειακή τους κατάσταση, δεν ήταν παράγοντες διαμόρφωσης των αντιλήψεων τους για την ισότητα των δύο φύλων στην οικογένεια και την εργασία.
- Το φύλο επηρέασε την διαμόρφωση αντίληψης απόψεις των ερωτώμενων για τους ρόλους των δύο φύλων στην οικογένεια και την εργασία. Συγκεκριμένα οι άνδρες της έρευνας απάντησαν περισσότερο συντηρητικά δηλώνοντας ότι πιο πιθανόν είναι οι γυναίκες να εργάζονται λιγότερο και να αναλαμβάνουν τις περισσότερες ευθύνες των παιδιών και του σπιτιού.
- Η ύπαρξη αδερφών στην οικογένεια των ερωτώμενων ή όχι, δεν είχε καμία επίδραση με τον τρόπο που απάντησαν οι ερωτώμενοι στις ερωτήσεις για την ισότητα των φύλων.
- Το επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτώμενων είναι καθοριστικός παράγοντας για τη διαμόρφωση των αντιλήψεών τους για την ισότητα. Συγκεκριμένα, επηρεάστηκε η σημασία που δίνουν για τους γονεϊκούς τους ρόλους. Όσοι είναι απόφοιτοι Λυκείου ή και Τεχνικής σχολής έθεσαν τα παιδιά ως προτεραιότητα ενώ εκείνοι που είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού ή και διδακτορικού τίτλου έθεσαν τα παιδιά σε μικρότερη προτεραιότητα.

- Όσον αφορά την εργασιακή κατάσταση των ερωτώμενων, πλειοψηφικά όσοι εργάζονταν και όσοι όχι, δήλωσαν ότι υπάρχει ισότητα στα φύλα.
- Οι ερωτώμενοι που εργάζονταν δήλωσαν μία πιο “παραδοσιακή” στάση σχετικά με την ευθύνη των γονεικών ρόλων δηλώνοντας ότι η γυναίκα είναι εκείνη που πρέπει να περιορίζει την εργασίας της και να αναλαμβάνει τις περισσότερες ευθύνες σπιτιού και παιδιών.
- Δεν υπάρχουν διαφοροποιήσεις με βάση το φύλο όσον αφορά επαγγελματική τους σταδιοδρομία. Άνδρες και γυναίκες θεωρούν εξίσου σημαντική της εξέλιξη της καριέρας τους.
- Το επίπεδο εκπαίδευσης της μητέρας δεν επηρέασε τις αντιλήψεις των ερωτώμενων για τη διαμόρφωση της αντίληψης τους για την ισότητα των φύλων.
- Το επίπεδο εκπαίδευσης του πατέρων επηρέασε τον τρόπο που απάντησαν οι ερωτώμενοι σχετικά με την προτεραιότητα των παιδιών. Συγκεκριμένα, εκείνοι που δήλωσαν ότι οι πατέρες τους είναι απόφοιτοι Λυκείου η και Τεχνικής Σχολής, φαίνεται να επηρεάστηκαν περισσότερο και να έθεσαν την ανατροφή ως τη μεγαλύτερη προτεραιότητα τους.
- Οι ερωτώμενοι υποστηρίζουν σε μεγάλο βαθμό πως υπάρχουν μόνο ορισμένα επαγγέλματα τα οποία είναι κατάλληλα και για τα δυο φύλα.
- Οι συμμετέχοντες της έρευνας ανεξαρτήτως φύλου, έχουν σε προτεραιότητα την επαγγελματική σταδιοδρομία του και την φροντίδα των παιδιών.
- Οι απαντήσεις των ερωτώμενων όσων αφορά την ισότητα των φύλων, δείχνει μία αντικρουόμενη στάση καθώς, θεωρητικά υποστηρίζουν πως πρέπει να μοιράζονται οι ευθύνες του σπιτιού και των παιδιών, στην επιλογή σεναρίου εναρμόνισης οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, έχουν δηλώσει πλειοψηφικά ένα σενάριο το οποίο έχει πιο συντηρητικό χαρακτήρα,

8.4 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Τελειώνοντας τη πτυχιακή εργασία και σύμφωνα με τα ερευνητικά αποτελέσματα και το θεωρητικό της μέρος, κρίνεται σημαντικό να αναφερθούν κάποιες προτάσεις για την προστασία, ενίσχυση και προώθηση της αρχής της ισότητας των δυο φύλων στην εργασία και την οικογένεια καθώς και την αποδυνάμωση των στερεοτύπων για τους άνδρες και τις γυναίκες. Επομένως προτείνονται:

- Η περαιτέρω εναρμόνιση και συνεργασία των Ευρωπαϊκών Πολιτικών σύμφωνα με τις επιταγές της αρχής της ισότητας των δύο φύλων με στόχο τη χρηματοδότηση και την προώθηση πολιτικών και δράσεων (σε επίπεδο πρόληψης και παρέμβασης) για την ενίσχυση της ισότητας των φύλων.
- Καταπολέμηση των διακρίσεων και τη βίας λόγω φύλου
- Μείωση μισθολογικών διαφορών, ενίσχυση ισότιμων αποδοχών και ενίσχυση ισότιμης ποιότητας εργασίας και για τα δυο φύλα. Παροχή και ενίσχυση επαγγελματικών ευκαιριών για την ανέλιξη των γυναικών σε ανώτερα ιεραρχικά στρώματα
- Ευνοϊκότερη μεταρρύθμιση σχετικά με τα εργασιακά ζητήματα και τη λήψη αδειών. Παρότρυνση για ισότιμη λήψη αδειών και από τα δυο φύλα ταυτόχρονα ή διαδοχικά με στόχο την από κοινού εναρμόνιση της οικογενειακής με την επαγγελματική τους ζωή.
- Ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών στα κοινά.
- Προώθηση μεταρρυθμίσεων και εναρμόνιση του εκπαιδευτικού συστήματος με την αρχή της ισότητας των δυο φύλων ώστε οι μαθητές να εκπαιδεύονται και να καλλιεργούν τα ατομικά ταλέντα, τις ικανότητες και τις δυνατότητές τους ανεξάρτητα από το φύλο. Στόχος αυτών είναι να μην ενισχύεται η καθοδήγηση του έμφυλου επαγγελματικού προσανατολισμού και η μείωση των στερεοτύπων των φύλων στους διάφορους τομείς της ζωής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

- Αποστολόπουλος, Κ. (1985) *Μαθήματα κοινωνιολογίας της οικογένειας*. Αθήνα, Εκδόσεις συγγραφέως.
- Βάρκα – Αδάμη, Α. (2009) *Εισαγωγή στο Αστικό Δίκαιο*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Γιούλτσης, Β. *Γενική Κοινωνιολογία*, Αθήνα: Εκδ. Αφοί Κυριακίδη, 2003.
- Δεληγιάννη Β. (1987) *Τα στερεότυπα για τους ρόλους των δύο φύλων στα*

εγχειρίδια του Δημοτικού Σχολείου "Η γλώσσα μου," μελετητής: τεύχος 49.

- Δουλκέρη Τ., (2003) "*Κοινωνιολογία της διαφήμισης*", Αθήνα, Παπαζήση ΑΕΒΕ
- Δρακοπούλου, Σ (1988) "*Τηλεόραση και οι ρόλοι των φύλων*", στο Ναυρίδης, Κλ., Δημητρακόπουλος, Γ. & Πασχαλίδης, Γρ. (επιμ.), *Τηλεόραση και επικοινωνία*. Θεσσαλονίκη Παρατηρητής, σσ. 83-86
- Ζιώγου, Σ. (1983) Η Μέση Εκπαίδευση των κοριτσιών στην Ελλάδα (1830-1893) Ιστορική εξέλιξη της εκπαιδευτικής θεωρίας και πράξης – Κυριότερες τάσεις και προβλήματα. (Διδακτορική Διατριβή). Θεσσαλονίκη.
- Κανταρτζή Ε. (1991) Η εικόνα της γυναίκας, διαχρονική έρευνα των ανταγωνιστικών βιβλίων του Δημοτικού σχολείου, εκδόσεις: αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.
- Κανταρτζή Ε. (1996) Αγόρια και κορίτσια στο σχολείο: Οι στάσεις και οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για το ρόλο των δύο φύλων, μελετητής: τεύχος 88.
- Κανταρτζή Ε., (2003) Τα στερεότυπα του ρόλου των φύλων στα σχολικά εγχειρίδια του δημοτικού σχολείου. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Κετσετζοπούλου, Μ. & Συμεωνίδου, Χ. (2002) «*Ισότητα των φύλων: η θέση της γυναίκας στο δημόσιο και ιδιωτικό χώρο*», στο: Α. Μουρίκη, Μ. Ναούμη & Γ. Παπαέτρου. Αθήνα: ΕΚΚΕ
- Κογκίδου, . & Τάκη, Β. (2005) "Γυναίκες στη Διοίκηση της Εκπαίδευσης – Τα Οργανωσιακά Εμπόδια", στο: Π. Γεωργογιάννη (Επιμ.) Πρακτικά του 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου Διοίκηση Α/Βάθμιας και Β/Βάθμιας Εκπαίδευσης. Τόμος 3ος, Πάτρα: Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Πατρών.
- Κογκίδου (2015) *Πέρα από το γαλάζιο και το ρόζ*. Αθήνα: Επίκεντρο.
- Ματσαγγάνης, Μ. Η κοινωνική πολιτική σε δύσκολους καιρούς- οικονομική

κρίση, δημοσιονομική λιτότητα και κοινωνική προστασία, Αθήνα: Κριτική

- Μουσούρου, Λ. (2005) *Κοινωνιολογία της σύγχρονης οικογένειας*, Αθήνα: Gutenberg
- Νόβα Χ. - Καλτσούνη , (1985) *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης* , GUTENBERG, Αθήνα
- Παρασκευόπουλος Ι., Μπεζεβέγκης Η. & Γιαννίτσας Ν., (1998), *Διαφυλικές Σχέσεις*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα Σαββίδου Τ. (1996) *Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών αναφορικά με τη διαφοροποίηση των δύο φύλων* . Αρ. 86
- Σινόπουλος Π.Α. (1986). Ο επαγγελματικός χρόνος της γυναίκας και η κοινωνική ποινή της, *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 61, σελ. 212-230
- Στρατηγάκη Μ. (2007). *Το φύλο της Κοινωνικής Πολιτικής*. Εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ
- Στρατηγάκη Μ. (2010-2013) Εθνικό Πρόγραμμα για την Ουσιαστική Ισότητα, Αθήνα: Γενική Γραμματεία
- Τσαούσης, (1985) *Η κοινωνιολογία του ανθρώπου: Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία* Αθήνα: Gutenberg
- Τάτσης Ι. (1991), *Κοινωνιολογία*, τόμος Β, Αθήνα: Οδυσσέας.
- ΥΠ.Ε.Π.Θ., Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων: Κασιματη, Παπαϊωάννου, Γεωργούλας, Πρανταλος. (2004), *Κοινωνιολογία*. Βιβλίο μαθητή. Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων: Αθήνα.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Algava E. (2002) “*Quel temps pour les activites parentales ?*”, Etudes et resultats 162, Μάρτιος, DREES
- Anderson, E. A., & Leslie, L. A. (1991) *Coping with employment and family*

stress: Employment arrangement and gender differences. *Sex Roles*, 24, 223-231.

- Arnot M. (2004) Διαδικασίες αναπαραγωγής του φύλου, εκπαιδευτική θεωρία και φεμινιστικές πολιτικές, Αθήνα, εκδόσεις: Μεταίχμιο
- Baber K. M. Jenkins Tucker C. (2006) *The Social Roles Questionnaire: A New Approach to Measuring Attitudes Toward Gender*
- Bradley, K. (2000) The incorporation of women into Higher Education: paradoxical outcomes? *Sociology of Education*, 73(1),1-18.
- Browns, M. (1990) *Theoretic approaches. The development of women studies. The Netherlands: STEO-Gravehage.*
- Buscatto M., Laboratoire G. F. (2007) *Women in artistic professions. An emblematic paradigm for gender studies*, Université Paris I Panthéon, Sorbonne
- Cacouault M. (2001) La féminisation d'une profession est-elle signe d' une baisse de prestige? *Travail, genre et sociétés* 5, σελ. 93-115.
- Cinamon R. G., & Rich Y. (2002) Gender Differences in the Importance of Work and Family Roles: Implications for Work-Family Conflict. *Sex Roles*, 47 (11), 531- 541
- Deutsch, F. Kokot A. Binder, K. (2007) College women's plans for different types of egalitarian marriages, σελ: 916 – 918.
- Education Audiovisual and Culture Executive Agency (2010), *Gender Differences in Educational Outcomes: Study on the measures taken and the current situation in Europe*, Brussels, Education Audiovisual and Culture Executive Agency, European Commission.
- Giddens, A. (2002) *Κοινωνιολογία, μετάφραση: Τσαούσης, Γ. (2229)*, Αθήνα: Gutenberg
- Hochschild, A. (1989) *The second shift*. New York: Viking Penguin.

- Jenkins Tucker C. (2006) The Social Roles Questionnaire: A New Approach to Measuring Attitudes Toward Gender
- Lewis, S., & Cooper, C. L. (1999) The work-family research agenda in changing contexts. *Journal of Occupational Health Psychology*, 4, 382-393
- Maruani (επιμ.) (1999) *Les nouvelles frontieres de l'inegalite: hommes-femmes sur le marche du travail*, La Decouverte, Παρίσι.
- Parasuraman, S., & Simmers, C. A. (2001) Type of employment, work-family conflict and well-being: A comparative study. *Journal of Organizational Behaviour*, 22, 551-568
- Robinson, J. P., & Milkie, M. A. (1998) Back to the basics: Trends in and role determinants of women's attitudes toward housework. *Journal of Marriage and the Family*, 60, 205-218.
- Turner B., Abercrombie N. & Hill S. (1991) *Λεξικό Κοινωνιολογίας* μετάφραση Κάντας Σ. & Κάντας Α., Αθήνα: Πατάκη.
- Winslow S. (2005) Work-Family Conflict, Gender, and Parenthood, 1977-1997. *Journal of Family Issues*, 26 (6), 727-755.

Ηλεκτρονικές πηγές

- Αρτινοπούλου Β. (2010) Η συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής. Προβλήματα της καθημερινότητας των οικογενειών και καλές πρακτικές, διαθέσιμο στο <http://www.encephalos.gr/full/47-2-07g.htm> [πρόσβαση στις 09/12/2018]
- Βέβη, Ε., Γρηγορά, Δ., Σαμούρη, Ζ. (2015) *Η ελληνική οικογένεια σε μετάβαση. Μετασχηματισμοί και προκλήσεις. Κοινωνιολογική και θεολογική προσέγγιση*, δημοσιευμένη μεταπτυχιακή διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

- Βουλή των Ελλήνων, (2013) *Σύνταγμα της Ελλάδος*, διαθέσιμο στο https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/8c3e9046-78fb-48f4-bd82-bbba28ca1ef5/SYNTAGMA1_1.pdf [πρόσβαση στις 10/02/2019]
- Γενική Γραμματεία Ισότητας, *Απασχόληση – Συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής*, διαθέσιμο στο <http://www.isotita.gr/nomothesia/ethniki-nomothesia/> [πρόσβαση στις 16/02/2019]
- Γενική Γραμματεία Ισότητας, (2017) *Η πρόοδος των πολιτικών ισότητας των φύλων στη χώρα – Η εφαρμογή των πολιτικών ισότητας στους Δήμους*, διαθέσιμο στο <http://www.isotita.gr> [πρόσβαση στις 22/02/2019]
- Γενική Γραμματεία Ισότητας Φύλων (2017) *Εθνικό Σχέδιο Δράσης Για Την Ισότητα Των Δυο Φύλων 2016-2020*, διαθέσιμο στο: <http://www.isotita.gr/wp-content/uploads/2017/04/ESDIF.pdf> [πρόσβαση στις 06/04/2018]
- Γενική Γραμματεία Ισότητας, (2018) *Στατιστική απεικόνιση της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών στην Ε.Ε.*, διαθέσιμο στο <http://www.isotita.gr> [πρόσβαση στις 23/02/2019]
- Γκουτζιάρη Α., Πάνδρια Α., (2012) *Η ισότητα των δυο φύλων στις εργασιακές σχέσεις*, δημοσιευμένη πτυχιακή εργασία, Τ.Ε.Ι. Καβάλας. -
- Γωγάκη Α., (2017) *Νέες μορφές εκπαίδευσης και μάθησης*, δημοσιευμένη διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Δινάκη, Β. (2011) *Η δομή των οικογενειακών ρόλων στην ελληνική οικογένεια και οι επιπτώσεις της στην κοινωνικοποίηση*, δημοσιευμένη μεταπτυχιακή διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
- European Commission, *Οι γυναίκες στην αγορά εργασίας*, διαθέσιμο στο https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester-thematic-factsheet-labour-force-participation-women_el.pdf [πρόσβαση στις 10/12/2018]
- Ε.Ε.Τ.Α.Α. (2011) *Σχέδιο οργανισμού εσωτερικής υπηρεσίας νομικού*

προσώπου δημοσίου δικαίου του Δήμου, διαθέσιμο στο https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:KrDeYaN3DMMJ:https://www.eetaa.gr/kallikratis/nmprosopa/sxedio_oeyp_npdd.doc+&cd=1&hl=el&ct=clnk&gl=gr [πρόσβαση στις 18/02/2019]

- Ελληνική Στατιστική Αρχή, (2018) *Ερευνα απασχόλησης εργατικού δυναμικού*, διαθέσιμο στο <https://www.statistics.gr/statistics/-/publication/SJO01/> [πρόσβαση στις 26/02/2019]
- Ελληνική Στατιστική Αρχή, (2013) *Διαζύγια*, διαθέσιμο στο <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJU09/2013> [πρόσβαση στις 30/11/2018]
- Ελληνική Στατιστική Αρχή, (2018) *Γάμοι*, διαθέσιμο στο <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SPO06/> [πρόσβαση στις 03/12/2018]
- Ελληνική Στατιστική Αρχή, (2018) *Ελλάς με αριθμούς*, διαθέσιμο στο http://www.statistics.gr/documents/20181/1515741/GreeceInFigures_2018Q4_GR.pdf___/6b31b525-ab5d-412e-a059-7cedd02800a1 [πρόσβαση στις 08/12/2018]
- Ελληνικό Ινστιτούτο Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας (ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε.), (2019) *Νομοθετήματα*, διαθέσιμο στο http://www.elinyae.gr/el/item_details.jsp?item_id=2097&cat_id=181 [πρόσβαση στις 10/12/2018]
- Εφημερίς Κυβερνήσεως, (2008) *Σύμφωνο συμβίωσης*, διαθέσιμο στο <http://users.uoa.gr/~ggeorgiades/3719-2008.pdf> [πρόσβαση στις 12/12/2018]
- Θελερίτης και Παπαγεωργίου, (2018) *Η ισότητα των δυο φύλων στις εργασιακές σχέσεις*, δημοσιευμένη πτυχιακή εργασία, Τ.Ε.Ι. Δυτικής Ελλάδας, Μεσολόγγι.
- Θεριανός, Κ. (2006) 'Για την Οικογένεια' 12(22), pp 23-36 <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C109/67/540,1953/>

- Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, *Αρχείο Νομοθεσίας δικαιώματα γυναικών ΜΚΟ Α' ΚΥΚΛΟΣ*, διαθέσιμο στο http://www.imm.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=467&Itemid=125 [πρόσβαση στις 10/02/2019]
- Καμπούρμαλη, Ι., Μίλεση, Χ., Παπαγεωργίου, Γ., Πασχαλιώρη, Β. (2010) Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην αναπαραγωγή των στερεοτύπων του φύλου και η αλληλεπίδρασή του με τα παιδιά, διαθέσιμο στο http://www.elliepek.gr/documents/5o_synedrio_eisigiseis/Kampourmali.pdf [πρόσβαση στις 05/01/2019]
- Κανελλοπούλου, Σ. (2017) *Πρότυπα εκπαιδευτικής διοίκησης και φύλο*, δημοσιευμένη μεταπτυχιακή - διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
- Καραμεσίνη, Μ., Σκόμπα, Μ., Χατζηβαρνάβα, Ε. (2017) Βιβλιογραφική επισκόπηση και ανάλυση πολιτικών σχετικών με τη συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής/ προσωπικής ζωής των γυναικών, διαθέσιμο στο https://kethi.gr/wp-content/uploads/2016/07/Deliverable-EOX_16.6.2016-FINAL-1.pdf [πρόσβαση στις 18/02/2019]
- Μαλούτα, Μ. (2014) *Φύλο, Κοινωνία, Πολιτική*, διαθέσιμο στο <https://kethi.gr/fylo-koinonia-politiki/> [πρόσβαση στις 15/12/2018]
- Μπούρα, Ε. (2014) *Νέες μορφές οικογένειας – Μια σύγχρονη πραγματικότητα*, διαθέσιμο στο <http://elsito.gr/index.php/psychology/item/689-nees-morfes-oikogeneias> [πρόσβαση στις 10/12/2018]
- Ντάλλα, Μ. (2010) *Κοινωνική – Ψυχολογική ανάλυση της οικογένειας*, δημοσιευμένη εργασία, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Ντάλλα, Θ. (2018) *Ρευστότητα και αναδιάρθρωση ρόλων στην ελληνική οικογένεια του 21ου αιώνα*, δημοσιευμένη πτυχιακή εργασία, Τ.Ε.Ι Δυτικής Ελλάδας, Μεσολόγγι.

- Παρατηρητήριο Γενικής Γραμματείας Ισότητας Φύλων, (2017) *11^ο ενημερωτικό σημείωμα του Παρατηρητηρίου της Γ.Γ.Ι.Φ.- Μερική απασχόληση γυναικών*, διαθέσιμο στο <http://www.isotita.gr> [πρόσβαση στις 27/02/2019]
- Περιφέρεια Αττικής, (2019) *Μονάδες Φροντίδας Ηλικιωμένων (Μ.Φ.Η.)*, διαθέσιμο στο http://www.patt.gov.gr/site/index.php?option=com_content&view=article&id=13363&Itemid=645 [πρόσβαση στις 19/02/2019]
- Στεφανίδου, Σ. (2017) Διερεύνηση του ρόλου της οικογένειας ως πρωτογενούς φορέα κοινωνικοποίησης σε περιβάλλον κοινωνικής και οικονομικής κρίσης, δημοσιευμένη πτυχιακή εργασία, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα.
- Συνήγορος του πολίτη, (2010) *Η εμπειρία του Συνηγόρου του Πολίτη στο θέμα της σεξουαλικής παρενόχλησης (2006-2010)*, διαθέσιμο στο https://www.synigoros.gr/resources/8894_1_sexualharassment.pdf [πρόσβαση στις 28/02/2019]
- Συνήγορος του πολίτη, (2014) *Καταγγελία συμβάσεως εργασίας εγκύου εργαζόμενης*, διαθέσιμο στο <https://www.synigoros.gr/resources/20171010-synopsi-kim-eggrafo-stp--2.pdf> [πρόσβαση στις 01/03/2019]
- Συνήγορος του πολίτη, *Νομοθεσία- Ίση μεταχείριση*, διαθέσιμο στο <https://www.synigoros.gr/?i=equality.el.ifnomos> [πρόσβαση στις 15/02/2019]
- Συνήγορος του πολίτη, (2017) *Αγγελία για πρόσληψη γραμματέα συλλόγου ανακλήθηκε λόγω πολλαπλής διάκρισης (φύλου, ηλικίας, εθνικής και εθνοτικής καταγωγής)*, διαθέσιμο στο <https://www.synigoros.gr/?i=equality.el.imfyloworkprivate.415410> [πρόσβαση 20/02/2019]
- Τσαούση, Α. (2006) *Κοινωνικοποίηση*, διαθέσιμο στο <file:///D:/ΠΤΥΧΙΑΚΗ%20ΕΡΓΑΣΙΑ/Κεφ.%201ο%20%20Η%20έννοια%20το%20υ%20φύλου/SGH01%20κοινωνικοποιηση%20κα%20φυλο.pdf> [πρόσβαση στις 05/10/2018]

- Θανοπούλου, Μ., Τσίγκανου, Ι., (2016) ισορροπία μεταξύ εργασίας και ζωής στο πλαίσιο αλλαγής στην οικογένεια και την αγορά εργασίας στην Ελλάδα στη περίοδο της κρίσης,, διαθέσιμο στο https://worlbal.eu/files/deliverables/3_3_enopoihmenh_telikh_anafora.pdf [πρόσβαση στις 15/02/2019]
- Χατζόγλου, Δ. (2017) *Η αναδοχή ως θεσμός παιδικής προστασίας. Προβλήματα – Προοπτικές*, δημοσιευμένη μεταπτυχιακή εργασία, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Κόρινθος.
- Χριστάνη Ε. (2017) *Μισθολογική ισότητα ή ανισότητα με βάση το φύλο στις εργασιακές σχέσεις*, διαθέσιμο στο <https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/19923/3/ChristaniEleonoraMsc2017.pdf> [πρόσβαση στις 16/02/2019]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ερωτηματολόγιο

ΘΕΜΑ: Οι ρόλοι των δύο φύλων στην οικογένεια και την εργασία. Απόψεις νέων ενηλίκων 18-30 ετών του Δήμου Ηρακλείου.

Το ερωτηματολόγιο που ακολουθεί στοχεύει στη μελέτη των απόψεων των νέων ενηλίκων από 18-30 ετών για τους ρόλους των φύλων στην οικογένεια και την εργασία. Είναι σημαντικό να απαντήσετε με ειλικρίνεια σε όλες τις ερωτήσεις. Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και τα στοιχεία θα χρησιμοποιηθούν μόνο για ερευνητικούς σκοπούς. Δεν υπάρχουν σωστές ή λανθασμένες απαντήσεις. Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για το χρόνο που θα διαθέσετε για την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

(ΚΥΚΛΩΣΤΕ ΤΗΝ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΑΣ)

Α' ΜΕΡΟΣ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

A1. Φύλο: (i) Άνδρας (ii) Γυναίκα

A2. Ηλικία: (i) 18-22 (ii) 23-26 (iii) 27-30

A.3 Οικογενειακή Κατάσταση:

(i) Άγαμος/η (ii) Έγγαμος/η (iii) Άλλο

A4. Ζείτε με:

(i) Μόνος/η (ii) Συζώ με σύντροφο / άλλο πρόσωπο (iii) Με τους γονείς μου

A.5 Αριθμός τέκνων (Αν κανένα, σημειώστε '0'):.....

A6. Πόσα αδέρφια έχετε; (Αν κανένα, σημειώστε '0'):.....

A7. Επίπεδο εκπαίδευσης:

Καθόλου σχολείο ή μερικές τάξεις δημοτικού

Απόφοιτος/η Δημοτικού

Απόφοιτος/η Γυμνασίου

Απόφοιτος/η Λυκείου

Τεχνική Επαγγελματική Σχολή / Ι.Ε.Κ

vi. Απόφοιτος/η ΤΕΙ/Πανεπιστημίου

Κάτοχος Μεταπτυχιακού διπλώματος

Κάτοχος Διδακτορικού διπλώματος

A8. Τόπος διαμονής:

Χωριό (κάτω από 1999 κατοίκους)

Κωμόπολη (2000-9999 κατοίκους)

Πόλη (10.000 και άνω)

Μεγάλο Αστικό συγκρότημα (Αθήνα/Θεσ/νίκη κλπ)

A9. Εργάζεστε; (i) Ναι. (ii) Όχι.

Αν ναι, τι επαγγέλλεστε;

.....

A10. Μορφή απασχόλησης

i) Ιδιωτικός τομέας ii) Δημόσιος τομέας iii) Άλλο.....

A11. Είδος απασχόλησης (Απαντήστε εάν εργάζεστε)

i) Αυτοαπασχολούμενος /η ii) Πλήρης απασχόληση iii) Μερική απασχόληση iv)
Εποχιακή

εργασία ν) Εργασία στο σπίτι νι) Άλλο.....

A12. Ετήσιο εισόδημα

Κάτω από 5.000€ ii) 5.000-9.999€ iii) 10.000-14.999€ iv) 15.000-20.000€ v) 20.000€ και άνω

A13. Επίπεδο εκπαίδευσης γονέων της πατρικής σας οικογένειας:

(Παρακαλούμε επιλέξτε μόνο μια απάντηση για κάθε γονέα)

	Πατέρας	Μητέρα
Καθόλου σχολείο ή μερικές τάξεις Δημοτικού		
Απόφοιτος Δημοτικού		
Απόφοιτος Γυμνασίου		
Απόφοιτος Λυκείου		
Απόφοιτος Τεχνικής Σχολής		
Πτυχίο Ανώτατης Εκπαίδευσης (Τ.Ε.Ι, Πανεπιστήμιο)		
Κάτοχος Μεταπτυχιακού/ Διδακτορικού		

Β' ΜΕΡΟΣ: ΑΠΟΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΡΟΛΟΥΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ

B1. Πιστεύετε ότι υπάρχει στην πραγματικότητα ισότητα ανάμεσα στα δύο φύλα;

- (i) Ναι (ii) Ναι, αλλά όχι σε όλα τα θέματα (iii) Όχι

B2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΡΟΛΟΙ ΚΑΙ ΦΥΛΟ

Σημειώστε από το 1=διαφωνώ απόλυτα έως το 5=συμφωνώ απόλυτα, σε ποιο βαθμό συμφωνείτε με κάθε μια από τις παρακάτω προτάσεις.

		ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ	ΔΙΑΦΩΝΩ	ΟΥΤΕ ΔΙΑΦΩΝΩ/ ΟΥΤΕ ΣΥΜΦΩΝΩ	ΣΥΜΦΩΝΩ	ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
		1	2	3	4	5
1	Ανεξάρτητα σε ποιο φύλο ανήκουν, οι άνθρωποι μπορούν να είναι τόσο 'επιθετικοί/διεκδικητικοί' όσο και 'τρυφεροί/φροντιστικοί' στη συμπεριφορά τους.					
2	Οι άνθρωποι θα πρέπει να αντιμετωπίζονται το ίδιο ανεξάρτητα από το φύλο τους.					
3	Η ελευθερία που παρέχεται στα παιδιά πρέπει να καθορίζεται από την ηλικία τους και το επίπεδο της ωριμότητάς τους και όχι από το φύλο τους.					
4	Τα καθήκοντα του σπιτιού δεν πρέπει να ανατίθενται με βάση το φύλο.					

5	Πρέπει να σταματήσουμε να σκεφτόμαστε αν οι άνθρωποι είναι άνδρες ή γυναίκες και να επικεντρωνόμαστε στα άλλα χαρακτηριστικά τους.					
6	Η κύρια ευθύνη του πατέρα είναι να εξασφαλίζει οικονομικά τα παιδιά του.					
7	Οι άντρες ενδιαφέρονται πιο πολύ για το σεξ από τις γυναίκες.					
8	Ορισμένα επαγγέλματα απλά δεν είναι κατάλληλα για τις γυναίκες.					
9	Οι μητέρες πρέπει να λαμβάνουν τις περισσότερες αποφάσεις σχετικά με τον τρόπο ανατροφής των παιδιών.					
10	Οι μητέρες πρέπει να εργάζονται μόνο εάν αυτό είναι απαραίτητο.					
11	Τα κορίτσια πρέπει να τα προστατεύουν και να τα προσέχουν περισσότερο από τα αγόρια.					
12	Μόνο ορισμένα επαγγέλματα είναι κατάλληλα και για τα δυο φύλα.					
13	Για πολλές σημαντικές θέσεις εργασίας, είναι καλύτερο να επιλέγονται άνδρες και όχι γυναίκες.					

B3. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ ΚΑΙ ΦΥΛΟ

Σημειώστε από το 1=διαφωνώ απόλυτα έως το 5=συμφωνώ απόλυτα, σε ποιο βαθμό συμφωνείτε με κάθε μια από τις παρακάτω προτάσεις.

		ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ	ΔΙΑΦΩΝΩ	ΟΥΤΕ ΔΙΑΦΩΝΩ /ΟΥΤΕ ΣΥΜΦΩΝΩ	ΣΥΜΦΩΝΩ	ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
		1	2	3	4	5
1	Η επαγγελματική μου σταδιοδρομία θα αποτελεί ένα σημαντικό κομμάτι της ταυτότητάς μου.					
2	Δεν μπορώ να καταλάβω πως ορισμένοι άνθρωποι μπορούν να είναι τόσο προσηλωμένοι στην καριέρα και στο επάγγελμά τους.					
3	Δεν βρίσκω κανένα επάγγελμα ελκυστικό / κανένα επάγγελμα δεν με ελκύει/τραβάει ιδιαίτερα.					
4	Αυτή την περίοδο είμαι ιδιαίτερα προσηλωμένος/η στο να ακολουθήσω ένα επάγγελμα που απαιτεί πολύ χρόνο και αφοσίωση.					
5	Νομίζω ότι θα προτιμούσα να μην δουλεύω και να εργαστώ μόνο εάν είναι απαραίτητο ένα επιπλέον εισόδημα στην οικογένεια.					
6	Σχεδιάζω να γίνω ειδικός/η στο επάγγελμα					

που θα ακολουθήσω/ακολουθώ.					
-----------------------------	--	--	--	--	--

B4. ΓΟΝΕΙΚΟΙ ΡΟΛΟΙ ΚΑΙ ΦΥΛΟ

Σημειώστε από το 1=διαφωνώ απόλυτα έως το 5=συμφωνώ απόλυτα, σε ποιο βαθμό συμφωνείτε με κάθε μια από τις παρακάτω προτάσεις.

		ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ	ΔΙΑΦΩΝΩ	ΟΥΤΕ ΔΙΑΦΩΝΩ /ΟΥΤΕ ΣΥΜΦΩΝΩ	ΣΥΜΦΩΝΩ	ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
		1	2	3	4	5
1	Είναι καλύτερα για την οικογένεια εάν ο άνδρας είναι κυρίως ο 'κουβαλητής' (αυτός που φέρνει τα λεφτά) και η γυναίκα έχει την κύρια ευθύνη για το σπίτι και την οικογένεια.					
2	Όταν και οι δυο γονείς έχουν πλήρη απασχόληση, οι πατέρες θα πρέπει να συμμετέχουν εξίσου, όσο και οι μητέρες, στη φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών.					
3	Εάν ένα παιδί αρρωστήσει, ο άνδρας και η γυναίκα θα πρέπει να μοιραστούν το χρόνο που θα αφιερώσουν για τη φροντίδα του					

	παιδιού στο σπίτι.					
4	Εάν έχω παιδιά, θα αισθάνομαι ενοχές εάν τα γράψω σε βρεφονηπιακό σταθμό στον πρώτο χρόνο της ζωής τους, ώστε να μπορέσω να γυρίσω στη δουλειά μου με πλήρες ωράριο.					
5	Οι γονείς θα πρέπει να κάνουν πάντα αυτό που είναι καλό για το παιδί τους, και όχι ότι διευκολύνει ή βολεύει τους ίδιους.					
6	Σκοπεύω να ακολουθήσω ένα επάγγελμα που θα μου επιτρέπει να απουσιάζω ώστε να μπορώ να φροντίσω τα παιδιά μου.					
7	Υπάρχουν πολλά πράγματα που μόνο οι μητέρες μπορούν να παρέχουν στα παιδιά τους.					

B5. ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Παρακαλούμε σημειώστε με X στο αντίστοιχο πλαίσιο ποιος, κατά τη γνώμη σας, πρέπει να έχει την κύρια ευθύνη για το καθένα από τα παρακάτω.

	Μητέρα	Πατέρας	Και οι δυο	Άλλο πρόσωπο
Εργασίες (νοικοκυριού μαγείρεμα, καθαριότητα κτλ)				
Εξωτερικές εργασίες				

(ψώνια, πληρωμή λογαριασμών κτλ)				
Φροντίδα παιδιών (Τάισμα, μαγείρεμα, αλλαγμα, καθαριότητα)				
Πιο τεχνικές οικιακές εργασίες (φροντίδα κήπου, επισκευές κτλ)				
Οικονομική διαχείριση των εσόδων-εξόδων της οικογένειας				
Περισσότερες ευθύνες στην οικιακή εργασία				

B6. ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΤΕ ΣΕ ΜΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΑΡΑΚΑΤΩ Α) ΚΑΙ Β) ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ:

Α) ΕΑΝ ΔΕΝ ΕΙΣΤΕ ΠΑΝΤΡΕΜΕΝΟΙ/ Η ΕΙΣΤΕ ΕΓΓΑΜΟΙ ΑΛΛΑ ΧΩΡΙΣ ΠΑΙΔΙΑ : Σημειώστε για κάθε πρόταση πόσο πιθανό είναι να συμβεί στη ζωή σας στο μέλλον το καθένα από τα παρακάτω σενάρια (όπου 1= καθόλου πιθανό 2=λίγο πιθανό, 3=μέτρια πιθανό, 4=αρκετά πιθανό , 5=πολύ πιθανό).

		1 έως 5
1	Και οι δυο θα περιορίσουμε την εργασία μας (πχ θα δουλεύουμε με μερική απασχόληση, θα παίρνουμε άδειες κλπ) όσο θα μεγαλώνουμε τα παιδιά μας
2	Και οι δυο θα έχουμε πλήρη απασχόληση όσο θα μεγαλώνουμε τα παιδιά μας. Θα προσπαθήσουμε να ρυθμίζουμε τα προγράμματά μας έτσι ώστε να ισορροπούμε την εργασία μας με τη φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών, την οποία θα μοιραζόμαστε εξίσου.
3	Και οι δυο θα έχουμε πλήρη απασχόληση όσο θα μεγαλώνουμε τα παιδιά μας και θα στηριζόμαστε σε εξωτερική βοήθεια (αμειβόμενη ή μη) για τη φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών. Θα μοιραζόμαστε εξίσου τις υπόλοιπες υποχρεώσεις για τη φροντίδα σπιτιού και παιδιών.
4	Και οι δυο θα έχουμε πλήρη απασχόληση όσο θα μεγαλώνουμε τα παιδιά μας. Η σύντροφος θα αναλαμβάνει τις περισσότερες δουλειές του σπιτιού και της φροντίδας των παιδιών.
5	Η σύντροφος θα πάρει άδεια από τη δουλειά της (ενώ ο άνδρας θα συνεχίσει να δουλεύει με πλήρες ωράριο) όταν τα παιδιά θα είναι ακόμα μικρά. Θα επιστρέψει στη δουλειά όταν τα παιδιά μπουν στον βρεφονηπιακό σταθμό και μετά από αυτό θα μοιραζόμαστε εξίσου τη φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών.
6	Η σύντροφος θα έχει μερική απασχόληση (ενώ ο άνδρας θα δουλεύει με πλήρες ωράριο) όσο θα μεγαλώνουν τα παιδιά. Όταν ο σύντροφος θα είναι σπίτι θα μοιράζονται εξίσου τη φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών.

7	Η σύντροφος θα πάρει άδεια (ενώ ο σύντροφος θα δουλεύει με πλήρες ωράριο) όσο θα μεγαλώνουν τα παιδιά. Η σύντροφος θα αναλάβει το μεγαλύτερο μέρος της φροντίδας του σπιτιού ή των παιδιών ή και τα δυο.
8	Η σύντροφος θα έχει μερική απασχόληση (ενώ ο σύντροφος θα δουλεύει με πλήρες ωράριο) όσο θα μεγαλώνουν τα παιδιά. Η σύντροφος θα αναλάβει το μεγαλύτερο μέρος της φροντίδας του σπιτιού ή των παιδιών ή και τα δυο.
9	Η σύντροφος θα εργάζεται με πλήρες ωράριο όσο μεγαλώνουν τα παιδιά, ενώ ο σύντροφος θα αναλάβει το μεγαλύτερο μέρος της φροντίδας του σπιτιού και των παιδιών.

B) ΕΑΝ ΗΔΗ ΕΙΣΤΕ ΕΓΓΑΜΟΙ/ΕΣ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ σημειώστε **το ένα από τα 9** παρακάτω που ισχύει πραγματικά στη δική σας οικογένεια.

1	Και οι δυο έχουμε περιορίσει την εργασία μας (πχ δουλεύουμε με μερική απασχόληση, παίρνουμε άδειες κλπ) όσο μεγαλώνουμε τα παιδιά μας.
2	Και οι δυο έχουμε πλήρη απασχόληση όσο μεγαλώνουμε τα παιδιά μας. Προσπαθούμε να ρυθμίζουμε τα προγράμματά μας έτσι ώστε να ισορροπούμε την εργασία μας με τη φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών, την οποία μοιραζόμαστε εξίσου.	

	
3	Και οι δυο έχουμε πλήρη απασχόληση όσο μεγαλώνουμε τα παιδιά μας και στηρίζομαστε σε εξωτερική βοήθεια (αμειβόμενη ή μη) για τη φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών. Μοιραζόμαστε εξίσου τις υπόλοιπες υποχρεώσεις για τη φροντίδα σπιτιού και παιδιών.
4	Και οι δυο έχουμε πλήρη απασχόληση όσο μεγαλώνουμε τα παιδιά μας. Η γυναίκα αναλαμβάνει τις περισσότερες δουλειές του σπιτιού και της φροντίδας των παιδιών.
5	Η γυναίκα έχει πάρει άδεια από τη δουλειά της (ενώ ο άνδρας συνεχίζει να δουλεύει με πλήρες ωράριο) όσο τα παιδιά είναι ακόμα μικρά. Θα επιστρέψει στη δουλειά της όταν τα παιδιά γραφούν στον βρεφονηπιακό σταθμό και μετά από αυτό θα μοιραζόμαστε εξίσου τη φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών.
6	Η γυναίκα έχει μερική απασχόληση (ενώ ο άνδρας δουλεύει με πλήρες ωράριο) όσο θα μεγαλώνουν τα παιδιά. Όταν ο άνδρας είναι σπίτι μοιράζονται εξίσου τη φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών.
7	Η γυναίκα έχει πάρει άδεια (ενώ ο άνδρας δουλεύει με πλήρες ωράριο) όσο θα μεγαλώνουν τα παιδιά. Η γυναίκα έχει αναλάβει το μεγαλύτερο μέρος της φροντίδας του σπιτιού ή των παιδιών ή και τα δυο.
8	Η γυναίκα έχει μερική απασχόληση (ενώ ο άνδρας δουλεύει με πλήρες ωράριο) όσο θα μεγαλώνουν τα παιδιά. Η γυναίκα έχει αναλάβει το μεγαλύτερο μέρος της φροντίδας του σπιτιού ή των παιδιών ή και τα δυο.
9	Η γυναίκα εργάζεται με πλήρες ωράριο όσο μεγαλώνουν τα παιδιά, ενώ	

	ο άνδρας έχει αναλάβει το μεγαλύτερο μέρος της φροντίδας του σπιτιού και των παιδιών.
--	---	-------

Σας ευχαριστούμε πολύ για τον χρόνο σας !!!